

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Analýza bezpečnostních hrozeb 21. století

Bc. Eva Pavlíková

**Diplomová práce
2010**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomiky a managementu
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Eva PAVLÍKOVÁ**

Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**

Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**

Název tématu: **Analýza bezpečnostních hrozeb 21. století**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Stanovení cíle práce
2. Analýza bezpečnostních hrozeb 21. století
3. Dotazníkové šetření
4. Formulace závěru

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

1. PROCHÁZKOVÁ, D. a ŘÍHA, J. Krizové řízení. Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2004. ISBN 80-86640-30-2.
2. ROUDNÝ, R. a LINHART, P. Krizový management I. - Ochrana obyvatelstva, mimořádné události. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2005. ISBN 80-7194-674-5.
3. MATOUŠEK, J. a MIKA, O. a VIČAR, D. Nové hrozby terorismu: Chemický, biologický, radiologický a jaderný terorismus. Brno: Univerzita Obrany, 2005.
4. MIKA, O. Ochrana před zbraněmi hromadného ničení. Praha: Existencialia s.r.o., 2004. ISBN 80-903406-1-X.
5. FARAZMAND, A. Handbook of Crisis and Emergency Management. United States of America: Taylor & Francis, 2001. ISBN 0-8247-0422-3.
6. STŘEDA, L. Šíření zbraní hromadného ničení - vážná hrozba 21.století. Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2003. ISBN 80-86640-03-5.
7. BALABÁN, M. Kapitoly o bezpečnosti. Carolinum, Praha 2007.
8. LINHART, P. a ROUDNÝ, R. Ochrana obyvatelstva a terorismus. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009 (v tisku).

Vedoucí diplomové práce: doc. RNDr. Petr Linhart, CSc.
Ústav ekonomiky a managementu

Datum zadání diplomové práce: 8. října 2009
Termín odevzdání diplomové práce: 30. dubna 2010

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Marcela Kožená, Ph.D.
vedoucí ústavu

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 20. 4. 2010

Eva Pavlíková

Poděkování

Touto cestou děkuji všem, kteří mi byli nápomocni při zpracování této práce, především vedoucímu mé diplomové práce panu doc. RNDr. Petru Linhartovi, CSc. za jeho vstřícnost, podnětné připomínky a v neposlední řadě za cenné rady, které mi poskytl při vlastním zpracování.

ANOTACE

Tato diplomová práce je zaměřena na klíčové bezpečnostní hrozby 21. století, kterými jsou terorismus, proliferace zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, zhroucené státy a organizovaný zločin. V teoretické části jsou vysvětleny základní pojmy vztahující se k bezpečnostním hrozbám. Následuje definice bezpečnostní politiky státu, ve které je blíže charakterizována Bezpečnostní strategie České republiky, Evropská bezpečnostní strategie a Národní bezpečnostní strategie USA. Další kapitola popisuje pět klíčových hrozeb, které jsou součástí Evropské bezpečnostní strategie. Poslední kapitola hodnotí pomocí metody analýzy literárních pramenů dostupnost anglicky psané literatury.

KLÍČOVÁ SLOVA

hrozba; riziko; bezpečnostní politika; bezpečnostní strategie

TITLE

Security threat analyses of the 21st century

ANNOTATION

This thesis is focused on the key security threats of the 21st century, which include terrorism, proliferation of weapons of mass destruction, regional conflicts, failed states and organized crime. The theoretical part of thesis explains the basic concepts relating to security threats. Second part defines security policy, Security strategy of the Czech Republic, European Security Strategy and National Security Strategy of the United States of America. The next chapter describes five key threats that are a part of the European Security Strategy. The last chapter evaluates available literature in English by use method of analysis literature.

KEYWORDS

threat; risk; security policy; security strategy

OBSAH

ÚVOD	7
1 ZÁKLADNÍ POJMY	9
1.1 Bezpečnost	9
1.2 Hrozba a riziko.....	10
1.2.1 Hrozba	10
<i>1.2.1.1 Bezpečnostní hrozby</i>	<i>11</i>
1.2.2 Riziko	12
<i>1.2.2.1 Bezpečnostní rizika</i>	<i>14</i>
1.2.3 Základní rozdíly mezi pojmy hrozba a riziko.....	15
1.3 Mimořádné události a krizové situace	15
1.3.1 Mimořádná událost.....	15
1.3.2 Mimořádná situace	17
1.3.3 Krizová situace.....	17
1.3.4 Krizový stav	18
2 BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA STÁTU	20
2.1 Bezpečnostní strategie ČR.....	20
2.1.1 Obsah Bezpečnostní strategie ČR	21
<i>2.1.1.1 Východiska bezpečnostní politiky ČR.....</i>	<i>21</i>
<i>2.1.1.2 Bezpečnostní zájmy ČR.....</i>	<i>22</i>
<i>2.1.1.3 Bezpečnostní prostředí</i>	<i>25</i>
<i>2.1.1.3.1 Role států a mezinárodních organizací a postavení ČR</i>	<i>26</i>
<i>2.1.1.3.2 Trendy v bezpečnostním prostředí</i>	<i>27</i>
<i>2.1.1.4 Strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR.....</i>	<i>30</i>
<i>2.1.1.5 Bezpečnostní systém ČR</i>	<i>38</i>
2.2 Evropská bezpečnostní strategie	43
2.3 Národní bezpečnostní strategie USA.....	45
2.4. Srovnání Evropské bezpečnostní strategie a Národní bezpečnostní strategie	
USA.....	47
2.4.1 Klíčové hrozby Evropské bezpečnostní strategie a Národní bezpečnostní strategie USA.....	48
2.4.2 Rozdílné způsoby eliminace hrozeb.....	49
2.4.3 Vzájemná spolupráce	50

3 Hlavní bezpečnostní hrozby 21. století	52
3.1 Mezinárodní terorismus	52
3.2 Proliferace zbraní hromadného ničení a CBRNE události.....	55
3.3 Regionální konflikty.....	58
3.4 Zhroucené státy	59
3.4 Organizovaný zločin	62
4 ANALÝZA LITERÁRNÍCH PRAMENŮ BEZPEČNOSTNÍCH HROZEB 21. STOLETÍ.....	65
4.1 Terorismus.....	65
4.2 Proliferace zbraní hromadného ničení.....	71
4.3 Regionální konflikty.....	75
4.4 Zhroucené státy	80
4.5 Organizovaný zločin	85
ZÁVĚR.....	92
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	94
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, ROVNIC A GRAFŮ	97
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	100

ÚVOD

Svět na počátku třetího tisíciletí nepatří k neklidnějším obdobím. Současný vývoj bezpečnostní situace v Evropě a též ve světě je ovlivňován bezpečnostními hrozbami. Mezi globální bezpečnostní hrozby dnes patří nejen mezinárodní terorismus, šíření konvenčních i nekonvenčních (chemických, biologických, radiologických, jaderných) zbraňových systémů a technologií, ale také regionální konflikty, slabé či selhávající státy a mezinárodní organizovaný zločin. Mezi těmito bezpečnostními hrozbami existuje silná a vzájemná vazba.

Nedávné a současné události ve světě přispěly k tomu, že se bezpečnostní problematika dostala do popředí politické agendy v Evropě i v celosvětovém měřítku. Útoky z 11. září 2001 ve Spojených státech, dále pak teroristické útoky v Londýně a v Madridu i nyníjší, téměř každodenní, teroristické útoky v Iráku, prokázaly zranitelnost současného bezpečnostního prostředí. Současný svět je stále více a rostoucí měrou vystaven hrozbám a rizikům, které jsou obtížně rozeznatelné.

I z tohoto důvodu byla v roce 2003 vypracována Evropská bezpečnostní strategie, ve které byl poprvé v historii Evropské unie nastíněn společný evropský přístup ke klíčovým bezpečnostním otázkám současného světa.

Spojené státy americké reagovaly na novou situaci v Národní bezpečnostní strategii Spojených států amerických ze září 2002, která fakticky odmítla omezení ve způsobu, jakým bude použita síla k obraně amerických občanů a území. V této bezpečnostní strategii je mimo jiné zahrnuto použití síly nejenom proti bezprostřední hrozbě, ale také proti potenciální či vzdálenější hrozbě spojené se závažnými následky.

V úvodní části své práce budou vymezeny základní pojmy, které s tímto tématem úzce souvisí a jsou důležité k pochopení dané problematiky. Druhá kapitola bude zaměřena na charakteristiku bezpečnostní politiky státu. V této kapitole bude podrobně rozebrána Bezpečnostní strategie České republiky, Evropská bezpečnostní strategie a Národní bezpečnostní strategie USA a následně porovnána bezpečnostní strategie Evropské unie a Spojených států amerických. Ve třetí kapitole budou stručně popsány klíčové bezpečnostní hrozby, které jsou uvedeny v Evropské bezpečnostní strategii a které mohou ovlivnit i bezpečnost České republiky. Poslední kapitola se bude zabývat analýzou literárních pramenů bezpečnostních hrozeb 21. století. V této kapitole bude proveden rešeršní průzkum a

sekundární analýza literárních pramenů anglicky psaných knih, které jsou dostupné na serveru <http://books.google.com/>. Tato kapitola by měla přinést přehled a zhodnocení anglicky dostupné literatury ke klíčovým hrozbám 21. století na internetu. V závěru budou shrnuty a ohodnoceny skutečnosti, ke kterým se během zpracování této diplomové práce dospěje.

V průběhu zpracování této práce jsme se s vedoucím diplomové práce dohodli provést místo dotazníkového šetření průzkum literárních pramenů. Učinili jsme tak proto, že jsme tento výzkum považovali za více přínosný a relevantní.

Cílem této práce je popsat a vymežit současné bezpečnostní hrozby, které mohou ovlivnit bezpečnost České republiky. Prostřednictvím anglicky psaných knih na internetu zhodnotit dostupnou literaturu ke klíčovým hrozbám 21. století.

1 ZÁKLADNÍ POJMY

1.1 Bezpečnost

Bezpečnost je všeobecný pojem, který není vymezen v českém právním řádu a který je používán v mnoha oborech lidské činnosti.

V českém prostředí je slovo bezpečnost často chápáno jen jako „veřejná bezpečnost“ v pojetí zajištění veřejné bezpečnosti. Velmi často se totiž nerozlišuje mezi slovem bezpečnost (anglicky „safety“) a zajištěním bezpečnosti, zabezpečením, zajištěním pocitu jistoty (anglicky „security“).

Definice bezpečnosti existuje celá řada, například podle knihy „Česká bezpečnostní terminologie“ lze ve vztahu k jakémukoli objektu vymezit pojem bezpečnost jako:

„Stav, kdy jsou na nejnižší možnou míru eliminovány hrozby pro objekt (zpravidla národní stát, popř. i mezinárodní organizaci) a jeho zájmy a tento objekt je k eliminaci stávajících i potenciálních hrozeb efektivně vybaven a ochoten při ní spolupracovat.“¹

Zato kniha „Krizové řízení“ od autorů Dany Procházkové a Josefa Říhy definuje bezpečnost takto:

„Bezpečnost je stav, při kterém vznik újmy u životů a zdraví lidí, majetku, životního prostředí, lidské společnosti a v poslední době i u kritické infrastruktury má přijatelnou pravděpodobnost.“²

Bezpečnost je tedy určitým žádoucím stavem, který je zajišťovaný usměrněným řízením prováděným státem a jeho orgány za pomoci souhrnu technických, organizačních, právních, finančních a výchovných opatření. Používaná opatření dělíme na aktivní a pasivní. Aktivními opatřeními je vybudování systémů, které zabraňují vzniku nežádoucích jevů a pasivními opatřeními je vytvoření bariér.

¹ ZEMAN, P. *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*. Brno: ÚSS VA Brno, 2003, s. 17.

² PROCHÁZKOVÁ, D., ŘÍHA, J. *Krizové řízení*. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, 2004. s. 123.

1.2 Hrozba a riziko

Hrozba a riziko jsou v teorii i praxi bezpečnostní politiky klíčovými pojmy, proto je nutné tyto pojmy definovat.

Přitom používání pojmů „hrozba“ a „riziko“ v dokumentech bezpečnostní politiky v České republice bylo a zčásti stále je často nesprávně a dokonce někdy i v jednom textu vnitřně protikladné.

1.2.1 Hrozba

Pojem hrozba lze podle České bezpečnostní terminologie definovat takto:

„Hrozba je primární, mimo nás nezávisle existující, vnější fenomén, který může nebo chce poškodit nějakou konkrétní hodnotu. Závažnost hrozby je úměrná povaze hodnoty a toho, jak si danou hodnotu ceníme. Hrozba může být jevem přírodním, definovaným fyzikálně – takovou hrozbu nazýváme hrozbou neintencionální. Realizace neintencionální hrozby je stochastické povahy. Zcela jiného původu je hrozba působená či zamýšlená činitelem nadaným vůlí, úmyslem (hrozba intencionální) – zamýšlí ji, připravuje, spouští či realizuje lidský jedinec nebo kolektivní aktér.“³

Hrozba T může být charakterizována různým způsobem, obecně je funkcí⁴

$$T = f(I, p, t, x_1, x_2, \dots, x_n)$$

kde je I...intenzita účinku v místě vzniku (potenciální);

p...pravděpodobnost vzniku;

t...čas;

x_1 až x_n ...další ukazatelé či faktory.

³ ZEMAN, P. *Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů*. Brno: ÚSS VA Brno, 2003, s. 58.

⁴ LINHART, P., ROUDNÝ, R. *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, s. 10.

1.2.1.1 Bezpečnostní hrozby

Pojem hrozba označuje projevy, gesta, opatření a činy, kterými se vyjadřuje vůle způsobit někomu menší, větší a častokrát i nenahraditelné škody. Každá hrozba vyvolává větší či menší strach případně obavy toho, kdo jí je vystaven. Hrozby působí nezávisle na zájmech ohroženého, a jsou tedy jevem objektivního charakteru. Hrozbě vystavený subjekt (člověk, stát či koalice) může přijmout některá opatření a postupovat tak, že hrozbu zmírní nebo dokonce zcela eliminuje. Stejně tak ji ale může umocnit nebo nechtěně vyvolat.

Na bezpečnostní hrozby se dá pohlížet z různých hledisek, kterými jsou:

- **hledisko geopolitické** – z tohoto hlediska existují dvě základní kategorie hrozeb
 - přímé (bezprostřední) – jsou takové hrozby, kterým je vystaven daný objekt (nejčastěji stát);
 - nepřímé – jsou takové hrozby, kterými je ohroženo okolí daného objektu (např. hrozby týkající se spojenců státu nebo regionální či světové stability).
- **hledisko časové** – které se dále dělí na
 - naléhavé – tyto hrozby vyžadují neodkladnou reakci;
 - latentní – na tyto hrozby se nemusí reagovat okamžitě, ale mohly by se stát naléhavými, kdyby byly delší dobu podceňovány nebo zanedbávány. Závažnou latentní hrozbou globálního rozměru jsou stále se zvyrazňující rozdíly mezi vyspělými a stabilními státy Severu na straně jedné a chudými a nestabilními státy Jihu na straně druhé. Právě z nich vydatně těží extremistické a teroristické organizace při získávání svých stoupenců.
- **hledisko původce** – podle svého původce se mohou hrozby dále dělit na
 - záměrné – mezi záměrné hrozby patří agrese, teroristické útoky, ekonomické sankce nebo obchodní či ekonomická válka;
 - nezáměrné – většinou nejsou přímým výsledkem lidské činnosti. Jedná se např. o povodně, období sucha a neúrody nebo propukání epidemií či pandemií. Jednou z nezáměrných hrozeb spojených s lidskou činností je vznik ekonomických krizí, k němuž většinou dochází bez prokazatelného přímého záměru politiků, ekonomů nebo manažerů.

- **hledisko sektorové** – podle kterého dělíme hrozby na
 - vojenské – vojenská hrozba (začátek války) je dnes v euroatlantické oblasti málo pravděpodobná. Zato výrazně vzrostla pravděpodobnost teroristických útoků a mezi další vážné hrozby vojenského charakteru patří regionální ozbrojené konflikty;
 - politické – patří sem především nedemokratické a diktátorské režimy, které špatně vládnou, utiskují obyvatelstvo a vyvolávají vnitrostátní nebo i mezistátní ozbrojené konflikty;
 - ekonomické – vyplývají z nestability světových trhů a z nejistot ekonomického rozvoje na regionální i na globální úrovni;
 - ekologické – jsou většinou důsledkem ekonomické činnosti člověka a bezprostředně se dotýkají životního prostředí;
 - sociální - které doléhají na zdravotní stav a životní styl obyvatelstva a mají nejčastěji podobu epidemií a přistěhovaleckých vln;
 - kulturní – se hlavně projevují stupňováním národnostní a náboženské nesnášenlivosti a nenávisti, fundamentalismem a fanatismem.

Nejnáléhavější a nejvážnější hrozbou v současné době je propojení působení terorismu a šíření zbraní hromadného ničení. Jedná se o záměrnou, přímou, naléhavou hrozbu politického a vojenského charakteru.

1.2.2 Riziko

Výraz riziko pochází z italštiny a původně znamenal úskalí v mořeplavbě. Dnešní výklad rozumí rizikem nebezpečí škod v souvislosti s hrozbou a konečnou ztrátou. Definice rizika je mnoho např. riziko = pravděpodobnost škody, riziko = velikost škody, riziko = odchylka od žádoucího stavu, atd. Riziko se vždy vztahuje k objektu ohrožení, respektive chráněnému aktivu.⁵

⁵ LINHART, P., ROUDNÝ, R. *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, s. 13.

Pojem riziko lze podle České bezpečnostní terminologie definovat následovně: „Riziko je pravděpodobnost, že dojde ke škodlivé události, jež postihne danou hodnotu. Jinak je riziko možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, jenž se liší od toho, co si přejeme. Riziko je odvozená závisle proměnná a dá se určit nebo odhadnout tzv. analýzou rizik. Riziko je reakcí na hrozbu, též na stav naší připravenosti (zranitelnosti) a je spojeno s rozhodováním.“⁶

Riziko **R** může být vyjádřeno mnoha faktory, za základní považujeme velikost škody či ztráty **Z**, pravděpodobnost vzniku škody **p** a čas **t**. Formálně můžeme riziko obecně vyjádřit, obdobně jako hrozbu, funkcí⁷

$$\mathbf{R} = \mathbf{f}(\mathbf{Z}, \mathbf{p}, \mathbf{t}, \mathbf{x}_1, \mathbf{x}_2, \dots, \mathbf{x}_n)$$

kde je **Z**...ztráta;

p...pravděpodobnost;

t...čas;

x...další faktory.

Rovnice 1: Rovnice rizika pro neintencionální hrozby⁸

$$\text{RIZIKO} = \frac{\text{HROZBA} \times \text{ZRANITELNOST} \times \text{HODNOTA}}{\text{PROTIOPATŘENÍ}}$$

Čím je závažnější hrozba, čím je závažnější zranitelnost, čím je významnější hodnota, tím je riziko vyšší. Platí přímá úměrnost. Čím je důkladnější protiopatření, tím je nižší riziko. Platí úměra nepřímá.

Rizika jsou sociální jevy, které se odvozují od hrozeb. Vždy jsou obsažena v rozhodnutích a činech těch činitelů, kteří vyhodnocují danou situaci, posuzují hrozby a podle toho potom jednají. Těmito činiteli mohou být nejvýše postavení politici, vlády

⁶ ZEMAN, P. Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů. Brno: ÚSS VA Brno, 2003, s. 58.

⁷ LINHART, P., ROUDNÝ, R. *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, s. 14.

⁸ ZEMAN, P. Česká bezpečnostní terminologie: Výklad základních pojmů. Brno: ÚSS VA Brno, 2003, s. 63.

konkrétních států, nejvyšší činitelé nebo rozhodovací orgán bezpečnostního společenství. Každý z těchto činitelů, ať už na individuální či kolektivní úrovni, vždy podstupuje určité riziko.

Riziko je také opakem zájmu. Při vyhodnocování podstupovaných rizik by se vždy mělo brát v úvahu, jaký je v dané situaci zájem, za jakou cenu ho lze dosáhnout a co by jej naopak mohlo nejvíce ohrozit.

V bezpečnostní politice se rizika mohou pohybovat v rozmezí od sebeuspokojení, tzn. zanedbání evidentních hrozeb přes nečinnost či rezignanství až po přehnanou reakci, která může vyústit v bezpečnostní dilema a v začarovaný kruh bezpečnost – nebezpečnost.

1.2.2.1 Bezpečnostní rizika

Jelikož se bezpečnostní rizika odvozují od bezpečnostních hrozeb, dělí se také podle sektorového hlediska na rizika vojenského, politického, ekonomického, ekologického, sociálního a kulturního charakteru.

Nejvýznamnějším bezpečnostním rizikem v současnosti by bylo podcenění hrozby terorismu a šíření zbraní hromadného ničení.

Další hlediska dělení hrozeb, kterým je hledisko geopolitické, časové či původce děje, už na rizika vztahovat nelze.

Není možné hovořit o naléhavém či nenaléhavém riziku, nebo o riziku přímém či nepřímém. Největším rizikem politického charakteru může být případná lhostejnost a nečinnost ve vztahu k diktátorským režimům se sklony k agresivitě vůči malým státům. Lhostejnost je vysokým rizikem i v přístupu k narůstání ekonomických rozdílů mezi jednotlivými regiony ve světě. Největším rizikem ekologického charakteru je bezohlednost k životnímu prostředí a také k neobnovitelným zdrojům. V kulturní oblasti se největší rizika pohybují mezi podněcováním nacionalismu a fundamentalismu na straně jedné a nečinností k jejich projevům a dopadům na straně druhé.

1.2.3 Základní rozdíly mezi pojmy hrozba a riziko

Hrozba je vždy jevem objektivního charakteru a působí nezávisle na našich zájmech či záměrech. Subjekt, který je mimo dosah přímých a naléhavých hrozeb, nebo který je před možnými hrozbami dobře chráněn, má spolehlivě zajištěnu svoji bezpečnost.⁹

Riziko je vždy jevem subjektivního charakteru. Je výsledkem rozhodovacího procesu spojeného buďto s volbou způsobů k dosahování stanovených zájmů a cílů, nebo se snahou čelit bezpečnostním hrozbám. Každý, kdo přijímá důležitá rozhodnutí, by vždy měl otevřeně říci také to, jaká rizika vědomě podstoupil a jakým se naopak chtěl vyhnout.¹⁰

1.3 Mimořádné události a krizové situace

1.3.1 Mimořádná událost

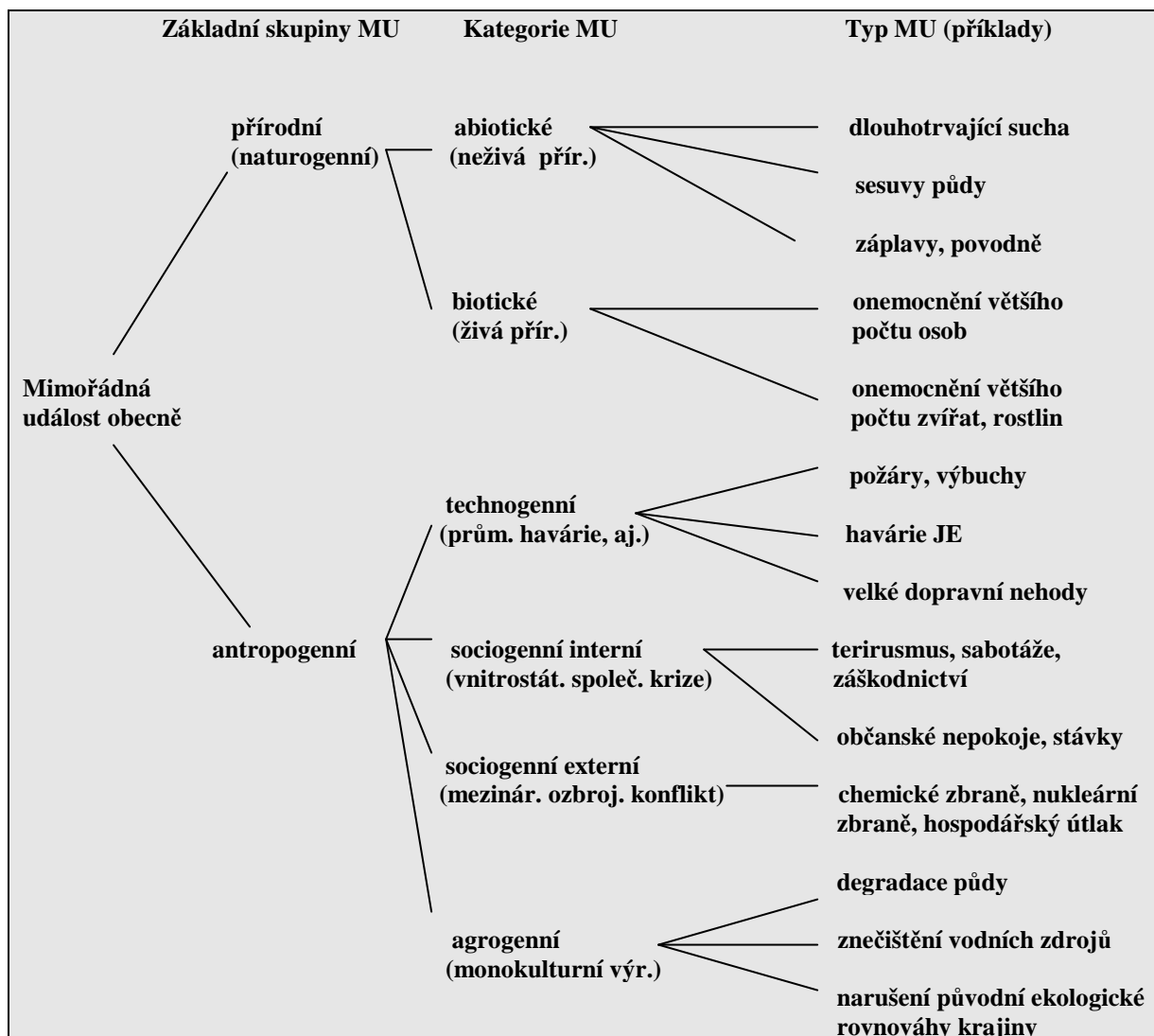
Podle zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů je mimořádná událost definována jako: „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*“¹¹

⁹ EICHLER, J. *Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby a rizika dnešního světa* [online]. 2004 [cit. 2010-01-05]. Dostupný z WWW: <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6305>.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ MIKA, O. J. *Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládání mimořádných událostí*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008, s. 10.

Obrázek 1 – Základní dělení mimořádných událostí¹²

¹² Základní dělení mimořádných událostí [online]. 2007 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <http://www.mesto-vlasim.eu/Krize/Zakladni_deleni_mim_udalosti.pdf>.

1.3.2 Mimořádná situace

„Situace vzniklá v určitém prostředí v důsledku hrozby vzniku nebo důsledku působení mimořádné události, která je řešena obvyklým způsobem složkami integrovaného záchranného systému, bezpečnostního systému, systému ochrany ekonomiky, obrany apod. a příslušnými orgány za použití jejich běžných oprávnění, postupů a na úrovni běžné spolupráce bez vyhlášení krizových stavů.“¹³

V současné době je tento pojem používán jen omezeně.

1.3.3 Krizová situace

Krizová situace je: „mimořádná událost, v jejímž důsledku se vyhláší stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav. Jsou při ní ohroženy důležité hodnoty, zájmy či statky státu a jeho občanů a hrozící nebezpečí nelze odvrátit a způsobené škody odstranit běžnou činností orgánů veřejné moci, ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních a jiných služeb a právnických a fyzických osob.“¹⁴

Krizovou situaci upravují tyto zákony:

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky;

zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky;

zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů.

¹³ Ministerstvo vnitra České republiky : *Mimořádná situace* [online]. 2008 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/mimoradna-situace.aspx>>.

¹⁴ Ministerstvo vnitra České republiky : *Krizová situace* [online]. 2008 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/krizova-situace.aspx>>.

1.3.4 Krizový stav

„Stav, který vyhláší hejtman kraje nebo primátor hl. m. Prahy (stav nebezpečí), vláda ČR, popř. předseda vlády ČR (nouzový stav) nebo Parlament ČR (stav ohrožení státu a válečný stav) v případě hrozby nebo vzniku krizové situace a v přímé závislosti na jejím charakteru a rozsahu.“¹⁵

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů

Vyhlášení krizového stavu je podmíněno:¹⁶

- vznikem krizové situace nebo její hrozbou;
- výjimečným rozsahem vzniklých nebo možných škodlivých následků;
- užitím krizových opatření.

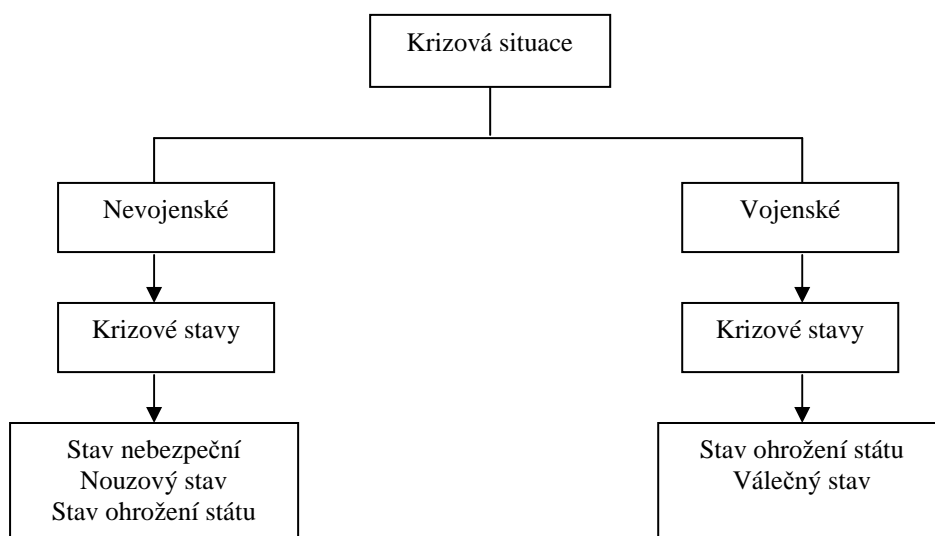
Mimořádné situace – krizové situace (krizové stavy) a jejich účinky upravuje zejména:

- ústava České republiky;
- ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky;
- zákon č. 218/1999 Sb., o rozsahu branné povinnosti a o vojenských správních úřadech (branný zákon);
- zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky;
- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení (krizový zákon);
- zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy;
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.

¹⁵ Ministerstvo vnitra České republiky : *Krizový stav* [online]. 2008 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/krizovy-stav.aspx>>.

¹⁶ Management regionální a místní správy. *Řízení regionální a místní správy*. Ostrava, 2006 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <http://www.dhv.cz/regstrat/vav/dvz2_managementram.pdf>.

Obrázek 2: Vztah mezi krizovými stavy a situacemi¹⁷

Tabulka 1: Dělení a charakteristika krizových stavů¹⁸

Krizový stav	Vyhlašuje	Důvod	Pro území	Nejdelší doba trvání
stav nebezpečí	hejtman kraje (primátor města Prahy)	jsou-li v případě živelné pohromy, ekologické nebo průmyslové havárie, nehody nebo jiného nebezpečí ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů a složek IZS	celý kraj nebo část kraje	30 dnů (déle se souhlasem vlády)
nouzový stav	Vláda ČR	v případě živelných pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiné nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost	celý stát nebo omezené území státu	30 dnů (déle se souhlasem poslanecké sněmovny)
stav ohrožení státu	Parlament ČR na návrh Vlády ČR	je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost státu nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy	celý stát	není omezeno
válečný stav	Parlament ČR	je-li Česká republika napadena nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení	celý stát	není omezeno

¹⁷ REKTOŘÍK, J. *Krizový management ve veřejné správě : Teorie a praxe*. Praha : Ekopress, 2004. ISBN 80-86119-83-1.

¹⁸ *Krizová situace nebo také krizový stav* [online]. 2007 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <http://www.mesto-blatna.cz/krizove%20rizeni/kriz_sit.htm>.

2 BEZPEČNOSTNÍ POLITIKA STÁTU

„Je společenská činnost, jejíž základ tvoří souhrn základních státních zájmů a cílů, jakož i hlavních nástrojů k jejich dosažení, směřující k zabezpečení státní svrchovanosti a územní celistvosti státu a jeho demokratických základů, činnosti demokratických institucí, ekonomického a sociálního rozvoje státu, ochrany zdraví a života občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí a plnění mezinárodních bezpečnostních závazků.“¹⁹

2.1 Bezpečnostní strategie ČR

Dne 10. prosince 2003 vláda ČR schválila novou verzi "Bezpečnostní strategie České republiky". Jedná se již o třetí podobu tohoto dokumentu (první byla přijata v roce 1999, novelizace se uskutečnila v roce 2001). Nejnovější varianta vhodně definuje několik pojmů, objasňuje soudobé bezpečnostní hrozby a definuje zájmy a cíle ČR.

Bezpečnostní strategie ČR je základní koncepční dokument vlády ČR, který specifikuje na základě bezpečnostních hrozeb a z nich plynoucích rizik bezpečnostní zájmy ČR a stanovuje místo a úlohu správních úřadů, orgánů územní samosprávy, ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních, záchranných aj. služeb ČR při naplňování její bezpečnostní politiky. Bezpečnostní strategie ČR stanovuje rovněž vojenskopolitické ambice ČR.²⁰

Základní právní rámec pro formulaci a realizaci Bezpečnostní strategie ČR je dán Ústavou ČR, ústavním zákonem č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti ČR v platném znění a dalšími navazujícími zákony. Jeho nedílnou součástí jsou také spojenecké a další mezinárodní závazky vycházející z členství ČR v Organizaci Severoatlantické smlouvy (NATO), Evropské unii (EU), Organizaci spojených národů (OSN) a Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE).

¹⁹ Ministerstvo vnitra České republiky : *Bezpečnostní politika státu* [online]. 2008 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-politika-statu.aspx>>.

²⁰ Ministerstvo vnitra České republiky : *Bezpečnostní strategie ČR* [online]. 2008 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-strategie-cr.aspx>>.

2.1.1 Obsah Bezpečnostní strategie ČR

Bezpečnostní strategie ČR definuje v pěti kapitolách základní hodnoty, zájmy, postoje a ambice ČR při zajišťování své bezpečnosti:²¹

- v kapitole „Východiska bezpečnostní politiky ČR“ jsou zformulovány principy, na nichž je bezpečnostní politika ČR založena;
- v kapitole „Bezpečnostní zájmy ČR“ jsou definovány životní, strategické a další významné zájmy ČR;
- v kapitole „Bezpečnostní prostředí“ jsou identifikovány trendy, hrozby a z nich plynoucí rizika, jež formují prostředí, v němž ČR ochraňuje a prosazuje své zájmy;
- ve stěžejní kapitole „Strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR“ jsou vymezeny přístupy k ochraně zájmů ČR v oblastech zahraniční, obranné a hospodářské politiky a v oblasti politiky vnitřní bezpečnosti a veřejné informovanosti;
- v kapitole „Bezpečnostní systém ČR“ jsou definovány prvky bezpečnostního systému ČR, jejich struktura, a vymezeny povinnosti, kompetence a odpovědnosti jednotlivých součástí systému.

2.1.1.1 Východiska bezpečnostní politiky ČR

V této kapitole Bezpečnostní strategie ČR jsou zformulovány následující principy, na nichž je bezpečnostní politika ČR založena:²²

- Výkonnost českého hospodářství a míra mezinárodní spolupráce významně spoluurčují možnosti ČR při zajišťování její bezpečnosti. Zajištění bezpečnosti občanů, demokratického zřízení a principů právního státu a principů tržního hospodářství v ČR jsou klíčovými předpoklady pro efektivní rozvoj hospodářství. Neméně důležitými faktory pro rozvoj hospodářství ČR (dlouhodobého a vyváženého růstu HDP) jsou ekonomická bezpečnost a globální ekonomická stabilita.

²¹ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.lzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 2.

²² Tamtéž, s.3-4.

- Zajišťovat bezpečnost občanů, suverenity země, demokratického zřízení a principy právního státu. Bezpečnost ČR je založena na principu zajištění bezpečnosti jednotlivce, ochrany jeho života, zdraví a majetku, a státních institucí včetně jejich funkčnosti.
- Bezpečnostní politika ČR vychází z principu nedělitelnosti bezpečnosti. Bezpečnost ČR nelze oddělovat od bezpečnosti v euroatlantické oblasti, resp. od globální bezpečnostní situace. Trvalým zájmem ČR je proto udržení efektivní role OSN a posilování jednoty v euroatlantickém bezpečnostním prostoru.
- ČR dává přednost aktivnímu předcházení ozbrojeným konfliktům a preventivní diplomacii před použitím vojenské síly.
- Pilířem kolektivní obrany je pro ČR NATO. Na základě členství v NATO se ČR těší bezpečnostním zárukám, jež jsou ukotveny v Severoatlantické smlouvě. ČR se zároveň aktivně zapojuje do Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) EU a v jejím rámci do Evropské bezpečnostní a obranné politiky (ESDP).
- ČR vychází z předpokladu, že v dohledné budoucnosti lze vyloučit možnost rozsáhlého přímého vojenského útoku proti jejímu území i území jejích spojenců. Zároveň dochází k prohlubování integračních a demokratizačních procesů v euroatlantickém prostoru. Na straně druhé se však na globální úrovni, především mimo euroatlantický prostor, v posledních dvou letech zhoršilo bezpečnostní prostředí. Vzrostlo riziko realizace hrozeb asymetrického charakteru – zvláště v podobě teroristických útoků.

2.1.1.2 Bezpečnostní zájmy ČR

Česká republika rozlišuje své bezpečnostní zájmy podle stupně důležitosti. V Bezpečnostní strategii jsou zájmy rozděleny do tří kategorií: životní, strategické a další významné zájmy ČR.

2.1.1.2.1 Životní zájmy

Životním zájmem ČR je:²³

- zajištění existence ČR, její suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti;
- obrana demokracie a právního státu;
- ochrana základních lidských práv a svobod obyvatel.

Ochrana životních zájmů státu a jeho občanů je základní povinností vlády ČR. Pro jejich zajištění a obranu je ČR připravena využít všech možných přístupů a použít všechny dostupné prostředky.

2.1.1.2.2 Strategické zájmy

Naplnění strategických zájmů slouží k ochraně životních zájmů a zároveň slouží k zajištění společenského rozvoje a prosperity ČR. K jejich prosazování jsou vybírány přístupy a prostředky přiměřené situaci.

Strategické zájmy ČR jsou zejména:²⁴

- bezpečnost a stabilita – především v euroatlantickém prostoru;
- zachování globální stabilizační role a zvýšení efektivity OSN;
- pevná transatlantická vazba v rámci NATO a budování strategického partnerství mezi NATO a EU;
- komplementární rozvíjení obranných schopností NATO a EU;
- rozvíjení role OBSE v oblasti prevence ozbrojených konfliktů, stabilizace a demokratizace;
- potírání mezinárodního terorismu;
- snižování rizika šíření zbraní hromadného ničení (ZHN) a jejich nosičů;
- eliminace organizovaného zločinu a nelegální migrace;
- snížení rizika napadení území ČR zbraněmi hromadného ničení – pomocí raket či jiných prostředků;

²³ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 4.

²⁴ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 4.

- podpora regionální spolupráce;
- zajištění ekonomické bezpečnosti ČR prostřednictvím posilování globální ekonomické stability, diverzifikací zdrojů strategických surovin, výrobků, služeb, zdrojů a forem kapitálových toků a ochrany strategických infrastruktur;
- posilování konkurenceschopnosti domácího obranného průmyslu a zajištění adekvátní úrovně strategických rezerv;
- podpora šíření svobody a demokracie a principů právního státu.

2.1.1.2.3 Další významné zájmy

Účelem naplňování dalších významných zájmů je přispět k zajištění životních a strategických zájmů, zvyšování kvality života občanů ČR a efektivity veřejné správy.

Mezi další významné zájmy zejména patří:²⁵

- snižování ekonomické a sociální nerovnováhy mezi Severem a Jihem;
- ochrana životního prostředí a prosazování principů trvale udržitelného rozvoje;
- snižování kriminality a zejména eliminování korupce, nelegálních obchodů a daňových úniků;
- potlačování extremismu včetně eliminace jeho příčin a vytváření podmínek pro multikulturní, tolerantní a občanskou společnost;
- zvyšování efektivity a profesionality státních institucí a soudnictví, a v této souvislosti posilování spolupráce státní správy a samosprávy a občanů ČR;
- podpora vědecko-technického rozvoje s důrazem na nové technologie s vysokou přidanou hodnotou inovace;
- rozvíjení technických a technologických schopností při ochraně a přenosu utajovaných informací;
- prevence a příprava na nepředvídatelné živelní, ekologické či průmyslové havárie a katastrofy;
- prevence a příprava na nepředvídatelný vznik a šíření nakažlivých smrtelných chorob.

²⁵ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 5.

2.1.1.3 Bezpečnostní prostředí

Bezpečnostní prostředí je vnější prostředí, které ovlivňuje bezpečnostní politiku státu. Bezpečnostním prostředím lze rozumět prostor, v němž se realizují a střetávají zájmy státu se zájmy jiných aktérů systému mezinárodních vztahů a odehrávají se zde procesy, které mají významný vliv na úroveň bezpečnosti státu.²⁶

Bezpečnostní prostředí se oproti prostředí rozkládajícímu se uvnitř plně suverénních států vyznačuje výraznější mírou nepoznatelnosti, sníženou možností kontroly a je do značné míry prostředím nejistoty.²⁷

Česká republika se v současnosti těší relativně vysokému stupni bezpečnosti. Bezpečnost ČR v této souvislosti posilují tři hlavní faktory: členství v NATO, členství v EU a dobré vztahy se sousedními zeměmi, které jsou všechny členy NATO nebo EU. Rozšiřování obou organizací má dobrý vliv na bezpečnost ČR i na celkové posílení euroatlantické stability.

Bezpečnostní prostředí se navzdory pozitivním změnám v euroatlantickém prostoru stalo v posledních několika letech méně průhledným. Vlivem globalizačních procesů dochází k omezování suverenity států ve prospěch ochrany práv a svobod občanů, což bývá v některých případech zneužíváno. Některé nestátní subjekty, zejména teroristické organizace, někdy i podporované určitými státy, představují v současnosti jednu z hlavních hrozeb pro bezpečnost států a jejich občanů.

Asymetrický charakter a vzájemná provázanost hrozeb, jako jsou terorismus, organizovaný zločin, šíření zbraní hromadného ničení a tzv. slabé či zhroucené státy, způsobují, že jsou tyto hrozby mnohem méně předvídatelné, než tomu bylo v případě konvenčních hrozeb ze strany jiného státu. Z poslední schválené Bezpečnostní strategie ČR můžeme konstatovat, že v blízké budoucnosti lze téměř vyloučit možnost rozsáhlého přímého vojenského útoku proti ČR i jejich spojenců. Totéž uvádějí ve svých strategických dokumentech NATO i EU. Evropa místo toho čelí novým hrozbám, které jsou rozmanitější, méně viditelné a méně předvídatelné.

²⁶ FRANK, L. *Bezpečnostní prostředí České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6375>.

²⁷ Tamtéž.

2.1.1.3.1 Role států a mezinárodních organizací a postavení ČR²⁸

Hlavními aktéry mezinárodní politiky zůstávají státy. Jejich postavení se však dynamicky vyvíjí. Mění se vlivem globalizačních a integračních procesů, v důsledku posilování postavení nevládních aktérů a občanů; dochází k omezování suverenity států ve prospěch ochrany práv a svobod občanů. Výsledky těchto procesů ale bývají zneužívány, přičemž právě některé nestátní subjekty - především teroristické organizace, extremistické skupiny a organizovaný zločin - podporované některými státy v současnosti znamenají primární hrozbu pro státy i občany.

Bezpečnostní otázky jsou v mezinárodním měřítku řešeny skutečně efektivně, pokud se se zvoleným způsobem jejich řešení ztotožní co největší počet států. Klíčové jsou proto mezinárodní organizace vytvořené za účelem udržování a prosazování stability a míru ve světě. V případě neschopnosti jednat však hrozí ztráta jejich relevance a nebezpečí, že státy budou hledat alternativní řešení. Takové nebezpečí hrozí i OSN, která není na dnešní výzvy plně připravena. Je nutná její reforma, stejně jako další rozvoj mezinárodního práva, který musí reflektovat globální hrozbu terorismu a šíření ZHN a jejich nosičů.

- Geopolitické postavení ČR se v důsledku demokratizačních a integračních procesů v euroatlantickém prostoru významně změnilo. ČR je členem NATO a zapojila se do činnosti EU. S rozšiřováním NATO a EU se ČR stává jejich vnitrozemím, obklopují ji pouze členské země těchto organizací, což významně posiluje její bezpečnost.
- NATO zůstává základní bezpečnostní organizací v euroatlantickém prostoru. Je ztělesněním transatlantické vazby, která je pro bezpečnost a stabilitu v euroatlantickém prostoru nenahraditelná, a je posilována rozvojem strategických vztahů NATO a EU.
- EU pokračuje v budování své bezpečnostní a obranné politiky. Její prioritou je prevence krizí a ozbrojených konfliktů. EU zároveň rozvíjí schopnost samostatně zasahovat v celé šíři petersberských misí s důrazem na schopnosti k vynucení míru a bezpečnosti.
- Ke stabilitě v euroatlantickém prostoru významně přispívají vztahy NATO a EU s partnerskými zeměmi za účelem budování kooperativního systému bezpečnosti.

²⁸ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 5-7.

- OBSE vytváří nezastupitelné fórum pro dialog o bezpečnostních otázkách v euroatlantickém prostoru a pro posilování demokracie a svobody. OBSE hraje důležitou roli při předcházení krizím a ozbrojeným konfliktům a v postkonfliktní obnově, čímž přispívá k prohlubování stability a posilování kooperativního přístupu k řešení bezpečnostních otázek.

Vývoj bezpečnostního prostředí na jedné straně potvrdil význam mezinárodních smluv v oblasti odzbrojení, kontroly zbrojení a nešíření ZHN a nutnost jejich důsledného naplnění, na straně druhé však ukázal jejich nedostatky. Mezi hlavní nedostatky patří omezená účinnost ve světle vědecko-technického rozvoje a nedostatečné mechanismy ověřování a vynutitelnosti jejich dodržování. Z toho plyne potřeba posílení mezinárodních kontrolních režimů zaměřených na nešíření ZHN a jejich nosičů. Tyto režimy doplňují a posilují systém mezinárodních odzbrojovacích smluv OSN. V souvislosti s bojem proti terorismu dochází ke zpřísnění kontrolních vývozních režimů a k rozšiřování sledovaných položek dvojího použití využívaných k výrobě ZHN.

2.1.1.3.2 Trendy v bezpečnostním prostředí²⁹

V Bezpečnostní strategii jsou v souvislosti s charakterizací bezpečnostního prostředí používány pojmy hrozba a riziko.

Z hodnocení hrozeb vyplývá, že ve střednědobém výhledu není pravděpodobný masivní vojenský útok proti ČR. V důsledku souběžného a vzájemně se podporujícího působení řady negativních trendů se však v posledním období bezpečnostní situace na globální úrovni zhoršila, což má následky i pro bezpečnost v euroatlantickém prostoru. Trendy ústí v jen obtížně předvídatelné hrozby. Jejich vznik a rychlé šíření usnadňuje globalizace. Původci jsou stále častěji nestátní aktéři (tradiční a nové teroristické organizace, radikální náboženská, sektářská a extremistická hnutí a skupiny), kteří vytvářejí účelová spojení mezi sebou či s totalitními, diktátorskými a ideologicky nesnášenlivými režimy. Cíleně ohrožují náš způsob života a demokratický systém chránící základní lidská práva a svobody.

²⁹ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 7-9.

Obtížné předvídání hrozeb a možnost jejich rychlého šíření vyžadují kvalitnější a účinnější analýzy a prostředky a systémy včasného varování. Státní i nestátní aktéři se snaží tyto systémy včetně elektronických, komunikačních a informačních sítí ovládnout, poškozovat či eliminovat. Existuje vysoké riziko útoků tohoto druhu. Rozsáhlé úniky strategicky důležitých informací či zásahy do informačních systémů státních institucí nebo podniků a společností, které zajišťují základní funkce společnosti a státu, mohou ohrozit nejen strategické, ale i životní zájmy ČR.

Teroristické útoky na počátku 21. století ukazují, že teroristé již nepůsobí lokálně a izolovaně, nýbrž globálně a koordinovaně. Terorismus ve spojení s extremistickými ideologiemi v kombinaci se šířením ZHN vytváří pro nás a pro naše spojence hrozbu strategického významu. Teroristé používají asymetrickou strategii: vyhýbají se přímému střetu, útočí na území jimi definovaných protivníků, přičemž si za objekt svého útoku vybírají převážně civilní cíle. Snaží se používat prostředky s účinky hromadné destrukce, usilují o získání ZHN. Riziko teroristických útoků v ČR se zvýšilo.

Šíření ZHN je jednou z největších globálních hrozeb současnosti. Je prokázána zvýšená snaha agresivních států a nestátních aktérů získat ZHN. Z hlediska šíření ZHN jsou nejrizikovějšími oblastmi Blízký a Střední východ a jižní a východní Asie. Šíření ZHN je podporováno rostoucí dostupností know-how, technologií, materiálů dvojího užití a mobilitou vědců – a to zejména z oblasti bývalého Sovětského svazu. Pro ČR vyvstala nutnost hledat způsoby, jak zajistit svou bezpečnost pro případ ohrožení ZHN či konvenčními zbraněmi za využití jejich různých nosičů.

Na periferii euroatlantického prostoru existují méně stabilní regiony a státy. V případě, že nestabilita přeroste v krizi nebo ozbrojený konflikt, který je často doprovázen masovým porušováním základních lidských práv a svobod, vzniká hrozba rozsáhlých migračních vln. Zároveň se tyto oblasti nestability zpravidla stávají živnou půdou a útočištěm pro teroristy, extremisty a organizované zločince včetně mezinárodních pašeráků a obchodníků se zbraněmi a nebezpečnými materiály.

Organizovaný zločin se stává agresivnějším, využívá stále důmyslnějších metod. Zaměřuje se na výrobu a distribuci drog, nelegální migraci, obchod s lidmi, krádeže duševního vlastnictví, počítačové pirátství, krádeže aut, prostituci a nelegální obchody včetně obchodu se zbraněmi. Lze očekávat snahu pronikat do dalších oblastí. V poslední době

dochází k propojování organizovaného zločinu s teroristickými skupinami do účelových aliancí. Organizované skupiny zločinců se uchylují k finanční kriminalitě za účelem získávání prostředků pro svou činnost a soukromých zisků formou daňových úniků, bankovních podvodů a legalizace finančních prostředků z trestné činnosti. Riziko aktivit organizovaného zločinu v ČR nadále trvá.

Korupce je trvalý fenomén ve všech zemích světa. Významným šřítelem je organizovaný zločin. Živnou půdou jsou morálně zdevastované a chudé společnosti, neefektivní a málo transparentní vládní a politické instituce, slabá vláda zákona, slabé a špatně připravené orgány činné v trestním řízení a nevýkonné soudy. Riziko korupce je v ČR stále nepřijatelně vysoké a může nabýt takového rozsahu, kdy bude významně poškozovat zájmy ČR.

Ke vzniku hrozeb přispívá prohlubující se nerovnováha mezi Severem a Jihem. Ekonomické a sociální zaostávání Jihu vede k nespokojenosti jeho obyvatelstva. To vytváří živnou půdou pro radikalizaci, extremismus a terorismus. Nespokojenost se životními podmínkami vede k migraci, mnohdy ilegální, do zemí Severu. Užívání nešetrných technologií v méně rozvinutých oblastech významně přispívá ke zhoršování životního prostředí. Dochází i ke zostřování soupeření o neobnovitelné či těžko dostupné zdroje – např. vodu, což představuje další bezpečnostní hrozbu.

Vlivem lidské činnosti dochází ke globálním klimatickým změnám. Důsledky těchto změn v životním prostředí se projevují i v ČR a mohou vytvářet hrozby v podobě rozsáhlých živelních pohrom. Je také nutné nadále věnovat pozornost možným rizikům ekologických havárií.

V důsledku globalizace se zvyšuje možnost rychlého šíření nakažlivých smrtelných chorob. Pokud by taková choroba nabyla charakteru pandemie, mohla by hrozba dosáhnout až strategického charakteru.

Navzdory preventivním a ochranným opatřením v podobě legislativy, zásad, kontroly a přísných standardů rizikových provozů nelze do budoucna úplně vyloučit hrozbu průmyslových havárií. Riziko jejich vzniku stoupá především v souvislosti s živelními katastrofami.

2.1.1.4 Strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR

Bezpečnostní politiku státu tvoří pět oblastí, které budou následně charakterizovány. Jsou jimi:

- zahraniční politika;
- obranná politika;
- politika v oblasti vnitřní bezpečnosti;
- hospodářská politika;
- politika v oblasti veřejné informovanosti.

2.1.1.4.1 Zahraniční politika³⁰

Zahraniční politikou prosazuje ČR své zájmy navenek, přičemž usiluje o upevnování svého postavení v mezinárodním společenství. Vzhledem k povaze bezpečnostního prostředí prosazuje ČR své zájmy aktivním působením v bilaterálních a multilaterálních vztazích.

Hlavní priority zahraniční politiky jsou:

- Přispívání k rozvoji aliančních sil a prostředků a k adaptaci NATO na nové bezpečnostní prostředí a výzvy.
- Podpora budování schopností v rámci ESDP s možností vedení operací na podporu míru a bezpečnosti i na základě využití schopností NATO.
- Upevnování transatlantické vazby a v této souvislosti podporovat komplementární rozvoj schopností NATO a EU.
- Upřednostňování multilaterálních způsobů řešení mezinárodních otázek a bezpečnostních problémů diplomatickými, politickými a dalšími nenásilnými prostředky.
- Podpora rozvojové a humanitární pomoci.
- V případě selhání prevence a úsilí o mírové řešení situací ohrožujících nebo porušujících mezinárodní mír a bezpečnost, ČR se připojí k donucovacím prostředkům včetně použití síly v souladu s aliančními či unijními závazky a v souladu s principy Charty OSN.

³⁰ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 9-10.

- Vytváření podmínek pro připojení se k projektům či systémům, které budou schopny zajistit ochranu území ČR před šířením ZHN a raketovými technologiemi.
- Rozvíjení sousedských vztahů, regionálních uskupení, mezinárodních organizací, stejně jako ekonomické spolupráce ve střední Evropě.
- Prohlubování vztahů NATO a EU s partnerskými zeměmi, především Ruskou Federací, Ukrajinou, zeměmi v jihovýchodní Evropě, na Kavkaze a ve střední Asii, jakož i se zeměmi na Blízkém východě a v severní Africe.
- Podporování programů a aktivit zaměřené na šíření a prohlubování demokracie a vlády zákona.
- Prohlubování a zefektivňování procesů a mechanismů odzbrojení, kontroly zbrojení, nešíření ZHN a jejich nosičů.
- Prohlubování mezinárodní ekonomické spolupráce, odstraňování obchodních překážek, otevírání a propojování trhů.
- Prohlubování účinnosti norem mezinárodního práva v mezinárodních vztazích.

2.1.1.4.2 Obranná politika³¹

Obranná politika představuje jeden ze základních nástrojů prosazování bezpečnostních zájmů ČR. Jejím hlavním cílem je zajišťování svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším ohrožením. ČR k tomu v souladu se zahraniční politikou formuluje základní zásady pro výstavbu, přípravu a použití příslušných prvků bezpečnostního systému ČR.

Základním pilířem obrany ČR je členství v NATO a posilování transatlantické vazby. ČR jako členský stát NATO formuluje svou obrannou politiku v souladu se Strategickou koncepcí NATO. Přijímá tím závazek podílet se na zajištění bezpečnosti ostatních členských zemí a přispívat ke stabilitě v euroatlantickém prostoru sdílením úkolů obrany v době míru i krizí, participovat na programech partnerství a spolupráce, účastnit se operací na podporu míru a záchranných a humanitárních operací, včetně pomoci kapacitami ozbrojených sil v postkonfliktní obnově.

³¹ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 11-12.

Hlavním nástrojem realizace obranné politiky jsou ozbrojené síly ČR, jejichž stěžejní částí je Armáda ČR. Ozbrojené síly jsou trvale připraveny bránit území ČR. Část sil je zároveň vyčleněna a připravována k účasti na aliančních operacích. Od 1. ledna 2005 je Armáda ČR plně profesionální a podléhá civilní kontrole. Síly a prostředky Armády České republiky jsou nasazeny hlavně v operacích pod velením NATO, v menší míře také v operacích EU. V souladu s prioritami zahraniční bezpečnostní politiky se úsilí ČR zaměřuje zejména na stabilizaci jihovýchodní Evropy. Největší zahraniční kontingent AČR je součástí sil KFOR v Kosovu, kde ČR od srpna 2005 zajišťuje velení jedné z mnohonárodních brigád. ČR se rovněž podílí na řešení mezinárodních konfliktů svou účastí v pozorovatelských misích OSN převážně na území Afriky, Balkánu a Kavkazu.

Hlavní priority obranné politiky jsou:

- Přispívání ke zvyšování schopností aliančních sil a účastní se formování jaderné politiky NATO v souladu s principy jaderných konzultací a jaderného plánování.
- Posílení schopnosti ozbrojených sil ČR plnit plánované úkoly obrany na území ČR, vyplývající z příslušných zákonů.
- Podpora tvorby vojenských schopností EU a jednotný postup NATO a EU v otázkách obranného plánování a řešení bezpečnostních otázek.
- Vytváření podmínek pro bilaterální a multilaterální spolupráci při řešení otázek obrany, zejména s členskými zeměmi NATO.
- V rámci boje proti terorismu zaměřit se na zvyšování specifických schopností a účinnosti vojenského zpravodajství.
- Připravenost k poskytování účinné pomoci Policii ČR a ostatním prvkům bezpečnostního systému při nevojenském ohrožení.
- Trvalé zapojení do aliančního systému protivzdušné obrany (NATINEADS) a připravenost k případnému přijetí aliančních posil na území ČR.
- Připravenost části sil pro operace NATO a EU, reagující na krizové situace.
- Dokončení reformy ozbrojených sil za účelem dosažení potřebných schopností plnit stanovené obranné a bezpečnostní úkoly a závazky.
- Pravidelné a transparentní hodnocení připravenosti a efektivnosti vynaložených obranných výdajů.

2.1.1.4.3 Politika v oblasti vnitřní bezpečnosti³²

Hlavním cílem politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti je formulovat a realizovat zásady směřující k ochraně demokratických základů státu, zajištění vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku v ČR. Prostřednictvím zákonem pověřených institucí vláda nepřetržitě analyzuje situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku na území ČR, identifikuje hrozby, posuzuje rizika a iniciuje návrhy na jejich účinnou eliminaci a usiluje o prosazování strategií a efektivních opatření nelegislativní i legislativní povahy.

Hlavní priority politiky v oblasti vnitřní bezpečnosti jsou:

- Aktivní účast všech prvků bezpečnostního systému na zajištění vnitřní bezpečnosti.
- Aktivní boj proti všem formám terorismu, maximální snížení zranitelnosti ČR vůči teroristickým útokům namířeným proti jejímu území nebo jejím zájmům v zahraničí.
- Boj bezpečnostních složek země proti všem formám organizovaného zločinu.
- Potlačování nežádoucích obchodů se zbraněmi, vojenským materiálem a materiály dvojího užití, zabránění proliferaci zbraní hromadného ničení a transferů technologií a služeb, které mohou být využity při jejich vývoji, výrobě, skladování a dalších souvisejících činnostech.
- Výrazné omezení všech forem nelegální migrace a s ní spojených nelegálních aktivit, a to jak opatřeními na poli mezinárodní spolupráce, tak opatřeními vnitřními.
- Harmonizace migrační, vízové a azylové politiky EU, prioritou zůstává plná implementace Schengenských dohod.
- Potlačování distribuce, prodeje a zneužívání omamných a psychotropních látek jako jedné z hlavních aktivit mezinárodního organizovaného zločinu.
- Boj proti korupci a závažné hospodářské kriminalitě, které jsou jedním z nástrojů pronikání organizovaného zločinu do veřejné správy a jež ohrožují hospodářskou soutěž a základní principy demokratického zřízení.
- Vytvoření legislativních předpokladů pro předcházení korupci ve veřejné správě a formulování protikorupčního programu zaměřeného na vyhodnocení korupčních rizik spojených s činností volených zástupců státu.

³² *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 12-14.

- Důsledné odhalování a postihování projevů xenofobie, rasismu a politického extremismu.
- Preventivní opatřením na ochranu příslušníků národnostních a etnických menšin s cílem podporovat bezkonfliktní a tolerantní multikulturní soužití, vzdělávací aktivity v oblasti lidských práv a multikulturní výchovy a systémový přístup státních orgánů k integraci cizinců.
- Potlačení ilegálních či nežádoucích obchodů se zbraněmi, vojenským materiálem a materiály dvojího užití, přičemž věnuje zvýšenou pozornost opatřením proti šíření ZHN a transferům technologií a služeb, které mohou být využity při jejich vývoji, výrobě, skladování a dalších souvisejících činnostech.
- Zdokonalení opatření na ochranu a sdílení utajovaných informací, důležitých informačních systémů a kritické infrastruktury a o důsledné potírání informační kriminality.
- Monitorování a analyzování situace v oblasti veřejného pořádku, identifikování rizikových faktorů a iniciace návrhů řešení nejen v oblasti represe, ale také v oblasti prevence kriminality.
- Prosazování prevence a vytváření kapacit k ochraně veřejného zdraví.
- Podpora činnosti složek Integrovaného záchranného systému a dalších složek podílejících se na zajištění vnitřní bezpečnosti státu a ochrany obyvatelstva.
- Rozvoj koncepce krizového řízení a metodiky krizového plánování.
- Přijetí opatření, jejichž záměrem je zvyšování kvality činnosti a výsledků orgánů působících v oblasti vnitřní bezpečnosti a veřejného pořádku a jejich vzájemnou koordinaci, např. podmínky pro lepší koordinaci bezpečnostních potřeb vyšších územně samosprávných celků s aktivitami Policie ČR či posilování spolupráce zpravodajských služeb ČR a Policie ČR.
- Podpora vědy, výzkumu a vzdělávání v problematice vnitřní bezpečnosti.

2.1.1.4.4 Hospodářská politika a zajišťování bezpečnosti³³

Hospodářská politika vytváří podmínky pro zajišťování bezpečnosti státu, eliminuje existující a potenciální bezpečnostní rizika v ekonomice země a ve vnějších ekonomických vztazích, zásadním způsobem ovlivňuje produkci zdrojů k zajištění bezpečnosti země.

Ekonomika ČR je otevřená, tržní, makroekonomicky stabilizovaná a zapojená do mezinárodních obchodních a finančních vztahů, což vytváří předpoklad pro trvale udržitelný hospodářský růst země.

Hlavní priority hospodářské politiky a zajišťování bezpečnosti jsou:

- a) Posilování makroekonomické stability tím, že bude vytvářet přijatelné ekonomické klima:
 - reformou veřejných financí s cílem snížit vnější i vnitřní zadluženost, a tím dlouhodobě stabilizovat veřejné rozpočty;
 - úsilím státu o udržování stabilní cenové hladiny prostřednictvím vhodně koncipovaných a prováděných makroekonomických politik;
 - pokračováním transformačního procesu v ekonomice s ohledem na bezpečnostní zájmy státu;
 - zajištěním finančního a devizového hospodářství státu.

- b) Minimalizace potenciálních zdrojů pro vznik hrozeb a působení jejich nositelů. Jde zejména o:
 - maximální zprůhlednění finančních toků v ekonomice země;
 - zamezování monopolizace klíčových segmentů české ekonomiky;
 - trvalé zajišťování lidských, věcných a finančních zdrojů pro udržení bezpečnosti státu, s ohledem na jeho ekonomické možnosti;
 - provádění důsledné finanční kontroly finančními úřady a finančními ředitelstvími a v oblasti dovozu, vývozu a tranzitu o provádění finanční kontroly v součinnosti s Celní správou;
 - dopracování právních norem umožňujících blokovat bankovní účty subjektů podezřelých z podpory terorismu;

³³ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 14-15.

- vytváření podmínek ke zvyšování ekonomické výkonnosti, tzn. podmínek pro podnikání, ochranu investic a exportu.
- c) Minimalizace závislosti ekonomiky ČR na dodávkách z hospodářsky nebo politicky nestabilních oblastí. K tomu je nezbytné:
- zajišťovat diverzifikaci zdrojů a přepravních tras strategických surovin;
 - vhodně koncipovanou průmyslovou, energetickou a surovinovou politikou státu vytvořit podmínky pro snižování energetické a surovinové náročnosti českého hospodářství a zajišťovat účelné a ekonomicky výhodné využívání domácích prvotních energetických zdrojů;
 - včasnými preventivními opatřeními zajišťovat potravinovou bezpečnost a zásobování potravinami v krizových situacích;
 - minimalizovat dopady na ekonomiku při výkyvu dodávek strategických surovin;
 - podporovat rozvoj obranné průmyslové základny a účast průmyslu na krytí potřeb ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, záchranné služby a havarijní služby s důrazem na pružnost a schopnost rychle reagovat na měnící se bezpečnostní prostředí.
- d) rozvoj systému hospodářských opatření pro krizové stavy, vytváření a udržování optimálního rozsahu potřebných komodit a výrobních kapacit a udržování schopností, kterými je možné v případě potřeby mobilizovat dostatečné věcné a finanční zdroje pro řešení krizových situací.

2.1.1.4.5 Politika v oblasti veřejné informovanosti³⁴

Vláda si je vědoma potřeby aktivně informovat veřejnost o bezpečnosti a vývoji v bezpečnostním prostředí a o opatřeních, které vláda a další orgány a instituce v této oblasti podnikají za účelem zajištění bezpečnosti občanů a celé ČR. Tato potřeba vychází z přesvědčení, že zvyšování veřejné informovanosti a vzájemné komunikace povede k lepšímu pochopení bezpečnostní problematiky ze strany veřejnosti a ke zlepšení zpětné vazby, ale i k aktivnější účasti občanů při prevenci a řešení dílčích bezpečnostních problémů.

³⁴ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 15-16.

Prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci a územní samosprávy, které mají odpovědnost za zajišťování bezpečnosti ČR, musí cíleně a systematicky informovat veřejnost a spolupracovat s ní. Každý občan musí mít dostatek informací k vytvoření vlastního odpovědného postoje.

Je žádoucí, aby veřejnost byla průběžně informována o názorech a motivacích, které vedou zákonodárné orgány a představitele výkonné moci a samosprávy k opatřením nutným pro zajištění bezpečnosti ČR. To vyžaduje, aby veřejnost byla systematicky a v předstihu informována o hrozbách a rizicích z nich vyplývajících, ale i o přijímaných opatřeních a důsledcích z toho plynoucích.

V oblasti veřejné informovanosti je nutné, aby orgány státní správy a samosprávy prováděly zejména následující kroky:

- posilovaly spolupráci se sdělovacími prostředky a prostřednictvím nich předávaly veřejnosti více aktuálních informací z oblasti bezpečnosti;
- podporovaly tvorbu a provoz portálu veřejné správy jako jednotného místa pro předávání důležitých informací potřebných k zajišťování bezpečnosti státu jak pro veřejnost, tak i jednotlivým prvkům bezpečnostního systému;
- podporovaly systém předávání informací v oblasti bezpečnosti, důležitých pro rozhodování jednotlivých prvků bezpečnostního systému, prostřednictvím portálu veřejné správy;
- podporovaly budování komunikační infrastruktury k zajištění přístupu občanů k informacím určeným pro veřejnost;
- využívaly různých forem komunikace a vytvářely podmínky pro individuální komunikaci s jednotlivými občany, zejména na místní úrovni;
- zveřejňovaly periodicky hodnocení hrozeb a rizik;
- prezentovaly periodické zprávy o stavu zajišťování bezpečnosti ČR na všech úrovních;
- zveřejňovaly další neperiodické dokumenty a publikace;
- podporovaly studium v oboru bezpečnosti na univerzitách (přednášková činnost, finanční příspěvky apod.);
- podporovaly vzdělávací programy s bezpečnostní tematikou;

- prezentovaly a upozorňovaly v rámci své působnosti na problematiku spojenou s bezpečností;
- pokračovaly v prezentaci výsledků činnosti zpravodajských služeb;
- vytvářely podmínky pro komunikaci s bezpečnostní komunitou, zejména na místní úrovni, s cílem aktivního zapojení této úrovně;
- zvláštní důraz kladly na výchovu mládeže a k tomu využívaly státní účelové dotace, grantovou politiku, preventivní systémy a aktivity.

Těmito a dalšími formami informování veřejnosti budou vytvořeny podmínky pro aktivní účast veřejnosti na zajišťování bezpečnosti ČR a současně pro její uvědomění si, že pro zajištění bezpečnosti je nutná její spolupráce.

2.1.1.5 Bezpečnostní systém ČR

Bezpečnostní systém České republiky je vytvořen jako systém komplexní, zajišťující bezpečnost ČR ve vzájemné propojenosti roviny politické (vnitřní a zahraniční), vojenské, vnitřní bezpečnosti, ochrany osob, hospodářské, finanční, legislativní a sociální.³⁵

Současný bezpečnostní systém je funkční a je odrazem několikaletého vývoje. Při jeho vytváření bylo navázáno na české tradice a zkušenosti a současně bylo využito i poznatků srovnatelných evropských demokracií. Hlavní principy zajištění bezpečnosti ČR jsou definovány v ústavním pořádku a navazujících právních předpisech.³⁶

Bezpečnostní systém je institucionálním nástrojem pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky ČR. Působí v rámci ČR, ale současně je úzce propojen s NATO a EU a dalšími mezinárodními institucemi (OSN, OBSE, Světová zdravotnická organizace), což zabezpečuje jeho kompatibilitu a interoperabilitu s aliančními a dalšími, především evropskými bezpečnostními systémy. Cílem bezpečnostního systému je zajišťování bezpečnosti ČR, ochraňování a prosazování životních, strategických i dalších významných zájmů ČR. Jeho základní funkcí je řízení a koordinace činnosti jednotlivých prvků při

³⁵ *Zpráva o stavu zajištění bezpečnosti České republiky* [online]. Praha : [s.n.], 2006 [cit. 2010-02-24]. Dostupný z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/zprava_o_stavu_zajisteni_bezpecnosti_CR.pdf>.

³⁶ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 16.

zajišťování bezpečnostních zájmů ČR a v době přímé hrozby nebo při vzniku krizové situace.³⁷

Bezpečnostní systém je tvořen prvky disponujícími příslušnými kompetencemi stanovenými platnými zákony. Tyto prvky jsou centrálně řízeny a koordinovány, případně na jednotlivých úrovních působí i samostatně v rozsahu své působnosti.³⁸

Jednotlivé prvky bezpečnostního systému vytvářejí hierarchickou strukturu, v níž jsou obecnými pravidly, zásadami a specifickými postupy vymezeny vzájemné funkční vztahy a působnosti při zajišťování bezpečnosti ČR na všech úrovních. Celá struktura umožňuje rychlý přechod z běžného do krizového stavu, což současně vytváří předpoklad pro úspěšné a organizované zvládnutí počáteční etapy řešení krizové situace.³⁹

Bezpečnostní systém je tvořen příslušnými prvky zákonodárné, výkonné a soudní moci, územní samosprávy, ale také právníckými a fyzickými osobami, které mají odpovědnost za zajištění bezpečnosti ČR.

2.1.1.5.1 Struktura bezpečnostního systému

- Prezident:
 - je vrchním velitelem ozbrojených sil;
 - má zvláštní postavení k vládě a k BRS.

- Parlament:
 - schvaluje zákony týkajících se bezpečnosti státu;
 - spolurozhoduje o orientaci bezpečnostní politiky státu;
 - rozhoduje o vyhlášení stavu ohrožení státu, válečného stavu a o účasti ČR v obranných systémech mezinárodních organizací, jichž jsme členy;
 - dává souhlas k vyslání ozbrojených sil mimo území republiky a k pobytu cizích vojsk na území republiky.

³⁷ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 16.

³⁸ *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>, s. 17.

³⁹ Tamtéž s. 17.

- Vláda:
 - je vrcholným výkonným orgánem státní moci, který uskutečňuje bezpečnostní politiku státu;
 - je odpovědná za řízení a funkčnost celého bezpečnostního systému;
 - je oprávněna vyhlášovat nouzový stav v případě závažných krizových situací, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví, majetek či vnitřní pořádek a bezpečnost;
 - rozhoduje o vyslání ozbrojených sil mimo území ČR a o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR, a to nejdéle na dobu 60 dnů.

- Bezpečnostní rada státu (BRS):
 - je stálým pracovním orgánem vlády v oblasti bezpečnosti;
 - koordinuje a vyhodnocuje tuto problematiku a připravuje vládě návrhy opatření k jejímu zajišťování;
 - může žádat informace a analýzy od všech ministrů a vedoucích jiných správních úřadů a ukládat jim úkoly spojené se zajišťováním bezpečnosti ČR;
 - posuzuje a následně předkládá vládě ČR k projednání pravidelné zprávy o stavu zajištění bezpečnosti ČR s návrhy opatření;
 - spolupracuje s bezpečnostními radami krajů;
 - je koncipována jako orgán pro přípravu opatření v této oblasti, ale současně i pro řešení vzniklé krizové situace.

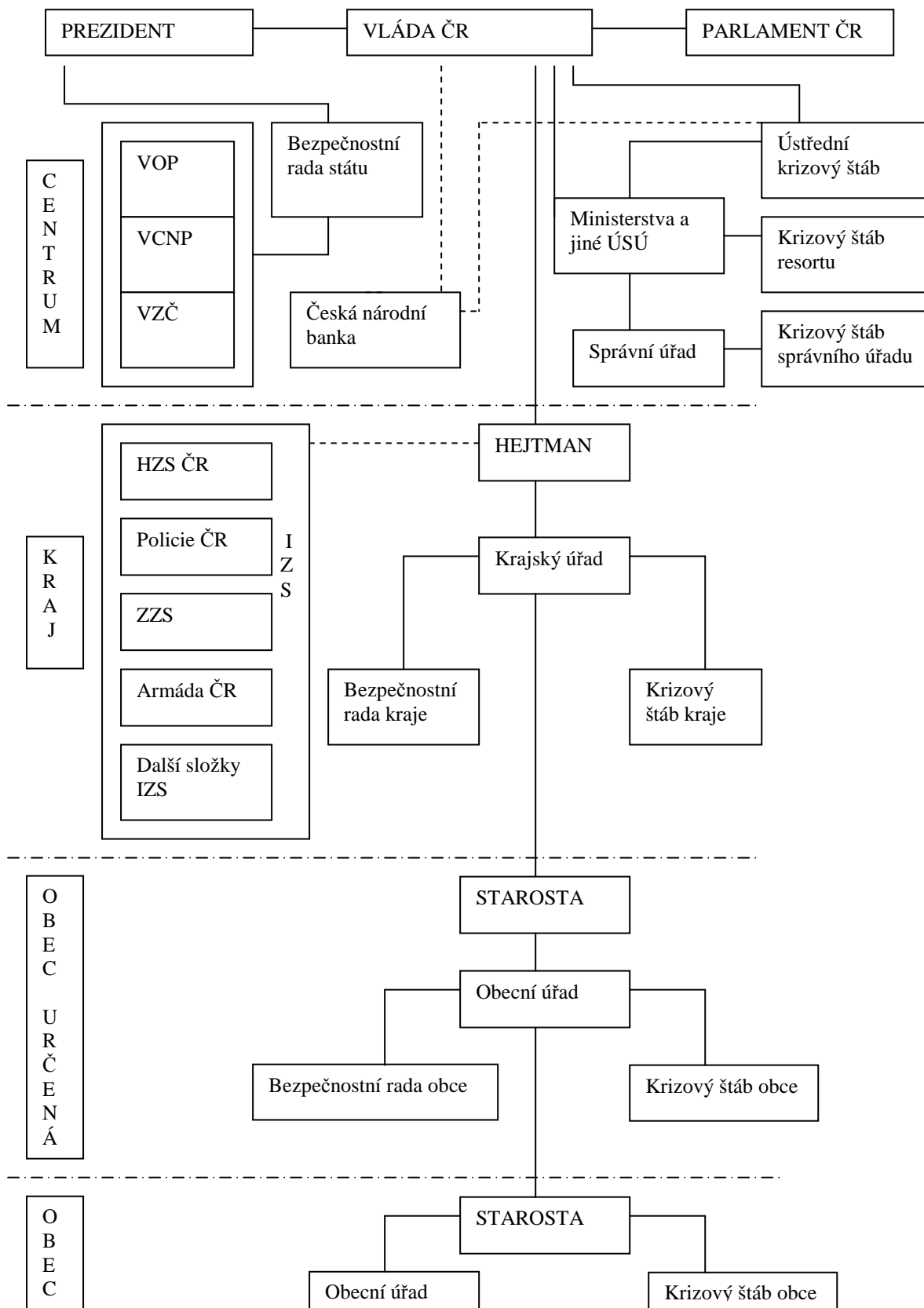
- Ústřední krizový štáb (ÚKŠ):
 - je pracovním orgánem vlády ČR k řešení krizových situací ÚKŠ;
 - je aktivován v době přímé hrozby nebo při vzniku krizové situace a předkládá návrhy na její řešení BRS nebo v případě nebezpečí z prodlení přímo vládě ČR;
 - podle charakteru krizové situace předseda vlády jmenuje předsedou ÚKŠ ministra vnitra nebo ministra obrany.

- Kraje a určené obce:
 - jsou koordinační orgány pro přípravu na krizové situace bezpečnostní rady krajů a bezpečnostní rady obcí;
 - k řešení krizových situací jsou u krajů krizové štáby krajů a u obcí krizové štáby obcí.

- Hlavními výkonnými prvky bezpečnostního systému jsou:
 - ozbrojené síly;
 - ozbrojené bezpečnostní sbory;
 - záchranné sbory;
 - záchranné služby;
 - havarijní služby.

Obrázek 3: Bezpečnostní systém ČR⁴⁰

BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM ČR

⁴⁰ Městský úřad Litoměřice [online]. 2009 [cit. 2010-03-09]. Bezpečnostní systém ČR. Dostupné z WWW: <http://radnice.litomerice.cz/krize/bezpecnostni_system_cr.pdf>.

2.2 Evropská bezpečnostní strategie

V prosinci roku 2003 byla na zasedání Rady Evropské unie v Bruselu přijata konečná verze dokumentu, ve kterém byl poprvé v historii Evropské unie nastíněn společný evropský přístup ke klíčovým bezpečnostním otázkám současného světa.

Evropská bezpečnostní strategie identifikuje základní hrozby pro bezpečnost Evropské unie, kterými jsou terorismus, proliferace zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, nefunkční státy a organizovaný zločin, a navrhuje způsoby, jak těmto hrozbám společně čelit.

Evropská bezpečnostní strategie vymezuje rozsáhlý soubor nástrojů, které má Unie k dispozici, kterými jsou diplomatické, politické, vojenské, civilní aktivity i nástroje obchodní a rozvojové politiky. Deklaruje také potřebu schopnosti Unie k „robustnímu zásahu“, a to nejen za využití vojenských prostředků a sil.

První část tohoto dokumentu obsahuje identifikaci bezpečnostních hrozeb, z nichž byly za klíčové označeny:⁴¹

- terorismus;
- proliferace zbraní hromadného ničení;
- regionální konflikty;
- „nefunkční státy“ – korupce, zneužívání moci, nefunkční instituce;
- organizovaný zločin.

Druhá část dokumentu obsahuje definici tří základních strategických cílů Evropské unie, kterými jsou:⁴²

- rozšíření zóny bezpečnosti;
- posilování mezinárodního právního řádu (OSN či OBSE);
- reakce na hrozby, představující schopnost Unie reagovat na nové hrozby ještě dříve než dojde ke krizi.

⁴¹ Bezpečná Evropa v lepším světě Evropská bezpečnostní strategie. *Centrum pro sociální a ekonomické strategie* [online]. 2003, [cit. 2010-03-24]. Dostupný z WWW: <http://www.ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-evropska_bezpecnostni_strategie.pdf>.

⁴² Tamtéž.

Bezpečnostní strategie Evropské unie vychází z předpokladu, že stávající a budoucí hrozby jsou tak komplexního charakteru, že není v silách a možnostech jednotlivých států jim účinně čelit, a je proto nutné společné a koordinované úsilí. Kromě globálních hrozeb, které vyplývají z nerovnoměrného ekonomického, sociálního a demografického vývoje ve světě, hrozeb moderních pandemií (např. AIDS), chudoby a hladomorů ve třetím světě, rostoucí energetické závislosti apod. identifikuje řadu tzv. klíčových hrozeb.

Zatímco masivní vojenský útok vůči členským státům je považován za velmi nepravděpodobný, Evropa čelí hrozbám, které jsou méně viditelné a předvídatelné. Na prvním místě se jedná o (mezinárodní) terorismus, který kromě působení škod může zničit otevřený a tolerantní charakter evropské společnosti. Evropa je cílem i základnou pro teroristické aktivity, což vyvolává potřebu společné evropské akce. Další klíčovou hrozbou je proliferace zbraní hromadného ničení a jejich nosičů (především v souvislosti a s terorismem, ale také ve vazbě na dostupnost potřebných technologií pro „darebácké státy“ (rogue states). Třetí hrozbou jsou regionální konflikty (a to nejen v Evropě, ale také v globálním měřítku, např. v Kašmíru, na Blízkém východě nebo na Korejském poloostrově, které dlouhodobě destabilizují celé regiony a usnadňují vznik nebo působení dalších hrozeb). Čtvrtou klíčovou hrozbou je zhroucení státu (v důsledku slabé správy, korupce, občanských válek apod., např. v Somálsku, Libérii, Afgánistánu aj.) a poslední hrozbou je organizovaný zločin (především pašování a distribuce drog, lidí, zbraní a z důvodu možného napojení na teroristické skupiny).

Tyto hrozby jsou mezinárodním bezpečnostním problémem a ohrožují Evropskou unii jako celek. Proto Evropská unie ve své bezpečnostní strategii deklaruje možné směry společného postupu, a to především budováním bezpečného sousedství, posilováním mezinárodního pořádku, zefektivněním a posílením vojenských a policejních kapacit Evropské unie a užší spolupráci s partnery.

Zásady Evropské bezpečnostní strategie jsou v souladu s principy a úkoly bezpečnostní a obranné politiky České republiky, neboť vyplývají z podobných potřeb a vycházejí z obdobného hodnocení současné i budoucí bezpečnostní situace. Přestože Česká republika vykazuje v podstatě velmi vstřícný postoj k přejímání unijních opatření a legislativních předpisů, v oblasti bezpečnostní a obranné politiky je vzájemná shoda dána nikoliv zjednodušeným přejímáním unijní bezpečnostní strategie, ale obdobným viděním současného i budoucího vývoje bezpečnostního prostředí, obdobným hodnocením

bezpečnostních hrozeb a rizik a zejména shodnými zájmy. Rovněž z tohoto důvodu řadu opatření nebo principů bezpečnostní politiky na úrovni celé Evropské unie aplikovala Česká republika paralelně ve svých národních koncepčních dokumentech a při krocích na národní úrovni či dokonce již před přijetím Evropské bezpečnostní strategie.

2.3 Národní bezpečnostní strategie USA

Národní bezpečnostní strategie USA byla přijata v září 2002 a je programovým politickým dokumentem, kterým má každá americká administrativa popsat hlavní principy své bezpečnostní politiky Kongresu.

Je to dokument zaměřený především na americkou veřejnost, ale slouží také jako deklaratorní dokument i vůči okolnímu světu. Je také prvním strategickým dokumentem, který definuje bezpečnostní politiku po teroristických útocích z 11.9.2001. Teroristické útoky na Spojené státy americké jsou jasně definujícím bodem pro novou Národní bezpečnostní strategii, která se zaměřuje především na boj USA proti mezinárodnímu terorismu, který se může spojit s tzv. „darebáckými státy“ (rogue states), potenciálně získat zbraně hromadného ničení (ZHN) a ohrozit tak americké zájmy, území a občany bezprecedentním způsobem.

Národní bezpečnostní strategie obsahuje několik nových prvků do americké bezpečnostní politiky. Přestože i předchozí NBS připouštěly možnost jednostranných kroků při použití vojenské síly, teprve nová NBS ji uvádí jako významný prvotní princip při odvrácení bezpečnostních hrozeb v rámci „preempce“⁴³. Hlavními důvody, proč je prosazována politika preempce jako nový významný nástroj USA vůči těmto bezpečnostním hrozbám: ⁴⁴

- tradiční politika odstrašení v některých případech nemusí fungovat, protože protivník se jednoduše nedá odstrašit (teroristé jako nestátní aktéři bez teritoria, populace či „zpáteční adresy“) nebo není jisté jestli logiku odstrašení přijímá („darebácké státy“);

⁴³ Při formulování americké politiky preempce došlo k sloučení dvou odlišných konceptů – preemptivního úderu a preventivní války.

preemptivní akce – akce, zahrnující použití síly, směřující k odvrácení bezprostřední závažné hrozby v situaci, kdy není možné využít jiných prostředků k jejímu odvrácení.

preventivní akce – akce, zahrnující použití síly, směřující k odvrácení či eliminaci vzdálené závažné hrozby, případně s cílem předejít útoku očekávanému v kratším či delším časovém horizontu.

⁴⁴ KHOL, R. Národní bezpečnostní strategie USA a ČR. In *Policy Paper*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2004 [cit. 2010-04-05]. Dostupné z WWW: <se2.isn.ch/.../Files/.../2004-11-Národní+bezpečnostní+strategie.pdf>.

- bezpečnostní hrozby spojené se ZHN jsou velmi reálné a naléhavé, protože pokud by se uskutečnily, tak by potenciální škody byly nepředstavitelné.

Mnohem větší důraz je kladen na vojenské nástroje obecně. Má být posílena ochrana území USA, rychle vybudována protiraketová obrana a modernizovány ozbrojené síly ke globálnímu použití při preemptivních úderech či kontraproliferačních aktivitách. Dalším novým prvkem je deklarace cíle USA udržet americkou vojenskou převahu nad zbytkem světa a jakýmkoliv potenciálním konkurentem donekonečna. Tímto krokem by se zásadně změnil charakter mezinárodních vztahů. USA se podle NBS bude také daleko méně ohlížet na mezinárodní normy či spojence. NBS sice udržuje jistou míru spojenectví oceněním multilaterálního přístupu v oblasti diplomacie, kontroly zbrojení, exportních režimů a systémů vzájemné redukce ohrožení jako nástroje nešíření ZHN, ale na rozdíl od předešlých NBS není multilaterální přístup již chápán jako klíčový. Spolupráce s ostatními státy již není v NBS natolik ústředním principem jako u předchozích NBS, i když je její pozitivní role zmíněna v dlouhodobém boji proti mezinárodnímu terorismu, či ve speciální formě spolupráce s dalšími regionálními velmocemi (Ruskem, Čínou či Indií), případně se spojenci.⁴⁵

Pro Evropany a zbytek světa je stále platné tradiční rozlišení mezi strategií preventivní války a preemptivních úderů, které bezpečnostní politika USA slučuje pod jeden pojem preempce, případně preemptivní akce. Tento krok je pro Evropu nebezpečný z několika důvodů:

- nedefinuje jasná pravidla použití síly v mezinárodním právu;
- mate veřejnou debatu;
- komplikuje sjednocení bezpečnostních strategií USA a jejich spojenců;
- nutí protivníky USA vycházet z potenciálně chybných předpokladů a může tak být kontraproduktivní.

Navíc porozumění mezi Amerikou a Evropou se stává ještě komplikovanější v případě pojmu prevence. Ta je v Evropě stále chápána jako významná bezpečnostní strategie založená na využití primárně všech nevojenských prostředků (s možností použít vojenskou sílu později) k odvrácení nežádoucího vývoje. Prevence je pro Evropany strategie zaměřená

⁴⁵ KHOL, R. Národní bezpečnostní strategie USA a ČR. In *Policy Paper*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2004 [cit. 2010-04-05]. Dostupné z WWW: <se2.isn.ch/.../Files/.../2004-11-Národní+bezpečnostní+strategie.pdf>.

na zvládnání problému před tím, než se promění v akutní krizi, zatímco preempce v klasickém chápání (vojenský úder bezprostředně odvracející hrozící nebezpečí) je o mnoho zoufalejší taktika používaná na vrcholu krize. NBS již s takto chápanou prevencí nepočítá jako s účinnou bezpečnostní strategií a dává přednost široce definované strategii preemptivní akce, umožňující dle uvážení amerického prezidenta použít vojenské či nevojenské nástroje k odvrácení bezprostřední či jen potenciálního ohrožení. Takový přístup představuje pro Evropu obrovský problém.

2.4. Srovnání Evropské bezpečnostní strategie a Národní bezpečnostní strategie USA

Je nutné podotknout, že evropská a americká bezpečnostní strategie má odlišný charakter. Spojené státy jsou federativní stát, který má jediné ministerstvo zahraničí, jedinou centrální administrativu a jedinou diplomatickou službu, a proto je bezpečnostní strategie vytvářena centrálně. Současná NBS je již několikátou strategií podobného typu v dějinách USA. Každá administrativa připravuje obdobný dokument, a nová verze se tedy nemusí zabývat dlouhodobě neměnnými faktory a soustředí se pouze na to, co přináší nového.

Evropská bezpečnostní strategie je značně ovlivněna charakterem EU a způsobem mezivládního rozhodování ve Společné zahraniční a bezpečnostní politice. Původní verze byla sice vytvořena na centrální úrovni, poté ale následovalo převzetí tohoto dokumentu vládami členských států, které vypracovaly k němu poznámky. Jelikož musela být konečná verze přijatelná pro všechny členské státy bez výjimky, EBS nemohla přinést mnoho nového a je tak spíše společným jmenovatelem národních bezpečnostních strategií.

Jelikož je EBS první společnou strategií v dějinách evropské integrace, jsou v ní zmíněny všechny důležité body, které do této doby nebyly specifikovány. Zaměřuje proto pozornost mnohem více tématům než NBS a výsledkem je proto velmi obecný dokument.

Narozdíl od NBS, která je konkrétním politickým programem, je EBS spíše jen rámcovým dokumentem, který analyzuje mezinárodní situaci z pohledu členských zemí EU a je tedy spíše výchozím bodem diskuse, než jejím výsledkem.

2.4.1 Klíčové hrozby Evropské bezpečnostní strategie a Národní bezpečnostní strategie USA

NBS rozlišuje tři základní hrozby, které mají vliv na bezpečnost Spojených států. Jsou to terorismus, regionální konflikty a proliferace zbraní hromadného ničení. Evropská unie zahrnuje mezi klíčové hrozby všechny tyto hrozby a přidala k nim ještě dvě další, jsou jimi nefunkční státy a organizovaný zločin. Je nepochybné, že první tři hrozby existují, války na Balkánském poloostrově nebo útoky z 11. září to jasně ukázaly a proliferace zbraní hromadného ničení je také vážnou aktuální hrozbou.⁴⁶

Problematikou nefunkčních států, tedy států, v nichž vláda není schopna vykonávat své funkce, se zabývá i americká strategie. Americká administrativa si totiž uvědomovala, jak důležitou roli hrál nefunkční režim v Afghánistánu pro výcvik teroristických skupin. Takové riziko je stále velmi aktuální, a proto je podle NBS „Amerika méně ohrožena dobytelskými státy než těmi nefunkčními“. Pro EU jsou nefunkční státy mnohem větší hrozbou, a proto je tato hrozba uváděna na stejné úrovni s terorismem nebo regionálními konflikty. Tyto státy se nacházejí především v Africe a na Blízkém východě. Pokud dojde ke zhroucení státu, dají se do pohybu masy lidí, které míří do bezpečí. Evropa je takovou migrací postižena mnohem více než Spojené státy, protože je blíže a je snadněji dosažitelná.⁴⁷

Odlišné je pak postavení organizovaného zločinu, který v NBS není obsažen vůbec. Zčásti to lze vysvětlit již zmíněným rozdílem textu NBS a také snahou Evropské unie zahrnout do prvního dokumentu všechny důležité hrozby. Mnohem důležitější je vnitropolitické hledisko organizovaného zločinu. Zatímco Spojené státy mohou jasně oddělit témata vnitřní a vnější bezpečnosti, kdy organizovaný zločin patří spíše do působnosti policie než diplomatů a vojáků. V Evropě to tak neplatí. Protože organizovaný zločin přesahuje hranice jednotlivých států, je nutné s ním bojovat ve spolupráci s okolními zeměmi. Policejní

⁴⁶ WEISS, T. *Europeum* [online]. 27.9.2004 [cit. 2010-04-05]. Evropská bezpečnostní strategie ve světle Národní bezpečnostní strategie USA. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=733>.

⁴⁷ Tamtéž.

spolupráce není pouze v agendě ministerstev vnitra, ale také ministerstev zahraniční a je součástí vnější bezpečnosti členských států.⁴⁸

Lze konstatovat, že Spojené státy a Evropská unie rozlišují stejné bezpečnostní hrozby a shodují se, že největším problémem je kombinace terorismu s proliferací ZHN. Hlavně možnost, že by se ZHN mohly dostat do rukou teroristických skupin. Zcela rozdílný je ale způsob, jakým jsou tyto klíčové hrozby v NBS a v EBS prezentovány.

Dalo by se říci, že NBS je bezpečnostní strategie země, která je uprostřed válečného konfliktu a EBS je bezpečnostní strategií zemí, které žijí v míru. Slovo „nepřítel“ je v NBS zmíněno na 25 místech, zatímco v EBS není použito ani jednou. Podobně je to i se spojením válka proti teroru a válka proti terorismu. Jelikož USA vede proti teroristům válku globálního rozsahu, je celý obsah NBS podřízen této válce. Na všechny akce je nahlíženo z hlediska výhodnosti pro boj proti terorismu a všechna rizika jsou dána do možné souvislosti s ním. Terorismus je hlavním bodem americké bezpečnostní strategie, ke kterému se vše soustředí. Na rozdíl od NBS, Evropské bezpečnostní strategii chybí určitý nepřítel. V jejím středu je sama Evropská unie a EBS vychází z tohoto středu do všech směrů a hledá možná rizika, hrozby a odpovědi na ně.⁴⁹

2.4.2 Rozdílné způsoby eliminace hrozeb

Pokud se Američané a Evropané shodují v odpovědi na otázku, co jim hrozí, jejich názory na vhodný způsob eliminace hrozeb už v souladu příliš nejsou. Základní rozdíly jsou v postoji k mezinárodním institucím a jejich roli a ve způsobu použití síly jako diplomatického prostředku.⁵⁰

EBS nazývá žádoucí systém mezinárodních vztahů účinným multilateralismem. Jedná se o soustavu mezinárodních organizací, ve které má klíčové postavení OSN a Rada bezpečnosti, které jsou schopné rázně a účinně jednat v případě, když některý stát poruší určitá pravidla, jejichž dodržování jsou garantem. Spojené státy sice uznávají roli mezinárodních organizací, ale v případě americké bezpečnosti na ně nespolehají. Spíše

⁴⁸ WEISS, T. *Europeum* [online]. 27.9.2004 [cit. 2010-04-05]. Evropská bezpečnostní strategie ve světle Národní bezpečnostní strategie USA. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=733>.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

upřednostňují vytváření tzv. koalic ochotných zemí a v případě nutnosti jsou připraveni samostatně jednat. A to je důvod velké neshody mezi Spojenými státy a Evropou. Pokud by totiž Spojené státy, které jsou nejsilnějším a nejvlivnějším členem mezinárodních organizací přestaly brát na tyto organizace ohled, celý systém, který je na nich postavený a na kterém Evropě tolik záleží, by se rozpadl.⁵¹

Evropské a americké stanovisko se liší především proto, že Spojené státy mohou chtít jednat samostatně, protože jsou toho schopni. V případě, že by se samostatně rozhodla jednat Evropská unie, nebylo by to věrohodné, protože nemá potřebné kapacity ani schopnosti. Díky mezinárodním organizacím, ve kterých hraje Evropská unie důležitou roli, je ve světě více slyšet, a proto je chce posilovat. Navíc Evropa vychází z vlastních historických zkušeností. Integrovaní procesy po druhé světové válce ukázaly, že bezpečnost může být zvýšena budováním důvěry a kontrolou zbrojení. Pro Spojené státy v současnosti začíná historie v září 2001 a tak spíše než budování důvěry a pomalému odzbrojování věří použití ozbrojených sil, moderním technologiím a účinnému systému protiraketové obrany.⁵²

2.4.3 Vzájemná spolupráce

Přístup Spojených států a Evropské unie ke vzájemné spolupráci má významný dopad pro použití Evropské bezpečnostní strategie v praxi. USA i EU uznávají, že není možné vybudovat „lepší svět“ bez vzájemné spolupráce. Pro Evropskou unii je spolupráce s USA stále nezastupitelná v podobě závazků k NATO a USA. Spojené státy sice uznávají potřebu dlouhodobé spolupráce. Spolupráce s Evropskou unií a NATO je ale klíčová pouze pro evropskou a transatlantickou bezpečnost a nikoli pro bezpečnost Spojených států. Na rozdíl od Evropské unie je strategií Spojených států tvoření koalic ochotných zemí, a v případě, kdy Evropa ochotna nebude, USA vytvoří koalici s jinými spojenci.⁵³

Evropská unie by podle EBS měla být „aktivnější, soudržnější a schopnější“, protože pouze tak bude schopna prosadit hlavní myšlenky své nové bezpečnostní strategie.⁵⁴

⁵¹ WEISS, Tomáš. *Europeum* [online]. 27.9.2004 [cit. 2010-04-05]. Evropská bezpečnostní strategie ve světle Národní bezpečnostní strategie USA. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=733>.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

⁵⁴ Tamtéž.

Přijetí EBS bylo významným krokem při budování společné evropské bezpečnostní a obranné politiky. Je třeba ji vnímat jako počátek diskuse a v budoucnu by na ní mohly navazovat konkrétní programy spolupráce s okolními státy nebo spolupráce ve zbrojním průmyslu.

3 HLAVNÍ BEZPEČNOSTNÍ HROZBY 21. STOLETÍ

Za hlavní bezpečnostní hrozby na počátku 21. století je považováno pět klíčových hrozeb, které jsou definovány v Evropské bezpečnostní strategii. V následující části budou jednotlivé hrozby definovány a konkrétněji popsány.

3.1 Mezinárodní terorismus

Terorismus je plánované použití násilí nebo hrozby násilí, zpravidla zaměřené na širokou masu nezúčastněných lidí. Cílem je vyvolat strach, jehož prostřednictvím jsou dosahovány politické, náboženské nebo ideologické cíle.⁵⁵ Terorismus obsahuje i kriminální zločiny, které jsou ale jen cestou k dosažení jiných cílů, než na který je kriminální čin zaměřen.

Cíle útoků jsou vybírány tak, aby jejich napadení vyvolalo masový a dlouhodobý zájem informačních médií se zajištěním maximální publicity. K překonání obranných opatření využívají teroristé momentu překvapení. Správně načasovaný a dobře naplánovaný útok může prakticky překonat každou ochranu. K tomu ovšem musí mít teroristé dostatek přesných informací, prostředků a technické zázemí.

Pomineme-li krvavé stopy, které zanechal terorismus ve všech etapách lidských dějin, nalezneme dva mezníky, které zaznamenávají jeho moderní proměnu v globální nebezpečí, ohrožující celou současnou civilizaci. Masakr izraelských sportovců na olympijských hrách v Mnichově 5. září 1972 a útok na Světové obchodní centrum v New Yorku 11. září 2001.

Zatímco ještě v druhé polovině dvacátého století bylo riziko terorismu rozloženo do několika jeho různých forem, napadení newyorských dvojčat potvrdilo jeho nejnebezpečnější tvář, a to terorismus islámsko-fundamentalistický a současně označilo jeho nejnebezpečnější vykonavatele, kterými jsou militantní islámští radikálové.

Platí, že většina teroristických vln v minulosti souvisela s politickými cíli. Tyto cíle byly různě zabarveny, např.: nábožensko-etnický (IRA, spor Indie a Pákistánu o Kašmír, události na Balkáně), nacionalistický (ETA ve Španělsku, nacionalisté na Korsice) levicově

⁵⁵ *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 29.7.2009 [cit. 2010-04-05]. Definice pojmu terorismus. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/definice-pojmu-terorismus.aspx>>.

(Rudé brigády a Antiimperialistická buňka v SRN, francouzská Přímá akce) a naposledy nyní islámsko-fundamentalisticky (palestinské skupiny, oblast Blízkého a Středního východu).

Typologie terorismu⁵⁶

V rámci typologie terorismu často dochází k nepřipustnému slučování kritérií motivace, aktérů, rozsahu a způsobů provádění akcí teroristů. Z hlediska základního stanovení hrozeb a jejich předcházení je třeba stanovit především motivaci teroristů. Podle motivace je možné vypracovat typologii terorismu, která zahrne i "nepolitické formy" terorismu:

- terorismus kriminální: teroristické akce provedené primárně za účelem získání osobních materiálních výhod;
- terorismus patologický: teroristické akce provedené primárně kvůli psychickému sebeuspokojení;
- terorismus politický, resp. ideologický: akce provedené z kolektivních pohnutek bez hledání přímých materiálních výhod. Tuto kategorii lze dále dělit na:
 - ultralevicový terorismus;
 - ultrapravicový terorismus;
 - etnický terorismus;
 - náboženský terorismus;
 - environmentální terorismus;
 - vigilantistický terorismus (kterému jde o "právo a pořádek", který údajně není stát s to zajistit, sem lze řadit například latinskoamerické "černé brigády", útočící proti bezdomovcům atd.);
 - "single-issue" terorismus ("jednopoložkový" - proti potratům atd.).

Co do rozsahu působení terorismu existuje kategorie domácího terorismu a mezinárodního terorismu, související s počtem zemí, v nichž terorismus působí anebo získává prostředky a logistiku pro svoji činnost. Nepřehlédnutelná je vazba terorismu na jiné negativní jevy, jakými je například obchod z drogami (ze kterého jsou teroristické akce nezřídká financovány) nebo obchod se zbraněmi. Společně s organizovaným zločinem a

⁵⁶ *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 9.6.2009 [cit. 2010-04-05]. Typologie terorismu. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/typologie-terorismu.aspx>>.

šířením zbraní hromadného ničení patří terorismus – zejména jeho mezinárodní forma – k nejzávažnějším rizikům ohrožujícím celou lidskou civilizaci.

Ke konkrétním projevům terorismu patří pumové útoky na živé i neživé cíle, braní a zadržování rukojmí, únosy letadel, používání dopisových bomb, vraždy, vydírání a vyhrožování násilím. Živnou půdou bývá obvykle politická, náboženská, rasová nebo sociální diskriminace a také ideologické zneužití části obyvatelstva k boji o moc a vliv ve státě nebo v regionu.

Opatření proti terorismu⁵⁷

- zmírňování a potlačování problémů, které k teroristickým činům podněcují;
- spolupráce mezi jednotlivými státy na různých úrovních, přebírání zkušeností, předávání;
- vypracování jednotné protiteroristické politiky;
- vznik mezinárodních organizací jako např. Interpol, mezi jehož členy patří i ČR;
- potlačení nepravdivých informací, které ohrožují bezpečnost např. za letu, za plavby;
- realizace sankcí proti státům podporujících teroristy;
- za nejdůležitější složkou protiteroristických opatření jsou však pokládány zpravodajská opatření;
- fungující krizové řízení a integrovaný záchranný systém (modelování a studium zvláštních situací, výcvik a příprava speciálních týmů a specialistů).

Situace v České republice

Na území ČR nebyla dosud zaznamenána klasická teroristická akce, při které je násilí prostředkem k dosažení určitého cíle a kladou se podmínky. Stejně tak jsme se zatím nesetkali s násilnou akcí či útokem mezinárodních teroristů. Jednou z příčin relativního klidu může být středoevropská poloha, strategicky vhodná pro vytváření tajných sítí.

Potenciální riziko ovšem existuje, a vedle politické a ekonomické integrace ČR směrem k EU a NATO, vychází v jisté míře i z kontaktů předlistopadového režimu se státy Blízkého a Středního východu. Nelze například vyloučit, že v islámských teroristických

⁵⁷ *Město Vsetín* [online]. 2004 [cit. 2010-04-05]. Typ a zdroje terorismu. Dostupné z WWW: <http://www.mestovsetin.cz/bezpeci/brevir/static/dokumenty/prestupky_a_trestne_ciny/terorismus/terorismus.htm>.

skupinách jsou lidé, kteří u nás vystudovali, absolvovali policejní kurzy a dobře znají naše území. Mnozí z nich se na území ČR především díky sňatkům usadili, a mohou tak snadno vytvářet tajnou infrastrukturu, kterou lze kdykoli oživit. Terorismus je pro ČR hrozbou zejména v souvislosti s působením zahraničních subjektů, které mohou být potenciálními cíli ze strany hlavních nepřátel. Jsou to především z hlediska politického a náboženského USA a Izrael. Ohroženy jsou však i instituce ČR, které se podílejí dle možností na podpoře mezinárodních politických, ekonomických a vojenských opatření k eliminaci rizik zejména v arabských a balkánských státech. Aktivity teroristických organizací v ČR nebyly zaznamenány. Byly prověřovány signály o přítomnosti jednotlivých členů teroristických skupin na našem území, ale nebyla potvrzena snaha těchto osob o zneužití ČR k přípravě nebo realizaci teroristické akce.

Národní akční plán (NAP) v boje proti terorismu

K vypracování Národního akčního plánu boje proti terorismu (NAP) se ČR zavázala přijetím závěrečné Deklarace Evropské konkurence dne 20. října 2001. NAP je jedním z vnitřních dokumentů, který má v boji státu proti terorismu rozhodující význam. Tento zásadní koncepční dokument byl přijat jako Usnesení vlády ČR ze dne 10. dubna 2002. Navazuje na mezinárodní politická rozhodnutí, jako jsou rezoluce Rady bezpečnosti OSN z roku 2001 k boji proti terorismu a Akční plán EU v boji proti terorismu z 21. září 2001. Z těchto dokumentů vyplývají jak pro mezinárodní společenství a jeho organizace, tak pro jednotlivé státy (tj. i pro ČR) úkoly v oboji proti terorismu.

3.2 Proliferace zbraní hromadného ničení a CBRNE události

Zbraně hromadného ničení jsou zbraně, které s omezeným použitím sil a prostředků jsou schopné způsobit masivní ztráty a ničení, dosahující až nevratné škody na prostředí. Nejdůležitější vlastností zbraní hromadného ničení jsou velká ničivá schopnost, dlouhotrvající zamoření při jejich rozšíření až za cílový prostor, déletrvající psychologická traumata, vážné genetické a ekologické následky stejně jako ztížená možnost ochrany jednotek a obyvatelstva a omezení následků, které použití této zbraně přináší.⁵⁸

⁵⁸ STŘEDA, L. *Šíření zbraní hromadného ničení : Vážná hrozba 21. století*. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003, s. 12.

V současné době se často hovoří o proliferaci, neboli nelegálním šíření zbraní hromadného ničení.

Proliferace zbraní hromadného ničení patří do řady závažných globálních anticivilizačních rizik. Z tohoto důvodu je jakákoliv manipulace s komponenty, výrobními technologiemi a nosiči jaderných, biologických a chemických zbraní předmětem zájmu a pozornosti zpravodajských služeb všech demokratických zemí.⁵⁹

Mimořádně vysokou hrozbu představuje případné získání a použití ničivých zbraní teroristickými skupinami. Mezinárodní dohody o kontrole a nešíření ZHN se sice snaží nelegální obchody a transfery maximálně omezit, ale leckteré státy, které úmluvy podepsaly, své závazky nedodržují. Absolutně znemožnit zájemcům získat ničivé zbraně tedy prakticky nelze a okruh států, které je vlastní, nebo vyvíjejí, se stále zvětšuje. Daný stav komplikuje i skutečnost, že v mnoha případech jde o zboží tzv. „dvojího použití“, které – např. jako produkt strojírenského, elektrotechnického, chemického, agrochemického, farmaceutického či potravinářského průmyslu – slouží vedle vojenských aplikací i civilním účelům.⁶⁰

Situace kolem chemické a také biologické proliferace je možná ještě složitější než u jaderných zbraní. Chemické zbraně jsou někdy označovány jako „jaderné zbraně chudých“ a u biologických zbraní je největší problém s odhalením jejich výroby. V oblasti proliferace je důležitá zpravodajská práce, která spočívá v odhalování a sledování konkrétních zájemců a v získání informací o konečném příjemci, účelu a místě využití příslušného zařízení, materiálu, suroviny či technologie.⁶¹

Poslední dobou bývá často zmiňován pojem CBRNE událost, který s proliferací zbraní hromadného ničení velmi úzce souvisí a proto je nutné ho vymezit.

Zkratka CBRNE zahrnuje chemické, biologické, radiologické, jaderné a nově také výbušné zbraně a události. S tím také souvisí CBRNE terorismus, který můžeme definovat jako terorismus s použitím zbraní hromadného ničení nebo ZHN terorismus.

⁵⁹ *Bezpečnostní informační služba* [online]. 2009 [cit. 2010-04-13]. Šíření zbraní hromadného ničení. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.cz/zbrane-hromadneho.html>>.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Tamtéž.

Chemický, biologický i jaderný terorismus za použití ZHN je založen na zneužití resp. neautorizovaném použití existujících vojenských arzenálů, tj. zcela konkrétních zbraní a jejich klíčových komponent, získaných krádeží, loupeží nebo nezákonným obchodem z vojenských infrastruktur, tj. základen, skladových zařízení, výrobních závodů, transportů aj. (podobně jako je tomu u konvenčních zbraní a výbušnin). To je ovšem v daném případě mnohonásobně obtížnější neboť jde o materiál strategického významu, který je velmi přísně střežen, a to i z mezinárodně politických důvodů. V této souvislosti se zdá nejpravděpodobnější přístup k již vyřazeným chemickým, jaderným a biologickým zbraním, určeným k likvidaci v souladu s plněním Úmluvy o úplném a všeobecném zákazu chemických zbraní, s plněním mezinárodních úmluv o regulaci jaderného zbrojení a Úmluvy o zákazu vývoje, výroby a hromadění bakteriologických (biologických) a toxinových zbraní členskými zeměmi Úmluvy a rovněž o standardní výzbroj v nečlenských zemích, zejména v takových, které jsou podezírány z podpory mezinárodního terorismu.⁶²

V probíhajících diskuzích byla uvedena řada důvodů, proč dosud teroristé nepoužili ve významném měřítku chemické ani jiné ZHN, zatímco v období dvou desetiletí (1979 – 1998) bylo uskutečněno 12 konvenčních úderů velkého rozsahu (tj. spojených s usmrcením vždy více než 100 osob), nemluvě o událostech 11. září 2001 a stále rostoucí frekvencí a rozsahem takových velkých úderů v novém století.⁶³ K nim patří zejména teroristické údery v Madridu, v Londýně a v Indonésii.

Mezi těmito důvody se nejčastěji uváděl obecný odpor k experimentování s neosvojenými zbraněmi a chybějící precedenty, obava, že zbraň poškodí výrobce nebo uživatele, popřípadě nebude správně nebo vůbec fungovat, strach ze ztráty spojenců, sympatizantů a sponzorů pro morální důvody, strach z nepředvídatelného rozsahu napadení vládních struktur a jejich odvety, chybějící předpoklady pro velkorozsahové údery s nerozlišitelným účinkem k splnění cílených záměrů skupiny a chybějící prostředky k získání některých materiálů na černém trhu. Řada z těchto důvodů je však v poslední době oslabována narůstající bezohledností a brutalitou a zvyšujícím se výskytem sebevražedných teroristických úderů, byť většinou uskutečněných konvenčními prostředky – výbušninami.

⁶² MATOUŠEK, J; LINHART, P. *CBRN : Chemické zbraně*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005, s. 126.

⁶³ Tamtéž, s.126.

Zdá se však, že je jen otázkou času, kdy se terorismus s použitím aktuálních ZHN skutečně objeví.⁶⁴

3.3 Regionální konflikty

Další významnou hrozbou jsou regionální konflikty. Tyto hrozby vyvolávají nejčastěji diktátorské nebo nacionalistické režimy, které mohou mít různé pohnutky. První z nich patří např. ozbrojené výpady proti sousedním státům s cílem ovládnout jejich území a zmocnit se jejich bohatství (vpád iráckých vojsk do Kuvajtu v roce 1991). Dalším motivem může být snaha využít vnitropolitické destabilizace sousedního státu (irácká agrese proti Íránu po pádu jeho monarchistického režimu). Z pohledu evropského prostoru je možné jmenovat regionální konflikty mezi nástupnickými státy bývalého mnohonárodního státu Jugoslávie.

Společným jmenovatelem regionálních konfliktů je to, že nedemokratické režimy vyvolávají procesy nejistot (hrozeb) v době, kdy slábne jejich postavení i vliv. Ve válečném stavu pak spatřují cestu ke svému vlastnímu přežití. Konflikty vyprovokované diktátorskými režimy se tak stávají výzvou pro mezinárodní bezpečnostní společenství (Rada bezpečnosti OSN, NATO) a světové velmoci, které hledají způsoby řešení. Ve snaze eliminovat vznikající hrozby regionálních konfliktů pak jsou nuceny zvažovat rizika vlastního postupu. Jejich rozhodování je náročné, s ohledem na postup i výsledek řešení. Na jedné straně jsou limitovány a podřízeny mezinárodnímu právu, a zároveň se dostávají do rozporu s tímto právem, pokud se jednostranně zastanou obětí. Nečinnost však přináší výsledky mnohem horší.

Počet („zmrazených“) konfliktů v sousedství zůstává vysoký: Podněsteří, Abcházie, Jižní Osetie, Náhorní Karabach, Blízký východ a Západní Sahara. EU má přímý zájem na tom, aby ve spolupráci s partnery podpořila vyřešení těchto konfliktů, protože narušují úsilí EU podporovat politické reformy a hospodářský rozvoj v sousedství a protože mohou mít prostřednictvím eskalace v jednotlivých regionech, nezvladatelných migračních proudů, narušení dodávek elektřiny a obchodních cest a vytvořením úrodné půdy pro teroristické a kriminální činnosti všeho druhu dopad na bezpečnost samotné EU.

⁶⁴ MATOUŠEK, J; LINHART, P. *CBRN : Chemické zbraně*. Ostrava : Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2005, s. 126.

EU se aktivně podílí na předcházení a řešení konfliktů. Byla přijata řada opatření v rámci SZBP a EBOP. Byli jmenováni zvláštní zástupci EU a svou činnost vyvíjí policejní mise, mise hraničních kontrol a mise pro pomoc na hranicích.

3.4 Zhroucené státy

Ve vymezení pojmu zhroucený stát dosud nedošlo ke všeobecné shodě. Mezinárodní organizace, stejně jako jednotlivé vlády a jejich úřady a agentury používají několik označení, která následně vymezují.

Za zhroucený stát se označuje taková země, která neplní své základní funkce. Jde tedy o případy, kdy vláda nemá kontrolu nad územím státu, nedokáže zajistit základní potřeby svých občanů nebo o případ, kdy v zemi vůbec žádná centrální moc neexistuje. K takové situaci může dojít v důsledku politického, hospodářského i společenského vývoje. Se zhroucenými státy je spojena řada rizik - počínaje strádáním jejich obyvatel, přes vlny uprchlíků a tím i šíření krize do dalších regionů a konče globálními bezpečnostními riziky.

Nejčastější znaky zhroucených států:⁶⁵

- neschopnost centrální vlády kontrolovat státní území, boje o nerostné bohatství mezi centrální vládou a místními skupinami;
- ztráta autority státních institucí, boj o moc mezi ústřední vládou a jinými skupinami (milicemi, státní armádou, místními uskupeními, náboženskými skupinami);
- nefungující hospodářství, vysoká inflace, růst stínové ekonomiky, zvyšování státního dluhu, devalvace měny;
- nárůst ilegálních emigrantů;
- ztráta vlivu občanů na fungování státu, nevyrovnaný vztah mezi občany a státem;
- kriminalita, vznik výcvikových táborů teroristů, obchod s drogami;
- chudoba, hlad, chybějící nebo nefungující sociální systém.

Tento výčet neznamena, že stát, který lze charakterizovat jedním z uvedených znaků, je státem zhrouceným. U těch se tyto znaky kumulují ve vyšším počtu a navíc se zároveň podporují.

⁶⁵ Valné shromáždění OSN. *Zhroucené státy* [online]. 2009, XV. ročník, [cit. 2010-02-28]. Dostupný z WWW: <www.studentsummit.cz/data/1258667842107BGR_GA_Failedstates.pdf>.

Podstatným aspektem je také časový rozměr. Zhroucené státy se s těmito problémy potýkají v dlouhodobém měřítku, pohybují se jako by v začarovaném kruhu a samy nejsou schopny se ze svízelné situace dostat. Proto je zapotřebí efektivní pomoci ostatních států a především jednotné pomoci zaštitěné mezinárodními organizacemi.

Slabé státy se objevují převážně v Africe, ale najdeme je i v Asii, Východní Evropě, Latinské Americe a na Středním Východě.

Zhroucení státu zdaleka nepředstavuje pouze lokální problém. Dopady na místní obyvatelstvo jsou zajisté bezprostřední a velice tíživé – zhroucení státní struktury je běžně doprovázeno humanitární krizí, rozsáhlým porušováním lidských práv, kriminalitou bující v bezvládném prostředí a ozbrojenými střety mezi soupeřícími politickými, náboženskými, kmenovými či zločineckými uskupeními. Globální následky takové události jsou však potencionálně mnohem závažnější. Zhoršení hospodářské, sociální a bezpečnostní situace, které obecně provází zhroucení státu, podle zkušeností umocňuje nežádoucí ilegální přistěhovalectví, jež samo o sobě souvisí s riziky v oblasti celosvětové bezpečnosti. Snad největší ohrožení globálního rozsahu ovšem vyplývá z přetrvávajícího statutu zhrouceného státu coby samostatného, ale i plnoprávného, člena mezinárodního společenství. Spojení bezvládní a alespoň částečné nedotknutelnosti daného území je vítaným předpokladem pro činnosti spojené s mezinárodním organizovaným zločinem a terorismem. Na území Somálska jsou kupříkladu často umístovány výcvikové tábory extrémistických islámských skupin. Právě odtud byly patrně v minulosti připravovány některé teroristické útoky. Podobné aktivity probíhaly podle všeho i na území Súdánu a Čadu. Lidé napojení na organizaci Al-Kajdá byli patrně zapojeni i do nelegálních obchodů s diamanty v Libérii. Území Kolumbie či Afghánistánu jsou, kromě působení různých radikálních skupin, proslulá i významnou produkcí drog, které následně míří do Evropy a Severní Ameriky.

Neexistuje žádná obecně přijímaná teorie, jak zhrouceným státům prakticky pomoci nebo jak účinně bránit v rozšiřování problému. Není ani jisté, že již běžící programy, které jsou vedeny různými mezinárodními vládními i soukromými organizacemi, jsou efektivní. Řešení problému je třeba rozdělit do dvou úrovní – za prvé, jak pomoci zhrouceným státům a za druhé, jak předcházet tomu, aby se další státy nezařadily mezi ty zhroucené.

První kategorie je řešena trojicí opatření:

- uvalením embarga na export některého zboží (diamanty, nerostné suroviny), které přináší problematiku vysoké zisky, které používá na financování konfliktu;
- koordinací zahraniční humanitární a jiné pomoci;
- nasazení mírových jednotek.

Preventivní opatření souvisejí s vývojem celého světa. Soubor všech jednotlivých akcí a politik by měl vytvářet stabilnější prostředí, kde bude méně docházet k individuálním selháním států. Jde tedy o vytváření prostředí, které bude působit preventivně.

Mezinárodní společenství může preventivně působit ekonomicky, politicky a také legislativně.

Ekonomicky vyspělejší stát méně pravděpodobně zkolabuje, proto je důležité podporovat hospodářský rozvoj těchto zemí. K tomu může docházet např. prostřednictvím vzdělávacích programů, které pomohou tamějšímu obyvatelstvu v začátcích nebo omezením cel a tarifních kvót na zboží z nerozvinutých zemí. S oběma prostředky je však třeba zacházet opatrně tak, aby dosáhly svého cíle a nebyly hned v počátku zneužity a také, aby vynaložené náklady nebyly nižší konečný přínos. Politicky mezinárodní společenství může pomáhat při budování fungujících institucí např. poskytováním nezávislého dohledu nad probíhajícími volbami. V oblasti legislativy nemůže přímo vymáhat dodržování práva, ale může ho spoluvytvářet tak, aby v zemi vůbec existoval právní rámec.

Hlavními metodami prevence vzniku nových konfliktů nebo opětovného vzplanutí starých jsou preventivní diplomacie, preventivní rozmístění a preventivní odzbrojení. Preventivní diplomacie využívá metod zprostředkování, usmiřování a vyjednávání. Aby bylo možné včas přistoupit k preventivní diplomacii, monitoruje OSN situaci po celém světě. Preventivní rozmístění znamená přítomnost mírových sil v místě potenciálního konfliktu. Jako opatření bylo použito pouze dvakrát a to v bývalé Jugoslávské republice Makedonii a ve Středoafričské republice. Preventivní odzbrojení je metoda, kterou se snaží snížit počet zbraní v místě možného konfliktu. OSN se v tomto drží motto, že zničení zbraní včerejška zabráni jejich použití ve válkách zítřka.

3.4 Organizovaný zločin

Za jednu z největších hrozeb současného globalizovaného světa lze zcela jistě označit organizovaný zločin.

Organizovaný zločin představuje závažné bezpečnostní riziko, ohrožující stabilitu světového hospodářského systému a v případě některých států i politický systém. Cílem organizovaného zločinu je dosažení maximálního zisku při vynaložení minimálních nákladů, a to zisku nejen materiálního, ale například i ve formě společenského a politického vlivu.⁶⁶ Pro organizovaný zločin je typické soustavné páchání koordinované závažné trestné činnosti i aktivit, které tuto činnost podporují, zločineckými skupinami nebo organizacemi. Tyto organizace mají většinou víceúrovňovou vertikální organizační strukturu.

Ke značnému propojení mezinárodního a národních zločineckých struktur došlo počátkem 90. let. Aktivity zločineckých struktur znamenají nejen bezprostřední ohrožení bezpečnosti občanů, ale v konečném důsledku mohou vést i k ochromení celé společnosti, Z tohoto pohledu představuje organizovaný zločin jak vnější, tak zejména v posledních letech i vnitřní bezpečnostní hrozbu.

Doprovodným jevem všech změn, které ve světě probíhají – hospodářských, sociálních a politických – je nepochybně i globalizace organizované kriminality. Postupně tak dochází k propojení mezinárodních obchodních a finančních sítí, zvyšuje se propustnost hranic, narůstá vzájemná závislost a propojenost států a jejich ekonomik. Nejvýrazněji se tento trend projevuje zejména v oblasti informačních technologií a výměny informací, transferu peněz, zboží, služeb a v neposlední řadě i migrace.

K účinnému boji proti organizovanému zločinu je třeba užší mezinárodní spolupráce států (bezpečnostních složek i legislativní opatření), včetně jejich nových forem. Společným znakem musí být snaha o co možná nejkompaktnější popsání problémů a postižení ekonomické podstaty, včetně konfiskace výnosů. Aby mohlo dojít k realizaci těchto snah, je nutná mezinárodní spolupráce.

⁶⁶ *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 12.3.2010 [cit. 2010-04-04]. Bezpečnostní hrozby. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>>.

Organizovaný zločin v České republice se rozrostl zejména po revoluci. Naše území se stalo tranzitní zemí pro převážení zbraní, drog i lidí, zvýšil se počet cizinců a stoupl počet nájemných vražd. Zločinci těží z mezer v zákonech, nízkých trestních sazeb za některé delikty a v neposlední řadě využívají dobré znalosti zdejšího prostředí. V době před revolucí však existoval organizovaný zločin také, např. v podobě dovážení a distribuce nedostatkového zboží a směny valut.

V České republice působí převážně zločinecké skupiny ze států bývalého Sovětského svazu, nazývané Postsovětský nebo Ruskojazyčný organizovaný zločin či Ruská mafie. Od začátku 90. jsou aktivní např. ve městě Karlovy Vary, odkud dále rozšiřovali své pole působnosti. Kromě toho zde operují např. skupiny z Balkánských států (zejména albánského, bulharského a rumunského původu) a z Asie (zejména vietnamského a čínského původu).

K nejrozšířenějším formám organizovaného zločinu na území České republiky patří:⁶⁷

- výroba, pašování a distribuce drog;
- daňové podvody
- organizování prostituce a obchod s lidmi;
- organizování nelegální migrace; praní špinavých peněz;
- vydírání a vybírání poplatků za ochranu;
- korupce;
- padělání měny, zboží a porušování autorských práv;
- mezinárodní obchod se zbraněmi a výbušninami;
- organizované krádeže automobilů;
- bankovní podvody a loupeže.

Zločinecké organizace působící v České republice jsou obvykle v přímých vazbách na zahraničí a jejich činnost se tak odvíjí od aktuálních trendů mezinárodního organizovaného zločinu.

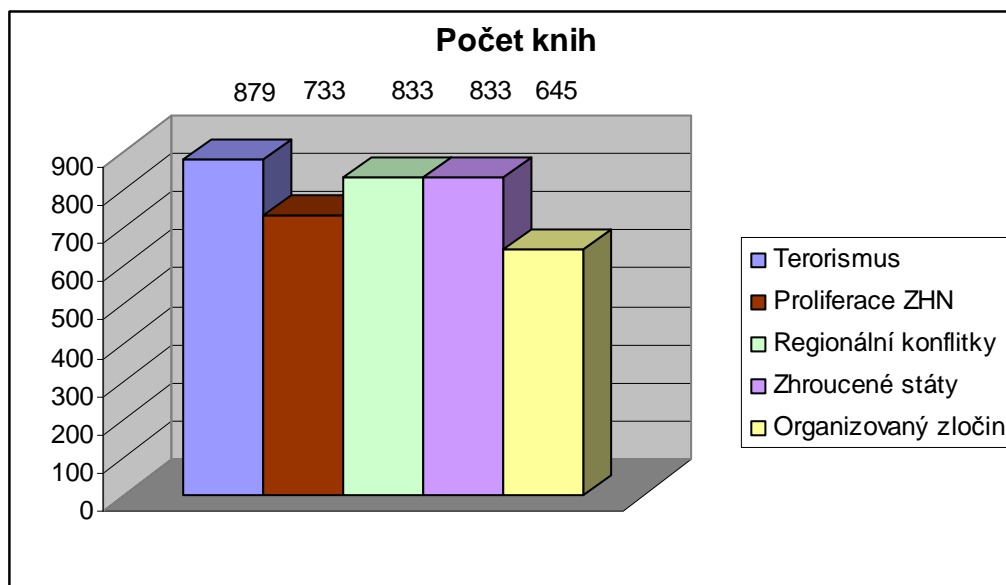
⁶⁷ Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 12.3.2010 [cit. 2010-04-04]. Bezpečnostní hrozby. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnost-a-prevence-bezpecnostni-hrozby.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>>.

Mezi instituce, které se zabývají bojem s organizovaným zločinem, patří např. americký úřad FBI nebo evropský Europol či mezinárodní Interpol. V České republice se tímto problémem zabývají zejména vybrané útvary Policie ČR s celorepublikovou působností (Útvar odhalování organizovaného zločinu, Národní protidrogová centrála, Úřad služby kriminální policie a vyšetřování) a zpravodajské služby ČR.

4 ANALÝZA LITERÁRNÍCH PRAMENŮ BEZPEČNOSTNÍCH HROZEB 21. STOLETÍ

Tato část práce se zabývá pěti klíčovými bezpečnostními hrozbami v 21. století, které jsou uvedeny v Evropské bezpečnostní strategii. Ke každé klíčové hrozbě bylo nalezeno na serveru <http://books.google.com/> okolo 700 anglicky psaných knih. Pro výzkum jsem použila metodu analýza literárních pramenů. Vybrala jsem ke každé klíčové hrozbě 10 knih a provedla rešeršní průzkum a sekundární analýzu literárních pramenů z této oblasti. Vzorek knih jsem vybrala podle nejzajímavějšího obsahu a snažila jsem se vybrat takové knihy, které popisují nejčastěji řešená témata klíčových hrozeb a na základě rešerší knih jsem zanalyzovala, jaká témata se v knihách nejčastěji vyskytují, která témata jsou opomíjena a provedla jsem celkové zhodnocení dostupné literatury ke klíčovým hrozbám 21. století.

Graf 1: Počet nalezených knih na internetu

Zdroj: Vlastní

4.1 Terorismus

První klíčovou bezpečnostní hrozbou 21. století je terorismus. Na internetovém serveru <http://books.google.com/> bylo celkem nalezeno **879** anglicky psaných knih na dotaz „security policy of 21 century terrorism“.

V následujících tabulkách je provedena rešerše deseti knih k tomuto tématu.

Tabulka 2: Boj proti terorismu a povstání v 21. století: Mezinárodní perspektivy

Původní název:	Countering Terrorism and Insurgency in the 21st Century: International Perspectives
Název česky:	Boj proti terorismu a povstání v 21. století: Mezinárodní perspektivy
Autor:	James J. F. Forest
Nakladatelství:	Praeger Security International, 2007
ISBN:	978-0-275-99034-3
Počet stránek:	612
Rešerše:	Tato kniha se zabývá érou protiteroristické politiky vedenou Společenými státy po útocích 11. září 2001. Je zde naznačeno, že úspěchu v boji proti terorismu může být dosaženo jen mezinárodní spoluprací a aby se zabránilo útokům teroristické sítě, je nutné odeprít teroristům podporu darebáckých států, položit základy, vybudovat instituce a struktury, které pomohou zajistit potlačení dalších teroristických útoků.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com/>

Tabulka 3: Zaměřeno na terorismus, svazek 8

Původní název:	Focus on Terrorism, Volume 8
Název česky:	Zaměřeno na terorismus, svazek 8
Autor:	Edward W. Linden
Nakladatelství:	Nova Science Publisher, 2006
ISBN:	1-60021-315-4; 978-1-60021-315-1
Počet stránek:	244
Rešerše:	Autor této knihy vnímá terorismus jako stálou hrozbu, která stále v USA zůstává a je zde silně zakořeněná. Spojené státy nebyly na první teroristický útok připraveny, proto teď musí hrát aktivní roli v tomto boji. Tento svazek ukazuje široký průřez analýz nedostatků a opatření v rámci probíhajícího boje.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com/>

Tabulka 4: Bezpečnost v 21. století: Organizace spojených národů, Afghánistán a Irák

Původní název:	Security in the 21st century: the United Nations, Afghanistan, and Iraq
Název česky:	Bezpečnost v 21. století: Organizace spojených národů, Afghánistán a Irák
Autor:	Alex Conte
Nakladatelství:	Ashgate Publishing Limited, 2005
ISBN:	0-7546-2442-0
Počet stránek:	320
Rešerše:	Tato kniha zkoumá otázky mezinárodní bezpečnosti prostřednictvím případových studií konflikty v Afghánistánu a Iráku. Autor se zaměřuje na mezinárodní terorismus a intervence v Afghánistánu, včetně politiky pre-preventivních úderů ve válce proti teroru, a hodnotí roli, kterou přijala OSN v politické a hospodářské obnově států, které jsou obětí konfliktu. Dále se zabývá analýzou událostí v Iráku od roku 1990. Hodnotí zákonnost současné války a hodnotí roli OSN při udržování míru a bezpečnosti.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na http://books.google.com

Tabulka 5: Rámec terorismu: Sdělovací prostředky, vláda a veřejnost

Původní název:	Framing Terrorism: the News Media, the Government, and the Public
Název česky:	Rámec terorismu: Sdělovací prostředky, vláda a veřejnost
Autor:	Pippa Norris, Montague Kern
Nakladatelství:	Routledge, 2003
ISBN:	0-41594-719-7
Počet stránek:	329
Rešerše:	Tato kniha se věnuje problematice publicity teroristických útoků. Zdůrazňuje, že v současnosti dominují titulky o teroristických akcích po celém světě – od New Yorku po Kábul. Autoři se snaží ukázat, jak celosvětově publikované teroristické akce mají vliv na veřejnost. Autoři upozorňují na problematiku, jak vlády, bezpečnostní složky a teroristické skupiny se snaží manipulovat s obsahem denního tisku. Poukazuje na právní a normativní otázky formální a neformální vládní cenzury a kontroly svobody tisku.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 6: Terorismus v perspektivě, druhé vydání

Původní název:	Terrorism in Perspective, Second Edition
Název česky:	Terorismus v perspektivě, druhé vydání
Autor:	Pamala L. Griset, Sue Mahan
Nakladatelství:	Sage Publications Inc., 2007
ISBN:	0-7619-2404-3
Počet stránek:	425
Rešerše:	Druhé vydání knihy Terorismus v perspektivě klade důraz na historické, politické, náboženské, sociální a ekonomické vnímání, které jsou základem pro pochopení světového a domácího terorismu. Autoři spojují originální eseje s nejlepší existující literaturou o terorismu. V knize je použito konceptuální schéma, které se zaměřuje na teroristické činy a jejich vztah ke kultuře, náboženství, historii, politice, ekonomii a ideologii.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 7: Sociální dynamika globálního terorismu a politiky v oblasti prevence

Původní název:	Social Dynamics of Global Terrorism and Prevention Policies
Název česky:	Sociální dynamika globálního terorismu a politiky v oblasti prevence
Autor:	Nilay Çabuk Kaya, Aykan Erdemir
Nakladatelství:	IOS Press, 2008
ISBN:	978-1-58603-851-9
Počet stránek:	161
Rešerše:	V průběhu prvního desetiletí třetího tisíciletí se terorismus stal fenoménem, který žádný stát, společnost nebo jednotlivec si nemůže dovolit ignorovat. Tato kniha je napsána v reakci na výzvu globálního terorismu, jež sdružuje vědce a odborníky z celého světa, kteří jsou odborníky na studium terorismu.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 8: Vnitřní bezpečnost a terorismus: Čtení a interpretace

Původní název:	Homeland Security and Terrorism: Readings and Interpretations
Název česky:	Vnitřní bezpečnost a terorismus: Čtení a interpretace
Autor:	Russell D. Howard, James J. F. Forest, Joanne C. Moore, Joanne C. Moore
Nakladatelství:	McGraw-Hill Companies, 2006
ISBN:	0-07-145282-6
Počet stránek:	492
Rešerše:	Tato kniha je komplexní sbírka esejí a článků, které řeší problémy vnitřní bezpečnosti a terorismu a naznačují řešení v podobě zachování otevřenosti a svobody v americké společnosti, a zároveň poskytuje ochranu proti budoucím teroristickým událostem.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 9: Encyklopedický přehled globálního terorismu v 21. století

Původní název:	An Encyclopaedic Survey Of Global Terrorism In 21st Century
Název česky:	Encyklopedický přehled globálního terorismu v 21. století
Autor:	R.K. Pruthi
Nakladatelství:	Anmol Publications Pvt. Ltd., 2002
ISBN:	81-261-1091-0
Počet stránek:	1574
Rešerše:	V této knize se můžeme dočíst, že na počátku 21. století už není terorismus jen okrajovým a lokalizovaným problémem, ale stává se hlavní bezpečnostní hrozbou. Dnešní terorismus je invazivní po celém světě, bomby jsou téměř každý den odpalovány z různých důvodů a dnešní terorismus má mnoho tváří. Tato kniha shromažďuje informace o vzniku, projevech, rozmanitost příčin globálního terorismu a dopad na světový pořádek ve 21. století.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 10: Terorismus a udržení míru: Nové bezpečnostní výzvy

Původní název:	Terrorism and Peacekeeping: New Security Challenges
Název česky:	Terorismus a udržení míru: Nové bezpečnostní výzvy
Autor:	Volker C. Franke
Nakladatelství:	Praeger Publishers, 2005
ISBN:	0-275-97646-9
Počet stránek:	294
Rešerše:	Tato kniha se věnuje asymetrickému válčení a terorismu, které se staly hlavním ohrožením Spojených států. Otázky uvedené v této knize ukazují, že plánování závisí na tom, jak budou Spojené státy připraveny na hrozby terorismu.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 11: Jádru terorismu

Původní název:	Inside Terrorism
Název česky:	Jádru terorismu
Autor:	Bruce Hoffman
Nakladatelství:	Columbia University Press, 2006
ISBN:	978-0-231-12699-1
Počet stránek:	432
Rešerše:	V této knize autor analyzuje nové protivníky, motivace a taktiky globálního terorismu, které se objevily v posledních letech. Zkoumá zejména, jak se Al-Káida změnila od 11. září 2001, dále důvody odolnosti, resonance, dlouhověkosti a jejího úspěšného používání internetu a videokazet k budování veřejné podpory a získání nových rekrutů. Autor rozšiřuje diskusi o vyhodnocení potenciálních důsledků iráckého povstání, použití sebevražedných atentátníků, využívání nových komunikačních prostředků teroristy a pravděpodobnost chemických, biologických, radiologických či jaderných teroristických útoků.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Terorismus je v současnosti známý fenomén a Blízký východ je region, který s ním bývá velmi často spojován. Není prakticky dne, kdy by k nám z médií nepřicházely zprávy o násilí v Iráku, Izraeli, Palestině, v Libanonu, Afghánistánu i jinde. Člověk se doslova ztrácí v bludišti různých zpráv, v názvech organizací, v množství nesrozumitelných a navzájem se podobajících jmen nejrůznějších radikálů.

Lze říci, že výrazná většina lidí na světě o Al-Káidě a jejích zločinech v posledních několika letech určitě slyšela. Každý si tak začal na terorismus formovat svůj názor. Ve stejné době se objevilo také množství kvalitních, ale bohužel i povrchně zpracování témat terorismu, islámu a Blízkého východu, a to zejména po 11. září 2001.

Jedním ze základních problémů správného chápání blízkovýchodní problematiky je nedostatek znalosti kontextu tamějšího dění. Dnešní situace – např. šířící se radikální islamismus, vznik Al-Káidy, sebevražedné atentáty nebo aféry s náboženskými karikaturami je věc, která se neobjevila ze dne na den, ale již v 19. a hlavně především ve 20. století. Pokud tento vývoj pomíneme, bude výsledným obrazem jen další cesta do slepé uličky polopравd a neporozumění. Islám pak nepřestane být v očích mnoha lidí synonymem „násilného náboženství“, Izrael „militaristickým státem“, Palestinci „národem teroristů“ atd. Velkým paradoxem současnosti je také skutečnost, že zvláště na Blízkém východě dochází při boji proti teroru k důsledkům, které se někdy příliš neliší od výsledků terorismu samotného.

Blízkovýchodní konflikt a s ním spojený terorismus jsou pro řadu lidí po celém světě nesrozumitelnými záležitostmi. I odborná veřejnost má často problém orientovat se ve změní militantních skupin, ve jménech osob zapletených do nejrůznějších atentátů, v operacích tajných služeb a v mnohých dalších aspektech.

Terorismus vyvolává řadu intelektuálních i morálních otázek. Řada lidí pro něj hledá nějaké ospravedlnění, zatímco mnozí další vidí kořeny jeho krutosti v šílenství, fanatismu, bezpráví, střetech kultur atd.

Terorismus je jednou z klíčových hrozeb 21. století a je zahrnut v Evropské bezpečnostní strategii i Bezpečnostní strategii Spojených států, proto nesmí být tato problematika opomíjena ani v knihách dostupných široké veřejnosti.

Knih zabývajících se terorismem je nespočetně, většina z nich se snaží zachytit terorismus jako globální hrozbu 21. století. Zvláště americká literatura se zabývá hrozbou terorismu až po 11. září 2001, kdy byly spáchány teroristické útoky na dvojčata v New Yorku. Předtím jakoby američtí autoři terorismus vnímali jen jako krajní hrozbu a málokdo si připouštěl, že by teroristé mohli zaútočit na největší velmoc na světě. Pravděpodobně z tohoto důvodu bylo vydáno mnohem menší množství knih o problematice terorismu, protože američané, ale i lidé po celém světě, nevěnovali terorismu velkou pozornost.

Po 11. září 2001 se logicky začali experti a odborníci problematikou terorismu zabývat mnohem více a logicky publikovat o terorismu i více knih, protože už ne pouze odborníci, ale i lidé po celém světě se začali mnohem více zajímat, co terorismus vlastně je a především hledat odpovědi na otázky typu, proč teroristé páchají útoky po celém světě.

Autoři knih častokrát polemizují a snaží se najít řešení, jak účinně bojovat proti terorismu a potlačit co možná nejvíce možnost dalších teroristických útoků. Cestu k účinnému boji proti terorismu autoři vidí především v mezinárodní spolupráci a také nasazením vojenských sil v oblastech, kde je terorismus silně zakořeněn a zničení jádra teroristických skupin. Další součástí řešení je zamezit některým státům, které se často nazývají darebáckými státy, především na Blízkém Východě, podporu terorismu a to především jejich financováním a také prodejem zbraní. Většina současných knih, které byly vydány od roku 2001, obsahuje jak teoretické vymezení pojmů a všeobecných poznatků, tak i analýzy, eseje, články, případové studie a praktické příklady. V mnoha knihách se hodnotí role mezinárodních organizací (např. OSN) při udržování míru a bezpečnosti. Některé knihy

obsahují informace o vzniku, projevech a příčinách globálního terorismu a dopad na světový mír v 21. století. Dále se autoři pokouší pochopit kulturu, odkud většina teroristů pochází, tzn. islámské náboženství, historii, politiku, ekonomii a také ideologii.

4.2 Proliferace zbraní hromadného ničení

Druhou klíčovou bezpečnostní hrozbou 21. století je proliferace zbraní hromadného ničení. Na internetovém serveru <http://books.google.com/> bylo celkem nalezeno **733** anglicky psaných knih na dotaz „**security policy of 21 century weapons of mass destruction**“.

V následujících tabulkách je provedena rešerše deseti knih k tomuto tématu.

Tabulka 12: Jaderné odzbrojení v 21. století

Původní název:	Nuclear Disarmament in the Twenty-first Century
Název česky:	Jaderné odzbrojení v 21. století
Autor:	Wade L. Huntley, Mitsuru Kurosawa, Kazumi Mizumoto
Nakladatelství:	The Hiroshima Peace institute, 2005
ISBN:	978-1-4116-2228-9
Počet stránek:	400
Rešerše:	Tato kniha poskytuje komplexní posouzení současného stavu a perspektiv pro jaderné odzbrojení na přelomu století. Je zde shrnut pokrok, kterého bylo dosaženo během posledních deseti let a návrhy nových odzbrojovacích iniciativ v příštím desetiletí. Tato kniha zkoumá nové podmínky, které se objevily na počátku 21. století. Jde především o sílící nejistotu a změny ve světovém dění, které vytváří příležitosti, stejně tak ale i nutnost, k důležitému jadernému odzbrojení.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 13: Zastrásování a bezpečnost v 21. století: Čína, Británie, Francie a trvalé dědictví jaderné revoluce

Původní název:	Deterrence and Security in the 21st Century: China, Britain, France, and the Enduring Legacy of the Nuclear Revolution
Název česky:	Zastrásování a bezpečnost v 21. století: Čína, Británie, Francie a trvalé dědictví jaderné revoluce
Autor:	Avery Goldstein
Nakladatelství:	Stanford University Press, 2000
ISBN:	0-8047-4686-9
Počet stránek:	368
Rešerše:	Tato kniha charakterizuje mezinárodní strategické hrozby ve 21. století. Za nejzávažnější hrozbu považuje jadernou bezpečnostní politiku světových velmocí, ale také možnost zneužití jaderných zbraní méně mocnými státy. Autor vysvětluje proč se státy mohou spoléhat na jadernou odstrašující strategii. Na konci této knihy jsou empirické analýzy, které se zabývají bezpečnostní politikou Číny, Velké Británie a Francie.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 14: Šíření zbraní hromadného ničení na Blízkém východě: směry a možnosti politiky v novém století

Původní název:	Proliferation of Weapons of Mass Destruction in the Middle East: Directions and Policy Options in the New Century
Název česky:	Šíření zbraní hromadného ničení na Blízkém východě: směry a možnosti politiky v novém století
Autor:	James Avery Russell
Nakladatelství:	Palgrave Macmillan, 2006
ISBN:	1-4039-7025-4
Počet stránek:	242
Rešerše:	Tato kniha se věnuje problematice šíření zbraní hromadného ničení, které je závažným problémem. Zkoumá konkrétní země Blízkého východu a vzájemně působící politické, hospodářské, kulturní a regionální faktory ovlivňující zisk zbraní hromadného ničení. Výsledkem je lepší porozumění problému proliferace ZHN, která je součástí americké bezpečnostní strategie a politiky.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 15: Boj proti šíření zbraní hromadného ničení: Možnosti NATO a EU ve Středomoří a na Blízkém východě

Původní název:	Countering the Proliferation of Weapons of Mass Destruction: NATO and EU Options in the Mediterranean and the Middle East
Název česky:	Boj proti šíření zbraní hromadného ničení: Možnosti NATO a EU ve Středomoří a na Blízkém východě
Autor:	Thanos P. Dokos
Nakladatelství:	Routledge, 2008
ISBN:	0-203-33620-8
Počet stránek:	256
Rešerše:	Tato kniha se zaměřuje na šíření zbraní hromadného ničení, které bude tvořit důležitý prvek všech mezinárodních konfliktů v prvních desetiletích 21. století. Některé státy, které vlastní jaderné, biologické a chemické zbraně mohou doplnit své silné regionální postavení. Důvody k obavám patří skutečnost, že tyto zbraně byly použity v minulosti. Tato kniha hodnotí možné vojenské hrozby v jižním Středomoří a jejich dopad na politické a vojenské postoje Severoatlantické aliance.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 16: Soupeřící západní strategie proti šíření zbraní hromadného ničení: Porovnání spojených států a blízkého spojence

Původní název:	Competing Western Strategies against the Proliferation of Weapons of Mass Destruction: Comparing the United States to a Close Ally
Název česky:	Soupeřící západní strategie proti šíření zbraní hromadného ničení: Porovnání Spojených států a blízkého spojence
Autor:	David A. Cooper
Nakladatelství:	Praeger Publishers, 2002
ISBN:	0-275-97477-4
Počet stránek:	266
Rešerše:	Tato kniha se zaměřuje na prevenci šíření zbraní hromadného ničení. Autor zde popisuje, že prevence je naléhavý národní a mezinárodní bezpečnostní cíl. Dále autor rozvíjí koncepční a normativní rámec pro lepší pochopení národního úsilí o nešíření zbraní, zkoumá americkou a australskou strategii, respektive schopnosti zamezení a zvládnutí následků ZHN a zkoumá nedostatky v západní politice, která je zaměřena proti šíření ZHN.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 17: Boj proti zbraním hromadného ničení: Budoucnost mezinárodní politiky nešíření

Původní název:	Combating Weapons of Mass Destruction: the Future of International Nonproliferation Policy
Název česky:	Boj proti zbraním hromadného ničení: Budoucnost mezinárodní politiky nešíření
Autor:	Nathan E. Busch, Daniel Joyner
Nakladatelství:	University of Georgia Press, 2009
ISBN:	978-0-8203-3010-5; 0-8203-3010-8
Počet stránek:	395
Rešerše:	Tato kniha se zabývá šířením zbraní hromadného ničení a ZHN považuje za jednu z největších hrozeb pro mezinárodní mír a bezpečnost v moderní době. 11. září a další teroristické útoky byly varování, že existují mezery v politice o nešíření ZHN a v režimech, zejména pokud jde o nestátní aktéry. V této knize jsou zkoumány problémy, kterým čelí mezinárodní společenství a navrhnuté pokyny pro vnitrostátní a mezinárodní politiky a tvorby právních předpisů.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 18: Technologie a bezpečnost v 21. století: Pohled ze strany poptávky

Původní název:	Technology and Security in the 21st Century: a Demand-side Perspective
Název česky:	Technologie a bezpečnost v 21. století: Pohled ze strany poptávky
Autor:	Amitav Mallik
Nakladatelství:	Oxford University Press, 2004
ISBN:	0-19-927176-3
Počet stránek:	151
Rešerše:	Tato kniha popisuje obrovský vliv technologií na válčení a bezpečnost, jak již bylo jasně prokázáno, a prohloubilo obavy týkající se šíření vojenských technologií a vojenského zneužití nezodpovědnými činiteli. Tato kniha předkládá důkaz o rostoucím významu technologií ve 21. století a stručný přehled kontrolních režimů, jakož i perspektivy progresivních rozvojových zemí. A tím zdůrazňuje potřebu nového přístupu k řízení technologie a bezpečnostních otázek.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 19: První jaderný úder: Následky porušení zákazu

Původní název:	Nuclear First Strike: Consequences of a Broken Taboo
Název česky:	První jaderný úder: Následky porušení zákazu
Autor:	George H. Quester
Nakladatelství:	The Johns Hopkins University Press, 2006
ISBN:	0-8018-8285-0
Počet stránek:	159
Rešerše:	Tato kniha zkoumá různé scénáře, ke kterým by mohlo dojít z hlediska jaderného zbrojení a dále pravděpodobné rozmístění jaderných zbraní, pravděpodobné důsledky, světovou reakci a následky pro bezpečnostní politiku. Autor se zabývá politickými, psychologickými a sociálními následky jaderného konfliktu. Pokud by se svět vyhnul výrobě jaderných zbraní do roku 2045, svět by mohl slavit 100 let jaderného neútočení. Podle autora toho může být dosaženo prostřednictvím pečlivého zvážení možných jaderných scénářů a jejich důsledků.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 20: Boj proti šíření jaderných zbraní: Strategické informace a bezpečnostní politika

Původní název:	Combating Proliferation: Strategic Intelligence and Security Policy
Název česky:	Boj proti šíření jaderných zbraní: Strategické informace a bezpečnostní politika
Autor:	Jason D. Ellis, Geoffrey D. Kiefer
Nakladatelství:	The Johns Hopkins University Press, 2004
ISBN:	0-8018-7958-2
Počet stránek:	287
Rešerše:	Tato kniha hodnotí chybné hodnocení zbraňových systémů v Iráku administrativou George Bushe a rozhodnutí jít do války částečně na základě těchto hodnocení. Autoři nalézají znepokojující trendy jak v oblasti sběru a analýzy informací při jejich použití v oblasti vývoje a implementace bezpečnostní politiky. Autoři analyzují široké spektrum nedávných případových studií – Pákistán a jeho vývoj jaderných zbraní, Severní Koreu, Ruský převod jaderných a raketových technologií do Íránu a Číny do Pákistánu, sovětský program biologické války, zbraně v Iráku, a další - autoři zjišťují, že shromažďování klíčových informací a analýzy týkající se šíření zbraní hromadného ničení jsou stále obtížnější, a také, že politika vůči darebáckým státům a regionálních spojenců vyžaduje složité kompromisy, a použití vojenské akce v boji proti šíření jaderných zbraní představuje neřešitelné provozní problémy. Autoři odhalí že rozhodnutí o použití - nebo přehlédnutí – klíčových informací je často rozhodováno pouze z politických důvodů.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 21: Terorismus a zbraně hromadného ničení: Reakce na výzvu

Původní název:	Terrorism and Weapons of Mass Destruction: Responding to the Challenge
Název česky:	Terorismus a zbraně hromadného ničení: Reakce na výzvu
Autor:	Ian Bellany
Nakladatelství:	Routledge, 2007
ISBN:	0-203-93753-8
Počet stránek:	246
Rešerše:	Tato kniha kriticky hodnotí návrh, že jedinou ochranou proti používání ZHN teroristy je posílení stávajících mezinárodních zákazů. Autor vidí možný potenciál teroristického použití ZHN prostřednictvím akcí skupiny Tokio Aum a přes použití chloru povstalců v Iráku. Nicméně, rozsah skutečných hrozeb představuje hrozbu zatím nejasnou a ochrana proti ní v rozvojových zemích nebude snadná. Tato kniha se zkoumá všechny druhy ZHN s cílem prozkoumat potenciál smluv o kontrole zbrojení s cílem bojovat proti hrozbě menších teroristických skupin a vyvozuje závěry zkoumáním silných a slabých stránek těchto návrhů.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Proliferace zbraní hromadného ničení je další klíčovou hrozbou, která je součástí jak Evropské bezpečnostní strategie tak i Bezpečnostní strategie Spojených států.

V současné době se celý svět obává, že by se mohly dostat do rukou teroristů zbraně hromadného ničení. Např. svržení režimu Saddáma Husajna bylo zdůvodňováno především hrozbou iráckých zbraní hromadného ničení, mezi nimiž hrály hlavní roli chemické zbraně.

Knihy, které se zabývají proliferací zbraní hromadného ničení je každoročně publikováno velké množství. Téměř 75% mnou shlédnutých knih (okolo 100 knih) se věnuje

problematice jaderných zbraní. Podle mého názoru jsou chemické, biologické i radioaktivní zbraně velmi aktuální a možná trochu opomíjenou současnou hrozbou. Přitom je všeobecně známo, že chemické zbraně jsou velmi účinné a nebezpečné pro svůj rychlý účinek a biologické zbraně zase mají velký plošný efekt.

Některé knihy sice píší obecně o zbraních hromadného ničení jako celku, ale většina knih se po stručném obecném úvodu zaměří na problematiku proliferace jaderných zbraní a jaderného odzbrojování. Autoři se často věnují bezpečnostní politice světových velmocí a zneužití jaderných zbraní méně mocnými státy, které tak mohou doplnit silné regionální postavení. Častokrát se také autoři zabývají dostupností válečných technologií a možnostmi vojenského zneužití státy, které mohou usilovat o získání zbraní hromadného ničení. Proto autoři zdůrazňují potřebu nového přístupu k řízení technologií a bezpečnostních otázek.

Autoři často analyzují široké spektrum případových studií, např. Pákistán a jeho vývoj jaderných zbraní, jaderný program Severní Korei, Ruský převod jaderných a raketových technologií do Íránu a Číny do Pákistánu, zbraně v Iráku a další.

4.3 Regionální konflikty

Třetí klíčovou bezpečnostní hrozbou 21. století jsou regionální konflikty. Na internetovém serveru <http://books.google.com/> bylo celkem nalezeno **833** anglicky psaných knih na dotaz „**security policy of 21 century regional conflicts**“.

V následujících tabulkách je provedena rešerše deseti knih k tomuto tématu.

Tabulka 22: Zdroje konfliktů ve 21. století: Regionální budoucnost a americká strategie

Původní název:	Sources of Conflict in the 21st Century: Regional Futures and U.S. Strategy
Název česky:	Zdroje konfliktů ve 21. století: Regionální budoucnost a americká strategie
Autor:	Zalmay Khalilzad, Ian O. Lesser
Nakladatelství:	Rand, 1998
ISBN:	0-8330-2529-5
Počet stránek:	336
Rešerše:	Tato kniha zkoumá současné politické trendy a potenciální zdroje konfliktu v kritických oblastech - v Asii, na Blízkém východě, v Evropě a bývalém Sovětském svazu - do roku 2025. Autoři popisují možné strategické "světy", včetně propojení s dnešním politickým klima. Dále popisují příznivější svět, ve kterém jsou velmoci v míru a aktivně se spolupracují a svět se společně potýká s ekonomickými, demografickými, a politickými nepokoji. Další kapitoly poskytují podrobné diskuse o regionálních trendech a jejich významu pro strategii a plánování. Díky promyšlené analýze současných trendů a pečlivé projekci politicko-vojenského klima v budoucnosti, bude obranné plánování lépe vybaveno na výzvy 21. století.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 23: Ozbrojené síly a společnost v Evropě 21. století: Srovnávací analýza

Původní název:	Military and Society in 21st Century Europe: a Comparative Analysis
Název česky:	Ozbrojené síly a společnost v Evropě 21. století: Srovnávací analýza
Autor:	Jürgen Kuhlmann, Jean Callaghan
Nakladatelství:	Transaction Publishers, 2000
ISBN:	0-7658-0062-4
Počet stránek:	340
Rešerše:	Tato kniha obsahuje přehled článků o vojenské situaci v Evropě. V knize jsou obsaženy studie jednotlivých zemí, jakož i konečná analýza trendů a pravděpodobný budoucí vývoj v Evropě. Jeden z autorů zkoumá například bulharské ozbrojené síly po volbách 1997, dále je zde recenze civilně-vojenských vztahů v České republice, nebo role obrany v Maďarsku.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 24: Rovnováha moci: Teorie a praxe v 21. století

Původní název:	Balance of Power: Theory and Practice in the 21st Century
Název česky:	Rovnováha moci: Teorie a praxe v 21. století
Autor:	T. V. Paul, James J. Wirtz, Michel Fortmann
Nakladatelství:	Stanford University Press, 2004
ISBN:	0-8047-5016-5
Počet stránek:	384
Rešerše:	Tato kniha věnuje pozornost kritice teoretické a historické teorie mocenské rovnováhy a empiricky posuzuje její platnost na celosvětové i regionální úrovni. Kniha se rovněž věnuje faktorům, které podporují nebo brání návratu do rovnováhy mocenské politiky. Vyhodnocuje výzvy, které představují teroristické skupiny a zbraně hromadného ničení, které mají zásadní vliv na mezinárodní pořádek. Dále zkoumá potřebu rovnováhy moci ve vybraných regionech, jako je západní Evropa, východní Evropa, východní Asie, jižní Asie a Latinská Amerika.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 25: Analýza zahraniční politiky Blízkého východu a vztah s Evropou

Původní název:	Analyzing Middle East Foreign Policies and the Relationship with Europe
Název česky:	Analýza zahraniční politiky Blízkého východu a vztah s Evropou
Autor:	Gerd Nonneman
Nakladatelství:	Routledge, 2005
ISBN:	0-7146-5530-9
Počet stránek:	269
Rešerše:	Tato kniha se zaměřuje na evropské regionální bezpečnostní prostředí a roli států Blízkého východu a severní Afriky. Autor pomocí analýzy zahraniční politiky zkoumá tyto státy. Tato kniha obsahuje širokou škálu případových studií ze severní Afriky, Perského zálivu a Turecka a zkoumá, jaký mají vliv a jejich chování k Evropě.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 26: Bezpečnost a životní prostředí ve Středomoří: Vytváření bezpečnosti a konflikty způsobené okolním prostředím

Původní název:	Security and Environment in the Mediterranean: Conceptualising Security and Environmental Conflicts
Název česky:	Bezpečnost a životní prostředí ve Středomoří: Vytváření bezpečnosti a konflikty způsobené okolním prostředím
Autor:	Hans Günter Brauch, P.H. Liotta, Antonio Marquina, Paul F. Rogers, Mohammad El-Sayed Selim
Nakladatelství:	Springer-Verlag Berlin Heidelberg New York, 2003
ISBN:	3-540-40107-5
Počet stránek:	1134
Rešerše:	Tato kniha zkoumá bezpečnost a předcházení konfliktů ve Středomoří. Je zde provedena analýza středomořského bezpečnostního dialogu NATO a konceptualizace v oblasti bezpečnosti. Autor dále popisuje vnímání bezpečnostních problémů a jsou zde provedeny analýzy bezpečnosti životního prostředí a konfliktů v oblasti Středozemního moře a dopady na životní prostředí jako důsledek druhé světové války, války v perském zálivu, balkánské války a konflikt na Blízkém východě. Autor se také zabývá faktory globálních změn životního prostředí, např. růst počtu obyvatel, změna klimatu, nedostatek vody, potravin a urbanizační problémy a také se zmiňuje o přírodních katastrofách.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 27: Globalizace a environmentální výzvy: Nové chápání bezpečnosti v 21. století

Původní název:	Globalization and Environmental Challenges: Reconceptualizing Security in the 21st Century
Název česky:	Globalizace a environmentální výzvy: Nové chápání bezpečnosti v 21. století
Autor:	H.G. Brauch, Ú. Oswald Spring, C. Mesjasz, J. Grin, P. Dunay, N.C. Behera, B. Chourou, P. Kameri-Mbote, P.H. Liotta, P.H.
Nakladatelství:	Springer, 2008
ISBN:	978-3-540-75976-8
Počet stránek:	1148
Rešerše:	Tato kniha popisuje nová bezpečnostní rizika a obavy. V této knize 92 autorů posuzuje globální bezpečnost na počátku 21. století z pohledu teoretické, filozofické, etické a náboženské a prostorové souvislosti s bezpečností. Je zde diskutován vztah mezi bezpečností, mírem, rozvojem a životním prostředím, dále revize konceptualizace bezpečnosti ve filozofii, mezinárodním právu, ekonomii a politických vědách a pro politické, vojenské, hospodářské, sociální a environmentální rozměr zabezpečení a úpravy institucionálního zabezpečení koncepce OSN, EU a NATO.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 28: Evropská unie a předcházení konfliktům: Politická a právní hlediska

Původní název:	The European Union and Conflict Prevention: Policy and Legal Aspects
Název česky:	Evropská unie a předcházení konfliktům: Politická a právní hlediska
Autor:	Vincent Kronenberger, Jan Wouters
Nakladatelství:	Cambridge University Press, 2004
ISBN:	90-6704-171-8
Počet stránek:	614
Rešerše:	Tato kniha se zaměřuje na předcházení násilných konfliktů, které jsou prioritou zahraniční politiky EU. Kniha zkoumá pokrok dosažený Evropskou unií v definici strategie prevence konfliktů, stejně tak se potýká i s výzvami, kterým čelí. Autoři se zaměřují na definice a ukazatele pro předcházení konfliktů, institucionální a ústavní rozměr předcházení konfliktům, nástroje EU pro předcházení násilným konfliktům, prevence konfliktů a strukturální začlenění předcházení konfliktům do politik EU a spolupráci s ostatními mezinárodními organizacemi a občanské společnosti.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 29: Vliv asijských mocností na globální vývojové trendy

Původní název:	The Impact of Asian Powers on Global Developments
Název česky:	Vliv asijských mocností na globální vývojové trendy
Autor:	Erich Reiter, Peter Hazdra
Nakladatelství:	Physica Verlag Heidelberg New York, 2004
ISBN:	3-7908-0092-9
Počet stránek:	209
Rešerše:	Tato kniha se zabývá mezinárodním politickým a vojensko-strategickým významem asijského kontinentu, který se zvýšil v posledních letech a není vyloučeno, že světové dění v tomto století bude výrazně ovlivněno vývojem v Asii. Tato kniha zkoumá na jedné straně strategické cíle nevlivnějších mocností v euroasijské oblasti, zejména Indie, Pákistánu, Číny, Ruska a Japonska, ale také USA, které jsou silně zapojeny do dění v regionu, na druhé straně vztahy, které tyto státy mají mezi sebou.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 30: NATO a jihovýchodní Evropa: Bezpečnostní otázky na počátku 21. století

Původní název:	NATO and Southeastern Europe: Security Issues for the Early 21st Century
Název česky:	NATO a jihovýchodní Evropa: Bezpečnostní otázky na počátku 21. století
Autor:	Dimitris Keridis, Robert L. Pfaltzgraff, Kokkalis Foundation
Nakladatelství:	Brassey's, 2000
ISBN:	1-57488-289-9
Počet stránek:	248
Rešerše:	Tato kniha je sbírka různých a někdy rodílných pohledů na klíčové evropsko-atlantické bezpečnostní otázky a problémy v jihovýchodní Evropě. Témata sahají od takových problémů jako je akutní krize v Kosovu a zákonné operace spojeneckých sil NATO, po širší institucionální otázky, jak NATO a další evropsko-atlantické instituce by se měly přizpůsobit, aby mohly čelit novým výzvám.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 31: Strategická preempce: Zahraniční politika USA a druhá válka v Iráku

Původní název:	Strategic Preemption: U.S. Foreign Policy and the Second Iraq War
Název česky:	Strategická preempce: Zahraniční politika USA a druhá válka v Iráku
Autor:	Robert J. Pauly, Tom Lansford
Nakladatelství:	Ashgate Publishing Company, 2005
ISBN:	0-7546-975-4
Počet stránek:	173
Rešerše:	Tato kniha zkoumá široký rámec politiky USA vůči Iráku pod správou George W. Bushe. Druhá irácká válka ukazuje, jak Spojené státy napadly muslimskou zemi. Autor popisuje široký dopad na vztahy Spojených států s muslimskými státy, a to jak v regionálním tak i globálním kontextu. Kniha také zkoumá vazby mezi útoky Al – Kaidy na Spojené státy z 11. září 2001 a druhou válkou v Iráku.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 32: Budoucí vývoj ve východoasijských mezinárodních vztazích

Původní název:	Future Trends in East Asian International Relations
Název česky:	Budoucí vývoj ve východoasijských mezinárodních vztazích
Autor:	Quansheng Zhao
Nakladatelství:	Frank Cass Publishers, 2002
ISBN:	0-7146-5259-8
Počet stránek:	260
Rešerše:	Tato kniha poskytuje detailní pochopení klíčových otázek, hráče a budoucí trendy ve východoasijské oblasti. Nutnost širokého povědomí o východoasijských mezinárodních vztazích je zvláště významné vzhledem k pokračujícímu růstu významu tohoto regionu ve světových záležitostech a probíhající znovu definování vztahů mezi Čínou, Japonskem, Ruskem a Spojenými státy po Studené válce. V knize se diskutuje o důležitých otázkách politického, ekonomického a strategického rozměru, jako je asijská ekonomická integrace a kontrola zbrojení a tím kniha poskytuje analýzu budoucího vývoje ve východní Asii v 21. století.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Další klíčovou hrozbou jsou regionální konflikty, které jsou také součástí jak Evropské bezpečnostní strategie, tak i Bezpečnostní strategie Spojených států.

Regionální konflikty jsou vážnou hrozbou současnosti a to především proto, že probíhají mimo jiné i nedaleko hranic Evropské unie.

Mohu říci, že pojmoutí problematiky regionálních konfliktů je ucelené a z mého pohledu komplexní. Knihy se většinou zabývají různými hledisky a řeší jednotlivé regionální konflikty ať už v Africe, na Blízkém východě, na Balkáně nebo v Asii. Několik knih dokonce velice podrobně popisuje kořeny, průběh a vyhlídky lokálních i regionálních konfliktů, které ohrožují mír ve světě. Kromě stálých zdrojů napětí jako je Afghánistán, Palestina a Irák se některé knihy zabývají např. problémy v Kašmíru, Severním Irsku, v předkavkazské i zakavkazské oblasti, na Srí Lance a v dalších částech světa. Téměř všechny knihy, které jsem shlédla obsahovaly případové studie a u některých byl text o jednotlivých oblastech doplněn aktuálními fotografiemi, mapami, nejnovějšími statistickými údaji, vlajkami nebo znaky.

Obecně se knihy nejčastěji věnují současným regionálním trendům a jejich významu pro strategii a plánování, a potenciálním zdrojům konfliktů v kritických oblastech. Autoři často popisují možné strategické konflikty a jejich scénáře. Tyto scénáře jsou důležité např. pro politiku sousedství EU, ale také pro organizace jako je OSN nebo NATO, které se tak mohou intenzivněji zaměřit na problémy regionu a případně se do konfliktu vložit. Knihy také často zabývají globálními změnami jako je růst počtu obyvatel, změna klimatu, nedostatek vody a potravin, které mohou být podnětem pro konflikty a to především v Africe.

4.4 Zhroucené státy

Čtvrtou klíčovou bezpečnostní hrozbou 21. století jsou zhroucené státy. Na internetovém serveru <http://books.google.com/> bylo celkem nalezeno **833** anglicky psaných knih na dotaz „**security policy of 21 century state failure**“.

V následujících tabulkách je provedena rešerše deseti knih k tomuto tématu.

Tabulka 33: Selhání státu, kolaps a rekonstrukce

Původní název:	State Failure, Collapse and Reconstruction
Název česky:	Selhání státu, kolaps a rekonstrukce
Autor:	Jennifer Milliken
Nakladatelství:	Blackwell Publishing, 2003
ISBN:	1-4051-0536-4
Počet stránek:	325
Rešerše:	Tato kniha popisuje selhání státu a státní krach v historickém kontextu a vysvětluje, jaké struktury a síly vedly ke zhroutilí státu v řadě zemí po celém světě. Autor také analyzuje soudobé zásahy a snahy o rekonstrukci ve zhroutilých státech.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 34: Hledání bezpečnosti: Zásadní strategie USA pro 21. století

Původní název:	The Search for Security: a U.S. Grand Strategy for the Twenty-first Century
Název česky:	Hledání bezpečnosti: Zásadní strategie USA pro 21. století
Autor:	Max G. Manwaring, Edwin G. Corr, Robert H. Dorff
Nakladatelství:	Praeger Publishers, 2003
ISBN:	0-275-96863-4
Počet stránek:	149
Rešerše:	Tato kniha poskytuje obsáhlý popis současného globálního bezpečnostního prostředí a posouzení bezpečnostní politiky USA od konce studené války. Autoři tvrdí, že strategie musí podporovat schopnost zemí zabezpečit a přizpůsobit se velmi volatilní oblasti bezpečnosti. Autoři nastiňují koncepční pokyny pro vhodnou strategii pro řešení nesčetných politických, ekonomických, informačních hrozeb a výzev a také odvrácení hrozeb, které vznikly v dnešní nestabilním, chaotickém, násilném, a nejednoznačném globálním bezpečnostním prostředí. Jejich závěry jsou jednoznačné. Spojené státy se musí vyrovnat s významnou změnou charakteru bezpečnostních výzev a příležitostech 21. století. To vyžaduje významnou změnu ve způsobu, jakým země rozvíjí svou bezpečnostní strategii a jak je země organizována na plánování a realizaci této strategie.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 35: Závislost na selhání: Bezpečnostní politika USA v Latinské Americe a v andském regionu

Původní název:	Addicted to Failure: U.S. Security Policy in Latin America and the Andean Region
Název česky:	Závislost na selhání: Bezpečnostní politika USA v Latinské Americe a v andském regionu
Autor:	Brian Loveman
Nakladatelství:	Rowman & Littlefield Publishers, 2006
ISBN:	978-0-7425-4098-9; 0-7425-4098-7
Počet stránek:	367
Rešerše:	Tato kniha kriticky zkoumá, proč Spojené státy pokračují v neúspěšné politice v Latinské Americe. Jaké prvky amerických a latinskoamerických politických systémů umožnily studenou válku, válku proti drogám a válku proti teroru. Autor si klade otázky proč americká politika, která podporuje právní stát, lidská práva a demokracii, přispěla k rozsáhlé korupci, erozi státních orgánů, porušování lidských práv a rostoucí destabilizaci. Proč latinskoamerické vlády, Evropská unie a američtí zákonodárci často pracují na navzájem se vylučujících záměrech, když tvrdí, že jsou odhodláni angažovat se v podpoře demokracie a rozvoje v regionu.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 36: Širší Černomořský region v 21. století: Strategické, ekonomické a energetické perspektivy

Původní název:	The Wider Black Sea Region in the 21st Century: Strategic, Economic, and Energy Perspectives
Název česky:	Širší Černomořský region v 21. století: Strategické, ekonomické a energetické perspektivy
Autor:	Daniel Hamilton, Gerhard Mangott
Nakladatelství:	Center For Transatlantic Relations, 2008
ISBN:	980187133
Počet stránek:	342
Rešerše:	Tato kniha popisuje oblast Černého moře, která byla kdysi na okraji evropského povědomí. V současnosti je to další hranice transatlantického strategického myšlení, pokud jde o energetickou bezpečnost, obchod, migraci a další klíčové politické oblasti. V této knize odborníci zkoumají nové dynamiky v oblasti Černého moře, včetně výhledů regionu, nadregionální problémy, jako je energetická bezpečnost, přeshraniční konflikty, demokracie, občanská práva a práva státu a budoucí vztahy s Ruskem, EU, NATO a dalšími klíčovými aktéry.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 37: Puls humanitární pomoci

Původní název:	The Pulse of Humanitarian Assistance
Název česky:	Puls humanitární pomoci
Autor:	Kevin M. Cahill
Nakladatelství:	The Center for Humanitarian Assistance, 2007
ISBN:	978-0-8232-2716-7
Počet stránek:	314
Rešerše:	Tato kniha popisuje mezinárodní humanitární akce – zejména v důsledku přírodních katastrof nebo ozbrojených konfliktů. Kniha se zabývá problémy, hrozbami a příležitostmi, které podporují úsilí v dnešním světě. Autor se zabývá otázkami, které patří do vojenské a civilní spolupráce v oblasti katastrof ve velkém měřítku, se zvláštním zaměřením na růst soukromých armád. Dále popisuje způsoby, jak posílit bezpečnost pro humanitární pracovníky, uprchlíky a vysídlené osoby. Kniha přináší diplomatické, vojenské, lékařské, právní, politické, náboženské a etické perspektivy ze zkušeností v Dárfúru, západní Africe, Iráku, Pákistánu a dalších oblastí.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 38: Válečná smečka psů: Řízení konfliktů v rozděleném světě

Původní název:	Leashing the Dogs of War: Conflict Management in a Divided World
Název česky:	Válečná smečka psů: Řízení konfliktů v rozděleném světě
Autor:	Chester A. Crocker, Fen Osler Hampson, Pamela R. Aall
Nakladatelství:	United States Institute of Peace Press, 2007
ISBN:	978-1-929223-97-8
Počet stránek:	726
Rešerše:	Kniha prezentuje více pohledů, jak nejlépe předcházet, zvládat a řešit konflikty po celém světě. Autor hodnotí povahu a rozsah změn vyvolané 11. září 2001 a po jejím skončení, a zkoumá jejich dalekosáhlé důsledky. Pro Spojené státy byly změny samozřejmě dramatické. Jsou zapojeny do války s terorismem a staly se tak třetí stranou v některých konfliktech a přímí účastníci konfliktu v Iráku a Afghánistánu. Tyto události mají ale dopad i na ostatní hráče, jako je NATO a OBSE. Zhroucené státy, hospodářské stagnace, šíření zbraní, jaderných raket a identita založena na konfliktech nadále ohrožují globální bezpečnost. Autor se snaží pochopit dynamiku současných konfliktů a hledá nejlepší prostředky pro jejich vyřešení.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 39: Protichůdné otázky v africkém rozvoji: Pokrok, výzvy a budoucnost

Původní název:	Contending Issues in African Development: Advances, Challenges, and the Future
Název česky:	Protichůdné otázky v africkém rozvoji: Pokrok, výzvy a budoucnost
Autor:	Obioma M. Iheduru
Nakladatelství:	Greenwood Press, 2001
ISBN:	0-313-30961-2
Počet stránek:	342
Rešerše:	Tato kniha zkoumá otázky a dynamiku problematického rozvoje Afriky a situuje otázky do kulturního, politického, ekonomického a sociálního prostředí. Každá kapitola vymezuje konkrétní problém a ukazuje jakou roli hraje v celkovém rozvoji a spekuluje o způsobech, jak se vypořádat s problémy, které přináší.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 40: Přehodnocení nejistoty, války a násilí: mimo divokou globalizaci?

Původní název:	Rethinking Insecurity, War and Violence: beyond Savage Globalization?
Název česky:	Přehodnocení nejistoty, války a násilí: Mimo divokou globalizaci?
Autor:	Damian Grenfell, Paul James
Nakladatelství:	Routledge, 2008
ISBN:	0-203-89419-7
Počet stránek:	233
Rešerše:	Tato kniha přehodnocuje bezpečnostní paradigma v rámci války proti teroru, které poskytuje obsáhlé a systematické analýzy dlouhodobé politiky, vojenské a kulturní nejistoty od místní až po globální. Autoři předkládají analýzu současného stavu násilí, které se pohybuje mimo identifikování bezprostředních hrozeb. Dále se zamýšlí nad otázkou propojení mezi globalizací, konflikty a ohrožení bezpečnosti lidí, včetně ekologické nejistoty a zkoumá hlubší zdroje nejistoty s cílem poskytnout silnější základ pro zmírnění násilí a jiné formy nejistoty v dnešním světě, a tak orientovat politická rozhodnutí do vztahu s místními, regionálními a globálními bezpečnostními problémy.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 41: Svádění tyranie ve Střední Asii

Původní název:	The Temptations of Tyranny in Central Asia
Název česky:	Svádění tyranie ve Střední Asii
Autor:	David Lewis
Nakladatelství:	Columbia University Press, 2008
ISBN:	978-0-231-70025-2
Počet stránek:	243
Rešerše:	Tato kniha se zabývá svržením Talibanu v Afghánistánu a také kritizuje přehlížení bývalých sovětských států Střední Asie - Tádžikistán, Kazachstán, Uzbekistán, Kyrgyzstán a Turkmenistán- které hrají klíčovou úlohu ve válce proti teroru. Vojenská a ekonomická pomoc z Ameriky a dalších západních zemí proudí do regionu za předpokladu, že bude posílena stabilita a dosažena demokracie. O několik let později, kdy západní strategie uplatňuje svůj geopolitický vliv v regionu, je chaos a autokracie, která se zdá, že tu bude napořád. Autor v knize zkoumá, proč spojenectví USA s Uzbekistánem nedokázalo provést reformy a místo toho to skončilo masakrem civilistů. Poskytuje detailní přehled za rok 2005, kdy proběhla v Krgyzstánu revoluce a zkoumá politické transformace v Turkmenistánu po smrti jeho bývalého vůdce Saparmurat Nijazov, a zkoumá islámské militantní skupiny, které ohrožují stabilitu regionu.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 42: Globalizace politického násilí: Globalizační stín

Původní název:	The Globalization of Political Violence: Globalization's Shadow
Název česky:	Globalizace politického násilí: Globalizační stín
Autor:	Richard Devetak, Christopher W. Hughes
Nakladatelství:	Routledge, 2008
ISBN:	0-203-93569-1
Počet stránek:	291
Rešerše:	Tato kniha popisuje události z 11. září 2001, kdy se ukázalo, že globalizace má i druhou tvář. Zatímco obyvatelstvo velké části světa vnímá přínosy globalizace, jiní se snaží využít globalizaci pro vlastní politicky násilné účely. Kniha nabízí důležitý metodický a multidisciplinární náhled do studia globalizace a politického násilí s cílem řešit konkrétní povahu vztahu mezi globalizací a politickým násilím. Autor popisuje měnící se charakter státu, armády a státní konflikty v rámci globalizace, roli státu při vzniku nových forem násilí ze strany státu, uprchlíků a anti-globalizační demonstrantů, roli teroristických aktérů po 11. září, síť pro šíření ZNH a vzestup soukromých vojenských skupin.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Další klíčovou hrozbou, která je obsažená v Evropské bezpečnostní strategii jsou zhroutené státy.

Zhroutený stát je stát, který neplní své základní funkce. Problematika zhroutených států se dotýká i vyspělých států a to především v podobě migrace, rostoucího počtu žadatelů o azyl, pašování lidí, drog a zbraní.

Je známo, že ideálním útočištěm pro teroristické skupiny je selhávající stát, kde mohou teroristé beztrestně operovat. Tyto zhroutené státy tak mohou být hrozbou pro všechny státy na světě i hrozbou stability celých regionů. Mezi zhroutené státy patří např. Haiti, Demokratická republika Kongo, Somálsko, Súdán, Afghánistán, Pákistán nebo Irák.

Knih o problematice zhroutených států je opravdu mnoho, na serveru „books.google.com“ jich bylo nalezeno téměř stejné množství jako knih, které se věnují terorismu nebo proliferaci zbraní hromadného ničení. To naznačuje, že ani tato klíčová hrozba není opomíjena.

Knihy se obvykle zaměřují na dopad zhroutených států na vyspělé státy jako jsou EU nebo USA. V mnoha knihách si autoři kladou otázku, proč západní politika (především pak americká politika) nedokáže pomoci regionům, kde se nachází zhroutené státy. Často se autoři nezaměřují pouze na problematiku zhroutených států, ale píšou i o regionálních konfliktech, šíření zbraní hromadného ničení a mezinárodním terorismu, které jsou vzájemně provázané a ovlivňují se navzájem a tak ohrožují globální bezpečnost.

Dle mého názoru je problematika zhroucených států velmi dobře zpracována. Ale bohužel jen v málo knihách autoři nabízí řešení, jak pomoci zhrouceným státům a ve většině knih je pouze kritizován současný přístup vyspělých zemí a mezinárodních organizací k tomuto problému.

4.5 Organizovaný zločin

Poslední klíčovou bezpečnostní hrozbou 21. století je organizovaný zločin. Na internetovém serveru <http://books.google.com/> bylo celkem nalezeno **645** anglicky psaných knih na dotaz „**security policy of 21 century organised crime**“.

V následujících tabulkách je provedena rešerše deseti knih k tomuto tématu.

Tabulka 43: Kritické úvahy o nadnárodním organizovaném zločinu, praní špinavých peněz a korupce

Původní název:	Critical Reflections on Transnational Organized Crime, Money Laundering, and Corruption
Název česky:	Kritické úvahy o nadnárodním organizovanému zločinu, praní špinavých peněz a korupce
Autor:	Margaret E. Beare
Nakladatelství:	University of Toronto Press, 2003
ISBN:	0-8020-8190-8
Počet stránek:	354
Rešerše:	Tato kniha zahrnuje empirické studie, které zkoumají organizovaný zločin v rámci nedostatečné struktury, nedostatečných příkazů k uvalení vazby na konkrétní trestné činy a nedostatku nahromaděného majetku, který by se stal cílem trestního stíhání pro praní špinavých peněz. V současné době, nadnárodní zločin, organizovaný zločin, praní špinavých peněz, korupce již nejsou považovány za samostatné subjekty, ale jsou vzájemně propojeny a někdy napojeny na podporu terorismu. Zatímco skutečné společenské hrozby nejsou započteny, kritické úvahy proti nadnárodním organizovanému zločinu, praní špinavých peněz a korupci tvrdí, že prosazování politického úsilí musí být zaměřeno na vhodné cíle, a vnímané hrozby musí být podrobněji hodnoceny, aby se zabránilo vzrůstajícímu strachu a plýtvání prostředky.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 44: Scénáře evropského organizovaného zločinu pro rok 2015

Původní název:	European Organised Crime Scenarios for 2015
Název česky:	Scénáře evropského organizovaného zločinu pro rok 2015
Autor:	Tom Vander Beken
Nakladatelství:	Maklu Publishers, 2006
ISBN:	90-466-027-0
Počet stránek:	283
Rešerše:	Tato kniha je výsledkem studie spolufinancování v rámci programu AGIS 2006 Evropské komise známé pod zkratkou OCO (Organised Crime Outlook). Kniha popisuje metodiku pro provedení analýzy dlouhodobých hrozeb plynoucích z organizovaného zločinu a scénáře studií a použití jich ve čtyřech případových studiích na dvou různých úrovních, tři studie jsou na úrovni členských států (Belgie, Slovinsko a Švédsko) a jednu na úrovni Evropské unie. V poslední kapitole jsou uvedeny závěry a doporučené metody a její aplikace.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 45: Východní Evropa, Rusko, Střední Asie 2003, svazek 2003

Původní název:	Eastern Europe, Russia and Central Asia 2003, Volume 2003
Název česky:	Východní Evropa, Rusko a Střední Asie 2003, svazek 2003
Autor:	Imogen Bell
Nakladatelství:	The Gresham Press, 2003
ISBN:	1-85743-137-5
Počet stránek:	638
Rešerše:	Tato kniha nabízí články na něž se vztahují témata, které se věnují organizovanému zločinu, ruské finanční krizi, mezinárodním vztahům, ekonomické situaci v zemích Společenství nezávislých států, životnímu prostředí, sociální politice, islamistickému radikalismu a měnící se geopolitice regionu a energetické politice.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 46: Policejní kontrola světa: Kontrola kriminality a trestné činnosti v mezinárodních vztazích

Původní název:	Policing the Globe: Criminalization and Crime Control in International Relations
Název česky:	Policejní kontrola světa: Kontrola kriminality a trestné činnosti v mezinárodních vztazích
Autor:	Peter Andreas, Ethan Avram Nadelmann
Nakladatelství:	Oxford University Press, 2006
ISBN:	0-19-508948-0
Počet stránek:	333
Rešerše:	V této knize autoři vysvětlují, jak a proč se zákazy a policejní praxe stále více rozšiřuje napříč hranicemi států. Internacionalizace kontroly zločinu je často popisována jako přirozená a předvídatelná reakce na růst mezinárodní trestné činnosti ve věku globalizace. Autoři rozebírají tento konvenční pohled jako přinejmenším neúplný a v nejhorším případě matoucí. Podle autorů internacionalizace policejní spolupráce odráží především ambiciózní snahu západních velmocí k prosazení své vlastní definice zločinu, a to nejen pro politický a ekonomický zisk, ale také ve snaze prosadit vlastní morálku v jiných částech světa.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 47: Přicházející Balkánský kalifát: Hrozba radikálního islámu v Evropě a na Západě

Původní název:	The Coming Balkan Caliphate: the Threat of Radical Islam to Europe and the West
Název česky:	Přicházející Balkánský kalifát: Hrozba radikálního islámu v Evropě a na Západě
Autor:	Christopher Deliso
Nakladatelství:	Praeger Security International, 2007
ISBN:	978-0-275-99525-6; 0-275-99525-9
Počet stránek:	213
Rešerše:	Tato kniha popisuje Balkán jako bránu mezi Východem a Západem, kde najdeme drsné čtvrti, ve kterých organizovaný zločin a terorismus představují stálou hrozbu. Kniha popisuje 15 let zavádění západních intervencí, politického intrikaření a usmíření místní mafie a umožnění radikálním islámským skupinám, aby se usadily v klíčových oblastech na Balkáně. Autor se zaměřuje na rozšíření konfliktu na Blízkém východě a teroristickou hrozbu přicházející z regionu. Podle autora je Západ v nebezpečí, protože přehlíží nové silné bojiště války proti teroru. Tento historicky nestálý region byl svědkem jednoho z nejhorších násilí na konci 20. století – Jugoslávské války. Během těchto konfliktů, krátkozraké a politicky motivované politiky Spojených států a jejich spojenců přímo dovolily islámskému Mudžehedíni a teroristicky propojným osobám zřídit oporu v regionu, stejně jako s předky Talibanu před deseti lety v Afghánistánu.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 48: Obchodování s lidmi: Stíhání z evropské perspektivy

Původní název:	Trafficking in Persons: Prosecution from a European Perspective
Název česky:	Obchodování s lidmi: Stíhání z evropské perspektivy
Autor:	Conny Rijken
Nakladatelství:	T.M.C Asser Press, 2003
ISBN:	90-6704-167-X
Počet stránek:	323
Rešerše:	Trestný čin obchodování s lidmi je čím dál častěji propojen v mezinárodním kontextu, a mnohé z problémů při stíhání tohoto trestného činu ztěžuje skutečnost, že se jedná o více než jeden stát. Vnitrostátní předpisy trestního práva, nejsou dostatečné pro stíhání a boje proti němu odpovídajícím způsobem. Pro mezinárodní zločin by se účinné stíhání mělo hledat za hranicemi země. Tato kniha poskytuje počáteční podnět pro přístup na úrovni EU ke stíhání obchodování s lidmi efektivněji, založené na koncepci regionální příslušnosti. Nedávno vyvinuté nástroje a iniciativy v rámci EU, jako je například evropský zatýkácí rozkaz, Eurojust a Evropský veřejný žalobce, jsou také zahrnuty v této knize. Konečný závěr, který lze vyvodit, je, že je třeba dodržovat důsledné trestní stíhání v oblasti obchodování s lidmi.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 49: Organizovaný zločin v Evropě: Pojmy, modely a řízení politiky v Evropské unii a mimo ni

Původní název:	Organised Crime in Europe: Concepts, Patterns, and Control Policies in the European Union and Beyond
Název česky:	Organizovaný zločin v Evropě: Pojmy, modely a řízení politiky v Evropské unii a mimo ni
Autor:	Cyrille Fijnaut, Letizia Paoli
Nakladatelství:	Springer, 2004
ISBN:	1-4020-2615-3
Počet stránek:	1074
Rešerše:	Tato kniha představuje první pokus o systematické srovnání koncepcí organizovaného zločinu, stejně jako historické a současné modely a řízení politiky ve třinácti evropských zemích. Patří mezi ně 7 starých členských států EU (Dánsko, Francie, Německo, Itálie, Nizozemsko, Španělsko a Spojené království) a dva noví členové EU (Česká republika a Polsko), kandidátská země (Turecko) a tři země, které nejsou členy EU (Albánie, Rusko a Švýcarsko). Na základě standardizovaných výzkumných protokolů, třicet tři odborníků z různých právních a společenských disciplín poskytli pohled prostřednictvím podrobné zprávy jednotlivých zemí. Na základě toho byly porovnány vzory organizovaného zločinu a politiky v Evropě a zhodnoceny iniciativy EU proti organizovanému zločinu.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 50: Příručka nadnárodní trestné činnosti a soudnictví

Původní název:	Handbook of Transnational Crime and Justice
Název česky:	Příručka nadnárodní trestné činnosti a soudnictví
Autor:	Philip L. Reichel
Nakladatelství:	SAGE Publications Ltd., 2004
ISBN:	9781412927567; 1412927560
Počet stránek:	512
Rešerše:	Tato kniha popisuje konkrétní trestné činy, které se vyskytují po světě a také zkoumá potřebu potírání této trestné činnosti. V této knize jsou zahrnuty příspěvky vědců z celého světa, které nabízí různé perspektivy, které poskytují globální pokrytí stále více nadnárodního charakteru trestné činnosti a snaží se poskytnout spolupráci v přeshraniční oblasti. Tato kniha je nejen komplexním úvodem do problematické mezinárodní trestní činnosti, ale obsahuje také konkrétní příklady, jako je mezinárodní terorismus, obchod s drogami a praní špinavých peněz. Kniha také zkoumá přeshraniční a mezinárodní úsilí policie, soudů, mezinárodních agentur a nápravných orgánů, aby mohly lépe zasadit ránu mezinárodnímu zločinu. Závěr knihy řeší vznikající problémy v nadnárodní trestné činnosti a práva a zvláštní pozornost je věnována mezinárodní organizované trestné činnosti ve všech oblastech světa.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 51: Boj proti mezinárodnímu zločinu: Pojmy, činnosti a odpovědi

Původní název:	Combating Transnational Crime: Concepts, Activities, and Responses
Název česky:	Boj proti mezinárodnímu zločinu: Pojmy, činnosti a odpovědi
Autor:	Phil Williams, Dimitri Vlassis
Nakladatelství:	Frank Cass Publishers, 2001
ISBN:	0-7146-5156-7
Počet stránek:	390
Rešerše:	Tato kniha se snaží vysvětlit vzestup nadnárodního organizovaného zločinu, jeho povahu a význam, dále činnost na ilegálních trzích a různé způsoby organizování. Kniha také zahrnuje případové studie konkrétní trestné činnosti, stejně jako analýzy obchodování se ženami, dětmi a s lehkými zbraněmi na černém trhu. Kniha zkoumá politické a soudní vymáhání právní odpovědi a věnuje pozornost přístupu Interpolu, vývoje Evropské unie – třetího pilíře a Europolu- a reakce Mezinárodní agentury pro atomovou energii na jaderný materiál.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Tabulka 52: G8 proti mezinárodnímu organizovanému zločinu

Původní název:	G8 against Transnational Organized Crime
Název česky:	G8 proti mezinárodnímu organizovanému zločinu
Autor:	Amandine Scherrer
Nakladatelství:	Ashgate Publishing Company, 2009
ISBN:	978-0-7546-7544-0
Počet stránek:	187
Rešerše:	Tato kniha se zabývá bojem proti praní špinavých peněz, obchodováním s drogami, nelegálním přistěhovalectvím, počítačovou trestnou činností a podporou zlepšování soudní a policejní spolupráce v trestních věcech. Tato témata byly důležitou součástí schůze G8 od roku 1990. Kniha vrhá světlo na povahu, strukturu a pracovní postup G8 proti nadnárodnímu organizovanému zločinu ze sociologického pohledu, aby bylo pochopeno zpracování, tvorba a šíření mezinárodních norem a standardů. Kniha poskytuje podrobnou analýzu podle zkoumaných aspektů mezinárodní politiky: zintenzivnění výměny odborných názorů na mezinárodní scéně přes posílenou spolupráci v boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, který vedl k působivému zpracování osvědčených postupů mírných právních doporučení.

Zdroj: Zpracováno podle informací nalezených na <http://books.google.com>

Organizovaný zločin představuje v současném světě jednu z největších bezpečnostních hrozeb a patří do pěti klíčových bezpečnostních hrozeb popsanych v Evropské bezpečnostní strategii.

Organizovaný zločin je trestná činnost, kterou páchají organizované skupiny a jejich cílem je co největší zisk nebo jiné výhody. Toho dosahují porušováním zákona v oblasti obchodu s drogami, lidmi, zbraněmi, praním špinavých peněz nebo paděláním. Organizovaný zločin může být také napojen na teroristické skupiny.

Organizovaný zločin ohrožuje stabilitu světového hospodářského systému a v případě některých států i politický systém. Organizovaný zločin ignoruje státy, jejich hranice i

zákony a vytváří si uvnitř společnosti své vlastní, paralelní, na státu nezávislé struktury a dbá na to, aby jeho aktivity probíhaly skrytě, nepozorovaně a mimo jakoukoliv publicitu.

Problematika organizovaného zločinu se dotýká jak vyspělých států, tak i rozvojových států nebo zhroucených států. Rozdíl je pouze ve formě organizovaného zločinu.

Lze konstatovat, že je dostatečné množství knih, které se věnují tomuto tématu (viz. internetový server books.google.com). Autoři se většinou věnují buď jednotlivým státům (ať už původním členským zemím EU, nově přistoupeným zemím EU, nečlenským zemím EU nebo státům mimo hranice EU) a podrobně popisují tyto státy z hlediska historického, regionálního nebo ekonomického a definují formy organizovaného zločinu, které se v daném státě vyskytují. Jiní autoři se zase zaměřují nikoli na státy, ale pouze na určité formy organizovaného zločinu, např. korupce, padělání, praní špinavých peněz, bankovní podvody, pašování a distribuce drog, obchod s lidmi nebo obchod se zbraněmi a výbušninami.

Téměř všechny mnou shlédnuté knihy (okolo 100 knih) jsou knihy, které zkoumají organizovaný zločin na nadnárodní úrovni a je tedy nutná mezinárodní spolupráce v potírání organizovaného zločinu. Autoři jsou si vědomi, že vnitrostátní předpisy trestního práva jsou nedostatečné pro stíhání a pro boj proti organizovanému zločinu jemu odpovídajícím způsobem. Knihy se často zaměřují na přístup Evropské unie a stíhání organizovaného zločinu jako je evropský zatýkací rozkaz, Eurojust, Europol a další nadnárodní organizace a volají po zefektivnění a rozšíření pravomocí nadnárodních organizací. Knihy také obsahují případové studie konkrétní trestné činnosti jako je obchod s drogami a praní špinavých peněz, stejně tak i analýzy týkající se problematiky obchodování se ženami, dětmi a s lehkými zbraněmi na černém trhu. Některé knihy se snaží vysvětlit vzestup nadnárodního organizovaného zločinu, jeho povahu a význam, dále činnost na ilegálních trzích a různé způsoby organizování.

Velká pozornost v knihách je věnována představení organizovaného zločinu v jeho konkrétních regionálních variantách, např. italskému, čínskému, japonskému, postsovětskému, balkánskému, kolumbijskému a africkému organizovanému zločinu.

Několik autorů dokonce nabízí do hloubky jdoucí vylíčení kriminálního podsvětí a jeho obyvatel a ukazuje, jak vazby organizovaného zločinu zasahují do legitimních obchodů i vlád. Knihy, které se věnují této problematice často zmiňují historii a kodexy chování

zločineckých skupin ovládajících ilegální trhy, ale i právními systémy a složkami prosazujícími zákony v zemích po celém světě.

Bohužel propojení světa neprohlubuje jen ekonomickou nebo kulturní spolupráci zemí a lidí, ale také otevírá brány pro expanzi zločineckých sítí.

ZÁVĚR

Ve své diplomové práci, která nese název Analýza bezpečnostních hrozeb 21. století, jsem se zabývala bezpečnostními hrozbami nejen z obecného hlediska, ale také z hlediska čtenáře, který se zajímá o tuto problematiku.

Cílem bylo především charakterizovat klíčové hrozby 21. století a následně zhodnotit literaturu, která je dostupná na internetu.

Diplomovou práci jsem rozpracovala na část teoretickou, která je podle mého názoru nutná pro pochopení základních pojmů, ve které jsem mimo jiné popsala Bezpečnostní strategii České republiky, Evropskou bezpečnostní strategii a Národní bezpečnostní strategii USA. V praktické části jsem pomocí metody analýzy literárních pramenů zhodnotila anglicky psanou literaturu na internetu.

V první kapitole jsem vymezila základní pojmy, které s touto problematikou úzce souvisí (bezpečnost, hrozba, riziko, mimořádné události a krizové situace).

Druhá kapitola se zabývá bezpečnostní politikou státu, ve které je blíže charakterizována Česká bezpečnostní strategie, Evropská bezpečnostní strategie a Národní strategie USA.

Třetí kapitola popisuje hlavní bezpečnostní hrozby 21. století, které jsou uvedeny v Evropské bezpečnostní strategii a Národní bezpečnostní strategii USA.

V poslední kapitole byl proveden výzkum. Ke každé klíčové hrozbě bylo nalezeno na serveru <http://books.google.com/> zhruba 700 anglicky psaných knih, z nichž jsem vybrala vzorek deseti publikací a provedla rešeršní průzkum a následně analýzu literárních pramenů z každé oblasti. Vzorek knih jsem vybrala podle nejzajímavějšího obsahu a snažila jsem se vybrat takové knihy, které popisují nejčastěji řešená témata klíčových hrozeb a na základě rešerší knih jsem zanalyzovala, jaká témata se v knihách vyskytují nejčastěji, která témata jsou opomíjena a provedla jsem celkové zhodnocení dostupné literatury ke klíčovým hrozbám 21. století. Celkem jsem prostudovala okolo 100 rešerší knih ke každé hrozbě, tzn. celkem 500 knih.

Podle mého průzkumu jsem došla k závěru, že anglicky psaných knih na internetu, které se zabývají klíčovými hrozbami 21. století, je velké množství. Ani jedna hrozba není opomíjena na úkor dalších. Bohužel ne všechny publikace, jsou zpracovány srozumitelně pro širokou veřejnost a s dostatečným nadhledem autorů. Proto doporučuji nejprve si přečíst rešerše a recenze knih a teprve pak si vybrat vhodnou publikaci ke čtení.

Cílem této diplomové práce bylo popsat současné bezpečnostní hrozby, které mohou ovlivnit bezpečnost České republiky a prostřednictvím analýzy literárních pramenů zhodnotit dostupnou anglicky psanou literaturu na internetu ke klíčovým hrozbám 21. století.

Domnívám se, že vytyčený cíl práce jsem splnila. Ze získaných výsledků analýzy literárních pramenů se mi podařilo sestavit přehled nejčastěji psaných témat a vyvodit závěry, které podle mého názoru mohou být užitečné pro všechny, kdo projeví zájem si přečíst knihu na internetu, která se zabývá současnými bezpečnostními hrozbami.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

MONOGRAFIE A TIŠTĚNÉ PUBLIKACE

- [1] BALABÁN, Miloš; DUCHEK, Jan; STEJSKAL, Libor. *Kapitoly o bezpečnosti*. Praha : Karolinum, 2007. 428 s. ISBN 978-80-246-1440-3.
- [2] BALABÁN, Miloš; STEJSKAL, Libor. *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2007. 152 s. ISBN 978-80-87041-17-8.
- [3] ČESKO, BEZPEČNOSTNÍ RADA STÁTU, *Zpráva o stavu zajištění České republiky*. Praha: Úřad vlády České republiky, 2006, 67 s. ISBN 80-86734-91-9.
- [4] FARAZMAND, Ali. *Handbook of Crisis and Emergency Management*. United States of America : Taylor & Francis, 2001. 788 s. ISBN 9780824704223.
- [5] LINHART , P., ROUDNÝ, R. *Ochrana obyvatelstva a terorismus*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. 238 s. ISBN 978-80-7395-165-8.
- [6] MATOUŠEK, Jiří; LINHART, Petr. *CBRN : Chemické zbraně*. Ostrava: SBPI, 2005. 151 s. ISBN 80-86634-71-X.
- [7] MIKA, Otakar J. *Informovanost obyvatelstva a jeho připravenost na zvládání mimořádných událostí*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7394-111-6.
- [8] PROCHÁZKOVÁ, Dana; ŘÍHA, Josef. *Krizové řízení*. Praha : MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2004. 226 s. ISBN 80-86640-30-2.
- [9] REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Krizový management ve veřejné správě : Teorie a praxe*. Praha : Ekopress, 2004. 249s. ISBN 80-86119-83-1.
- [10] ROUDNÝ, R., LINHART, P. *Krizový management I.: Ochrana obyvatelstva, mimořádné události*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004. 97 s. ISBN 80-7194-674-5.
- [11] ŘIHÁČKOVÁ, Věra. *Boj proti terorismu: Globální výzva 21. století*. Praha: Europeum, 2006. 82 s. ISBN 80-86993-03-5.
- [12] SOULEIMANOV, Emil a kol. *Terorismus : Válka proti státu*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 394 s. ISBN 80-86861-76-7.
- [13] STŘEDA, Ladislav. *Šíření zbraní hromadného ničení : vážná hrozba 21. století*. Ostrava: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. 245 s. ISBN 80-86640-03-5.
- [14] ZEMAN, P. a kol. *Česká bezpečnostní terminologie*. Brno: ÚSS VA Brno, 2003. 156 s. 80-210-3037-2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [15] Bezpečná Evropa v lepším světě Evropská bezpečnostní strategie. *Centrum pro sociální a ekonomické strategie* [online]. 2003, [cit. 2010-03-24]. Dostupný z WWW: <http://www.ceses.cuni.cz/CESES-76-version1-evropska_bezpecnostni_strategie.pdf>.
- [16] *Bezpečnostní informační služba* [online]. 2009 [cit. 2010-04-13]. Šíření zbraní hromadného ničení. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.cz/zbrane-hromadneho.html>>.
- [17] *Bezpečnostní strategie České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <www.hzscr.cz/soubor/bezpecnostni-strategie-cr-pdf.aspx>.
- [18] EICHLER, Jan. *Jak vyhodnocovat bezpečnostní hrozby a rizika dnešního světa* [online]. 2004 [cit. 2010-01-05]. Dostupný z WWW: <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6305>.
- [19] FRANK, Libor. *Bezpečnostní prostředí České republiky* [online]. 2003 [cit. 2010-02-20]. Dostupný z WWW: <www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6375>.
- [20] KHOL, Radek. Národní bezpečnostní strategie USA a ČR. In *Policy Paper*. Praha : Ústav mezinárodních vztahů, 2004 [cit. 2010-04-05]. Dostupné z WWW: <se2.isn.ch/.../Files/.../2004-11-Národní+bezpečnostní+strategie.pdf>.
- [21] Management regionální a místní správy. *Řízení regionální a místní správy*. Ostrava, 2006 [cit. 2010-04-13]. Dostupné z WWW: <http://www.dhv.cz/regstrat/vav/dvz2_managementram.pdf>.
- [22] *Městský úřad Litoměřice* [online]. 2009 [cit. 2010-03-09]. Bezpečnostní systém ČR. Dostupné z WWW: <http://radnice.litomerice.cz/krize/bezpecnostni_system_cr.pdf>.
- [23] *Krizová situace nebo také krizový stav* [online]. 2007 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <http://www.mesto-blatna.cz/krizove%20rizeni/kriz_sit.htm>.
- [24] Valné shromáždění OSN. *Zhroucené státy* [online]. 2009, XV. ročník, [cit. 2010-02-28]. Dostupný z WWW: <www.studentsummit.cz/data/1258667842107BGR_GA_Failedstates.pdf>.
- [25] WEISS, Tomáš. *Europeum* [online]. 27.9.2004 [cit. 2010-04-05]. Evropská bezpečnostní strategie ve světle Národní bezpečnostní strategie USA. Dostupné z WWW: <http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=733>.
- [26] *Základní dělení mimořádných událostí* [online]. 2007 [cit. 2010-01-26]. Dostupný z WWW: <http://www.mesto-vlasim.eu/Krize/Zakladni_deleni_mim_udalosti.pdf>.

- [27] *Zpráva o stavu zajištění bezpečnosti České republiky* [online]. Praha : [s.n.], 2006 [cit. 2010-02-24]. Dostupný z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/dokumenty/zprava_o_stavu_zajisteni_bezpecnosti_CR.pdf>.
- [28] <http://books.google.com/>
- [29] www.mvcr.cz

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, ROVNIC A GRAFŮ

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Základní dělení mimořádných událostí.....	16
Obrázek 2: Vztah mezi krizovými stavy a situacemi.....	19
Obrázek 3: Bezpečnostní systém ČR.....	42

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Dělení a charakteristika krizových stavů.....	19
Tabulka 2: Boj proti terorismu a povstání v 21. století: Mezinárodní perspektivy	66
Tabulka 3: Zaměřeno na terorismus, svazek 8.....	66
Tabulka 4: Bezpečnost v 21. století: Organizace spojených národů, Afghánistán a Irák.....	66
Tabulka 5: Rámec terorismu: Sdělovací prostředky, vláda a veřejnost.....	67
Tabulka 6: Terorismus v perspektivě, druhé vydání.....	67
Tabulka 7: Sociální dynamika globálního terorismu a politiky v oblasti prevence.....	67
Tabulka 8: Vnitřní bezpečnost a terorismus: Čtení a interpretace	68
Tabulka 9: Encyklopedický přehled globálního terorismu v 21. století	68
Tabulka 10: Terorismus a udržení míru: Nové bezpečnostní výzvy	68
Tabulka 11: Jádru terorismu	69
Tabulka 12: Jaderné odzbrojení v 21. století	71
Tabulka 13: Zastrasování a bezpečnost v 21. století: Čína, Británie, Francie a trvalé dědictví jaderné revoluce	71
Tabulka 14: Šíření zbraní hromadného ničení na Blízkém východě: směry a možnosti politiky v novém století.....	72
Tabulka 15: Boj proti šíření zbraní hromadného ničení: Možnosti NATO a EU ve Středomoří a na Blízkém východě	72
Tabulka 16: Soupeřící západní strategie proti šíření zbraní hromadného ničení: Porovnání spojených států a blízkého spojence	72
Tabulka 17: Boj proti zbraním hromadného ničení: Budoucnost mezinárodní politiky nešíření.....	73
Tabulka 18: Technologie a bezpečnost v 21. století: Pohled ze strany poptávky.....	73
Tabulka 19: První jaderný úder: Následky porušení zákazu	73
Tabulka 20: Boj proti šíření jaderných zbraní: Strategické informace a bezpečnostní politika	74

Tabulka 21: Terorismus a zbraně hromadného ničení: Reakce na výzvu	74
Tabulka 22: Zdroje konfliktů ve 21. století: Regionální budoucnost a americká strategie	76
Tabulka 23: Ozbrojené síly a společnost v Evropě 21. století: Srovnávací analýza.....	76
Tabulka 24: Rovnováha moci: Teorie a praxe v 21. století	76
Tabulka 25: Analýza zahraniční politiky Blízkého východu a vztah s Evropou.....	77
Tabulka 26: Bezpečnost a životní prostředí ve Středomoří: Vytváření bezpečnosti a konflikty způsobené okolním prostředím	77
Tabulka 27: Globalizace a environmentální výzvy: Nové chápání bezpečnosti v 21. století.	78
Tabulka 28: Evropská unie a předcházení konfliktům: Politická a právní hlediska.....	78
Tabulka 29: Vliv asijských mocností na globální vývojové trendy.....	78
Tabulka 30: NATO a jihovýchodní Evropa: Bezpečnostní otázky na počátku 21. století	79
Tabulka 31: Strategická preempce: Zahraniční politika USA a druhá válka v Iráku	79
Tabulka 32: Budoucí vývoj ve východoasijských mezinárodních vztazích	79
Tabulka 33: Selhání státu, kolaps a rekonstrukce	81
Tabulka 34: Hledání bezpečnosti: Zásadní strategie USA pro 21. století	81
Tabulka 35: Závislost na selhání: Bezpečnostní politika USA v Latinské Americe a v andském regionu	81
Tabulka 36: Širší Černomořský region v 21. století: Strategické, ekonomické a energetické perspektivy	82
Tabulka 37: Puls humanitární pomoci	82
Tabulka 38: Válečná smečka psů: Řízení konfliktů v rozděleném světě.....	82
Tabulka 39: Protichůdné otázky v africkém rozvoji: Pokrok, výzvy a budoucnost	83
Tabulka 40: Přehodnocení nejistoty, války a násilí: mimo divokou globalizaci?	83
Tabulka 41: Svádění tyranie ve Střední Asii	83
Tabulka 42: Globalizace politického násilí: Globalizační stín	84
Tabulka 43: Kritické úvahy o nadnárodním organizovaném zločinu, praní špinavých peněz a korupce.....	85
Tabulka 44: Scénáře evropského organizovaného zločinu pro rok 2015	86
Tabulka 45: Východní Evropa, Rusko, Střední Asie 2003, svazek 2003	86
Tabulka 46: Policejní kontrola světa: Kontrola kriminality a trestné činnosti v mezinárodních vztazích	86
Tabulka 47: Přicházející Balkánský kalifát: Hrozba radikálního islámu v Evropě a na Západě	87
Tabulka 48: Obchodování s lidmi: Stíhání z evropské perspektivy	87

Tabulka 49: Organizovaný zločin v Evropě: Pojmy, modely a řízení politiky v Evropské unii a mimo ni	88
Tabulka 50: Příručka nadnárodní trestné činnosti a soudnictví	88
Tabulka 51: Boj proti mezinárodnímu zločinu: Pojmy, činnosti a odpovědi	89
Tabulka 52: G8 proti mezinárodnímu organizovanému zločinu	89

SEZNAM ROVNIC

Rovnice 1: Rovnice rizika pro neintencionální hrozby.....	13
---	----

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Počet nalezených knih na internetu	65
--	----

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

BRS	Bezpečnostní rada státu
BS	Bezpečnostní strategie
ČR	Česká republika
EBS	Evropská bezpečnostní strategie
ESDP	Evropská bezpečnostní a obranná politika
ETA	Baskická separatistická organizace
EU	Evropská unie
FBI	Federální úřad pro vyšetřování
HDP	Hrubý domácí produkt
HZS	Hasičský záchranný sbor
IRA	Irská republikánská armáda
IZS	Integrovaný záchranný systém
MU	Mimořádná událost
NATO	Severoatlantická aliance
NBS	Národní bezpečnostní strategie Spojených států amerických
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráce v Evropě
OSN	Organizace spojených národů
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
USA	Spojené státy americké
ÚKŠ	Ústřední krizový štáb
ÚSÚ	Ústřední správní úřad
VCNP	Výbor pro civilní a nouzové plánování
VOP	Výbor pro obranné plánování
VZČ	Výbor pro zpravodajskou činnost
ZHN	Zbraně hromadného ničení
ZZS	Zdravotnická záchranná služba